

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΜΗΝΑΣ ΜΑΤΣΑΚΗΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ:

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ
Ν. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ—ΛΑΥΡΑΣ
ΝΙΚΟΣ ΠΡΟΕΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΟΞΑΣ
ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ
Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΜΑΡΚΙΝΑΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙΝΑΙΟΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΤΑΜΠΟΛΗΣ
ΑΘΗΝΑ ΤΑΡΣΟΥΛΗ
ΜΙΧ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΙΜΗΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΔΡΙΒΑΣ
ΔΙΔΑΚΑΚΑΚΑΛΟΥ ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ
ΑΛΚΗΣ ΤΡΟΠΑΙΑΤΗΣ
ΣΤΑΘΗΣ ΑΝΑΖΗΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ
ΔΗΜΗΤΡ. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΝΙΚΟΣ ΝΤΑΛΙΑΣ
ΜΗΝΑΣ ΜΑΤΣΑΚΗΣ
Γ. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ
ΠΑΝ. Φ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ
ΑΡΗΣ ΒΕΝΕΤΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΧΛΟΗΣ
ΛΑΜΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ
Ν. ΧΑΓΕΡ-ΜΠΟΥΦΙΔΗΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

“ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ,,

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ **8-9**
ΧΡΟΝΟΣ Α'. ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ

ΑΡΓΩ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
(ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΥ ΠΝΕΥΜ. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ)
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ 17 · ΠΕΙΡΑΙΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ :

ΕΤΗΣΙΑ	ΔΡΧ.	9.000
ΕΞΑΜΗΝΗ	»	4.500
ΤΟ ΦΥΛΛΟ	»	800

[Ανταλλάσσουμε φύλλο μ' ἄλλα τὰ περιοδικά· κρίνουμε κάθε περιοδικό και βιβλίο πού θά μας σταλθεῖ διπλό κι' ἀναγγέλλουμε μόνο τὴν ἀποστολὴ ἑνὸς ἀντιτύπου κάθε ἐντύπου.]

ΕΛΑΒΑΜΕ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ :

Ἡλία Βενέζη: «Γαλῆνη» (μυθιστόρημα, ἔκδοση γ', 1943) Ἐκδόσεις «Ἄλφα». Ξυλογραφίες: Δ. Γραμματοπούλου, σελ. 230.— Ἰωάν. Μπουκουβάλα· Ἀναγνώστη: «Μυρτιά» (μυθιστόρημα, ἔκδοση «Ἄετοῦ» 1943.— Πάνου Σπάλα: «Βελάσματα προβάτων» (ποιήματα, σελ. 32, Πειραιᾶς 1943).— Ν. Χάγερ Μπουφίδη: «Ἀυτοβιογραφία» (Ποιήματα, σελ. 76, Ἀθήνα 1943).— Ἀλκιφρόνος (Μετ. Γρηγ. Στέφανος) «Ἐρωτικές Ἐπιστολές» (σελ. 80, ἔκδοσις «Ἄετός» Α. Ε. 1943).— Νότη Κ. Ρυσσιάνου: «Ἡ πορεία τοῦ Σάλιακα» (διηγήματα, σελ. 64, Ἀθήνα 1943).— Γ. Σ. Δούρα: «Ὠδές» (ποιήματα, σελ. 24, Ἀθήνα 1943).— Στ. Παναγιωτοπούλου—Κ. Ἀγγελοπούλου: «Γιῶργης Καράλης», Ἐνας πονεμένος ποιητής (σελ. 24, ἔκδοση «Νεοελληνικῆς Μούσας» Πειραιᾶς 1943).— Βάδου Βάδνα: «Ἀντρικά» (ποιήματα. Πειραιᾶς, 1943).

ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«Ξεκίνημα τῆς Νεότητος» (Μηνιαῖο λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό περιοδικὸν τῶν Νέων) ἀρ. φύλλ. 3, (20) Ἰούλιος. Διευθυντής: Β. Μαθιόπουλος, Χάνσεν 20, Πατήσια (Ἀθήνα).— «Παιδικὸς Κόσμος» (Δεκαήμερο παιδικὸν περιοδικὸν) ἀρ. φύλλ. 24 (25 Ἰουλίου). Διευθυντής: Γ. Βλέσσας, Μιλτιάδου 4, Ἀθήνα.— «Κίνησιν τοῦ μαθητοῦ» (Δεκαπενθήμερη φιλολογικὴ ἔκδοση μαθητῶν Στ. Ν. Τ. Τάξης Δ. Γυμνασίου) ἀρ. φύλλ. 1 (1 Ἰουνίου). Διεύθυνση: Ι. Εὐαγγέλου, Κορίνθου 9, Ἀθήνα.— «Μαθητικὰ Γράμματα» (Δεκαπενθήμερη ἐπιθεώρηση) ἀρ. φύλλ. 2 (1 Αὐγούστου). Διευθυντής: Τ. Νατσούλης. Διοίσις: Ἀκαδημίας 63, Ἀθήνα.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Ἑβδομαδιαία ἑφημερίδα τῆς Καλλιτεχνίας και Λογοτεχνίας

Ἀπαραίτητη γιὰ κάθε φίλο τῆς Τέχνης και τῆς νεοελληνικῆς διανόησης. Συνεργάτες: οἱ πιδ ζωντανοὶ λογοτέχνες και καλλιτέχνες τοῦ τόπου.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΦΥΛΛΟ ΣΤΙΣ 18 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΑΡΓΩ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΜΗΝΑΣ ΜΑΤΣΑΚΗΣ

ΑΠΟ "ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΜΕ ΤΑ ΚΕΝΤΗΜΑΤΑ."

ΟΙ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΕΣ

ΕΙΔΕΣ πώς γίνεται σὲ κείνο τὸ λαϊκὸ παραμῦθι.

Εἶναι ἡ μαρμαρωμένη Βασιλοπούλα μέσα στὸ περιβόλι τοῦ ἔρημου παλατιοῦ. Περνοῦν οἱ ἀνοιξες κι' ἀδειάζουν ἀπάνω της τὰ λουλούδια. Περνοῦν τὰ χινόπωρα καὶ τὴ σκεπάζουν μὲ τὰ πορφυρὰ φύλλα. Διαβαίνουν οἱ χειμῶνες καὶ τὴν τυλίγουν μὲ τὰ χιόνια τους. Χρόνια καὶ ζαμάνια περιμένει ἔτσι, ἀσάλευτη, παγωμένη πέτρα. Περιμένει.

Τὸ παληκᾶρι περιμένει, πὸν θᾶσθει τὴν ὥρα πὸν σημάδεψε ἡ Μοίρα. Αὐτὸ τραβᾶει ἴσια πρὸς τὸ μάγαρο, πὸν στὰ βάθη του εἶναι μιὰ καρδούλα πὸν χτυπᾶ μυστικά. Γονατίζει, ἄκουμπᾶ τὶς ἄκριες τῶν δαχτύλων του.

— Ἦρθα, ψιθυρίζει κοντὰ-κοντὰ, ξύπνα, πεντάμορφη!

Καὶ μὲ μιᾶς ἡ Βασιλοπούλα ξυπνάει, τινάζει ἀπὸ τὰ μαλλιά, ἀπὸ τὰ μάτια,

ἀπὸ τὸ μακρὸν φόρεμά της τὸν παγωμένον ὕπνο τῆς πέτρας. Τριανταφυλλὶ αἷμα τῆς βάφει τὸ μάγουλο, ὁ οὐρανὸς ἀστράφτει γαλάζιος μέσα στὰ ἔκθαμβα μάτια της. Δένει τὰ χέρια γύρω στὰ λαιμά του, γέρονει τὸ κεφάλι στὸν ὦμο του καὶ χαμογελᾷ κουρασμένη.

— ὦ, λέει σιγὰ, τῶξερα πὸς θᾶσθεις. Πόσα χρόνια σὲ περιμένα! Τὴν κάθε στιγμή τους τὴ μετροῦσε ἡ φυλακισμένη καρδιά μου!

Ἦτσι κοιμοῦνται γύρω μας χίλιες μαρμαρωμένες βασιλοπούλες. Περνάει ἀνυποψίαστος ὁ ὄχλος πλὰϊ τους. Ἄκουμπᾶ στὶς πέτρες, καθίζει πᾶνω στὰ μάρμαρα. Καὶ μήτε ἀπὸ τὸ νοῦ του περνᾷ πὸς μπορεῖ ἐκεῖ μέσα νὰ περιμένουν οἱ θεϊκὲς πριγκιπέσσοες τὴ στιγμή τοῦ θαύματος.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ

ΣΤΟΝ ΙΣΚΙΟ ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ

Δ Ι Η Γ Η Μ Α

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ανέβαινε βραχνό, παράτονο, φάλτσο στις ψηλές νότες, κι έτσι όμως παθητικό με σφάλες κι άνεβοκατεβάσματα, μεστό από νοσταλγίες και πόθους βαθυούς, ένας ύμνος προς το μυστήριο το ξέχυτο στον άέρα.

Ύμνολογοῦσε τήν άνοιξη, τά λουλούδια, τὸ χωρισμό, τὸ μισεμό και τήν αγάπη.

Ὁ Θέμος Καλτῆς εἶταν μερακωμένος ἐκείνη τήν άνοιξιάτικη αὐγή· ἐνιωθε τήν άγνωρη πνοή νά τόν τυλίγει, νά χύνεται στις φλέβες του, νά χοχλάζει τὸ σῆμα του, και νά τὸ ζορίζει νά κουφοδρομεῖ ἴσαμε τίς άκρες τοῦ κορμιοῦ του, ὄρμητικό ζωηρό κι άκράτητο.

Τὸ άνεξήγητο μυστήριο τοῦ τραγμοῦ τῶν χυμῶν, τὸν βασάνιζε ὅπως και τά δέντρα, τά σπαρτά πού μόλις ξεμύτιζαν ἀπ' τῆ γῆ, και τά ζωντανά πού τaráζονταν άσυνείδητα, και μουγκάνιζαν, βελάζαν, χλιμιντροῦσαν. Ξέσπαζε κι αὐτός σ'ένα τραγοῦδι άφήνοντας νά ξεθυμάνει τὸ κρύφο πάθος πού τόν κυρίευε.

Μέ τὸν κουβά δίπλα του, βουτώντας τὸ σφουγγάρι, ἔπλενε τίς ρόδες, τ' άξόνια, τὸ τιμόνι, τὸ κάθισμα.

Ύστερα σκαρφάλωσε και γονατιστός ξεπλυνε και λουστράρισε τῆ νεκροθέση, και τέλος μέ τήν άνεμόσκαλα ἔφτασε τίς κολόννες, τοὺς άγγέλους τ' άνάγλυφα λουλούδια τά σκαλισματα, και τὸ κουβούκλι μέ τὸ σταυρὸ τῆς νεκροφόρας.

Κάποτε ἔστρεφε τῆ ματιά πάνω

ἀπ' τὸ χαμηλὸ μεσότοιχο κατὰ τῆ γειτονική αὐλή.

Ἄντιλαλοῦσε ἀπὸ 'κει μιὰ στριγγιά φωνή κοφτῆ μέ συχνούς άνασασιμούς, άγαναχτημένη, άνίθετη κι άταίριαστη πρὸς τῆ χαρὰ τῆς ἡμέρας, τὸν κατάργυρον ἤλιο, τὸ σκάσιμο τῶν μπουμπουκιῶν στοὺς γκαζοτενεκέδες τῆς αὐλῆς, και τ' άνθοφόρεμα τῆς μοναχικῆς ροδακινιάς.

—...Μορή... Στρίγγλα, άκαμάτρα, ξεμουαλισμένη, άμόζωκτη, πού μαζωμούς δέν ἔχεις! "Ὠχ... ὦχ πού νά μῆ σ' εἶχα γεννημένη, νά μὴν ἔβλεπες τὸ φῶς. "Αχ... "Αχ πλαντάχτρα πού νά μῆ σ'εὔρει ἡ νύχτα... πού νά σέ πᾶνε μέ κείνη δά!

Κι ἔδειξε μ' άνοιχτῆ τήν πολάμη τῆ νεκροφόρα πλυμένη πού λαμποκοποῦσε στίλβοντας στις πρῶνές άχτίνες τοῦ ἡλιοῦ.

—Τί κάνεις ἔτσι καλὲ μάνα; Θ' άνασάνω δά μιὰ στιγμή και ξαναπιάνω τήν πλύση.

Τὸ Μοράκι, ξεμάλλισγο, άνασκουμπωμένο, μ' άνεγυρισμένο τὸ φουστάνι και καρφιτωμένο στῆ μέση, ξυπόλυτο μέ τά μπουγαδόνερα νά στάζουν ἀπ' τά μπράτσα του, στις πρῶτες νότες τοῦ τραγουδιοῦ, άλσφισσμένη φρουμόζοντας σά φοραδίτσα πρῶτάρρα εἶχε τιναχτεῖ ἀπ' τῆ σκαφιδόπλακα, άπίθωσε τὸ ροῦχο άξεφράπιστο, τίναξε τίς σαπουνάδες και χίμηξε άκράτητη πρὸς τὸ χαμηλότερο σαμάρι τοῦ τοίχου κι ἀπὸ κεί πρόβαλε τὸ κεφάλι ψηλῶ.

νοντας στα δάχτυλα τῶν γυμνῶν ποδιῶν της.

Ὁ ἥλιος χρῦσωνε τὰ ξέχυτα στούς ὤμους μαλλιά της, γαλάνιαζε περισσότερο τὰ μάτια της, πορφύρωνε τὰ ξαναμμένα μάγουλα. "Ἐνα χαμόγελο ἔσκασε σιὰ παχιά ρόδινα χεῖλια κι ἄφησε νά φαντάξει γυαλιστερή μιὰ σειρά κάτ'ασπρα σιλιπνά δόντια.

Μιά πρόκληση γινόταν ἀπό τὸ δῶθε μέρος τοῦ τοίχου ὅμοια μὲ τὸ μπουμπουκί τῆς ροδονίας ποῦχε ἀνοίξει τὰ πέταλλα καρτερώντας ἀνυπόμονα νά προσδεχτεῖ τὴν ἀιάνερα ταξιδεύτρα γύρη· ἀπαράλλαχτα κι ἡ λευκὴ περιστέρα σι' ἀκροκεράμιδα σειόταν καρδιοχιτιπώντας κι ἔσφρνε π σ ο της, σκλάβωνε καὶ τραβούσε τὸ γούτο ποῦ ὄλο καὶ στένευε τοὺς γύρους μαυλίζοντας καὶ θαμπώοντες μὲ τὸ γούτισμα καὶ τὰ γαλαζοπράσινα φτερά του ποῦ ἱριδίζανε στὸν ἥλιο.

Ἡ μάνα της, ἀφοῦ ξέσπασε, τραβήχτηκε σιὸ χαμῶϊ. Ἀπὸ τὰ πέρα τοῦ τοίχου τὸ τρυγούδι μισόσβηνε κι ὕστερα σώπασε ὀλότελα. Ἡ ἀπόκριση δὲν ἄργησε ναρθεῖ. Τὸ σφουγγάρι πετάχτηκε σιὸ μαστέλλο. Ὁ Θέλος κατέβηκε σιγὰ τὰ σκαλιά τῆς ἀνεμόσκαλας στρέφοντας κατὰ τὸν τοῖχο τὰ μάτια, τὰ μάτια ποῦ εἴταν ἀρκετὰ νά μιλήσουν, ν' ἀνταμώσουν τις δυὸ τους ὑπάρξεις, νά τις δέσουν μὲ τὸν ἐνωτικὸ κρίκο μὲ τὸν ἀναμενόμενο δεσμό.

Μὲ τὰ δάχτυλα τῆς ἔγνεψε γιὰ τις ἔξι τὸ δειλινό. Οἱ μέρες μεγάλωναν, κι ἡ δουλειὰ του τέλειωνε ἀργά. Ἐκεῖ ὀξω κουβαλοῦσε...κουβαλοῦτε ἀτέλειωτα, κάθε μέρα, γιορτές καὶ σκόλες καὶ καθημερινές.

Σήμερα εἶχε τέσσερες νά τοὺς πάει....

Τὸν εἶχε ξετρελάνει, τοῦχε ταραξεί τις ἐρωτιάρικες χορδές, τοῦ εἶχε ξυπνήσει τις ὀρμές ὕστερ' ἀπὸ τὴν πρόσκαιρη θλίψη του καὶ τὴ στενοχώρια.

Μικροπαντρεμένος, εἶχε λίγους μῆνες πρὶν χάσει τὴν πρώτη του γυναῖκα παρμένην ἀπὸ ἔρωτα. Τὰ εἰκοσιτρία χρόνια του ἀπολησμένησαν γλήγορα, ἡ πληγωμένη καρδιά ἔγιανε καὶ ξαναχίμηξε μὲ πλιότερη βία πρὸς τὴ ζωὴ πρὸς τις ἐρωτιάρικες ὀρμές πρὸς τὴν προσταγὴ τῆς φύσης.

Τοῦ εἶχε μείνει θαμπὴ κι ἀχνὴ μιὰ ἀνάμνηση, κάποιες στιγμὲς τῆς ζωῆς ἐκείνης ποῦ τὸν ἔδεναν ἀκόμα μὲ σκηνὲς γλυκοθύμητες, ἄλλες θλιβερές. Ἀναλογίόταν τὸ ὠχροκίτρινο κερένιο ἐκεῖνο πρόσωπο ποῦ τ' ἀπόχωσε βαθιὰ σιὸ χῶμα, ἐκεῖ ποῦ τοῦ ἄναβε πότε-πότε κάνα κερί, τοῦκαίγε λίγο λιβάκι σιὸ κεραμίδι, κι ἔκραζε καποτε τὸν παπὰ νά τὸ θεμιάσει, νά τὸ εὐλογῆσει γιὰ νά λυῶσει μαλακὰ καὶ ἤρεμα σιτὴ φριχτὴ του μεταμόρφωση...

Τὸ Μαράκι σκαρφάλωσε σιὸ μαντρότοιχο, σκύβοντας μ' ἀνοιχτὰ τὰ λαιμά, μὲ τα στήθια μισανοιγμένα νά προβάλουν δείχνοντας τὸ χῶρισμα τῆς ρόδινης σάρκας ξαναμμένο σιὸν καυτερόν ἥλιο τοῦ Μαγιοῦ. Ναζόφερνε σειστή καὶ καμωνόταν ὡς ποῦ τούδωσε τὴν ἀπάντησιν...

—Ναί: ἀπὸ τις πέντε θὰ τὸν καρτερεῖ ἐκεῖ ὀξω σιμά, σιὸ πλάι σιὸν τάφο τῆς ἀλλήνης.

Θέλει ν' ἀνάψει κι αὐτὴ ἕνα κεράκι σιτὴ μακαρίτισσα ποῦ τόσο τὴν ἀγαποῦσε, ποῦ τὴ φρόντιζε ὡς τὴν τελευταία της ὥρα... τὴν καλὴ τὴν ἀξέχαστη!

Ἐκανε πῶς σκούπισε μὲ τὸ δάχτυλο ἕνα δάκρυ.

—Στις πέντε... Στις πέντε θὰ ναι κεῖ νά περιμένει· λίγο παρακάτω ἀπ' τὸ μνησι, σ' ἕναν τάφο, πλουσιόταφο μὲ τὰ κάγκελά του, τὸ μαουσωλεῖο του σὰν καμαράκι καὶ τὴν πορτούλα του, ποῦ τώρα χτιζόταν....

Οἱ δυὸ καράδες, παρέλλια, ξιστρισμένοι, φρεσκοβουρτισμένοι μὲ

τὴν τρίχα γυαλιστερὴ λάμποντας κι ἀστράφτοντας λαιμοτράχηλα, μεριά, καπούλια, μέ τις χῆτες χιενισμένες, τις μαῦρες σαμπράκες ριχτές στή ράχη νὰ κρέμονται πλάγια μεγαλόπρεπα, μέ τὰ νυχοπόδαρα κατραμωμένα γυαλοκοπώντας στίς ἀχτίδες, ἀνηφόριζαν μέ βῆμα ἀργοκίνητο καὶ περήφανο στοῦ δρόμο μέ τὴν κυπαρισσένια δεντροσειρά.

Ὁ Θέμος, καμαρωτὸς ταιριαστὰ κι ἀρμονικὰ μέ τὴν περίσταση, καθισμένος γερὰ στοῦ ψηλο σκαμνί, ὡδηγοῦσε μ' ἀσφαλτο χέρι σὺντροφος καὶ κολλίγας τοῦ Χάρου.

Δυὸ χρόνια δούλευε τὴν ἄμαξα τῆς Δημορχίας κι ὅλη ἡ Ἐπαρχία καμάρωνε τὴ μεγαλόπρεπη νεκροφόρα καὶ τὸ λεβέντη νεκροπομπό. Ὁ κόσμος εἶτανε εὐχαριστημένος ποῦ πήγαινε ἔτσι περήφανα τὸν ἀνήφορο, τοὺς δικούς του.

—Κι' ὁ χάρος θέλει τὰ λοῦσα του ἔλεγε· γιατί νὰ τοῦ τὰ στερήσουμε; Ὅποιος ἔχει παρὰ καὶ πλερώνει παῖει καλύτερα ἔτσι ἐκεῖ πάνω. Οἱ φτωχοὶ ἄς πηγαίνουν στὰ χέρια, ἢ μέ τὴν ἄλλη τὴ μαύρη κασσόνα μέ τὰ ψωράλογα.

—Ἐχω μιὰ ὑποψία—ἔλεγε στὴν ταβέρνα γυρίζοντας τὸ βραδάκι ἀπ' τὴ δουλειὰ του Λέω πὼς ὁ Θεός, μ' ὅσα κι ἂν λένε, δίνει σημασία σ' ὅσους πηγαίνουν ἐπίσημα τοὺς ἄλλουνοὺς δὲν τοὺς προσέχει "Αἰ· τί μαθές; Αὐτὰ ποῦ ψέλνει ὁ παπᾶς εἶναι κουρουφέξαλα ἢ τὰ λένε γιὰ νὰ παρηγοριέται ἢ φτωχολογιά!

Πήγαινε τὸν τρίτο, τὸν τελευταῖο.

Τ' ἄλογα μέ μιὰ καμτσικιὰ κάλπασαν στοῦ ὕστερο τῆς ἀνηφορίας κομμάτι τοῦ δρόμου. Σουρούπωνε κι' ἔπρεπε νὰ προκάμουν τὴν ταφή πρὶν βυθίσει ὁ ἥλιος καὶ σκοτιδιάσει.

Μόλις κατεβάσαν τὸ νεκρὸ, ἔμεινε ἐλεύτερος. Τράβηξε τ' ἄλογα στοῦ πλαϊνὸ μαγαζάκι τοὺς ἔβγαλε τὰ χαλινάρια, τὰδεσε μέ τὴ χαβιά σ' ἔ-

να δεντράκι, τοὺς κρέμασ' ἀπ' τὸ κεφάλι τὸν τορβά μέ τὴν ταγὴ τους, τὰ χὰῖδεψε ἀλαφροχτυπώντας μέ τὴν παλάμη στοῦν τράχηλο, καὶ τὰ οὐστήσε γιὰ φύλαξη στοῦ μικρὸ τοῦ μαγαζιοῦ· ὕστερα ἀκολούθησε τὴν πομπὴ καὶ μίηκε στοῦ περβόλι τῶν νεκρῶν.

Τράβηξε κατὰ τ' ἀπάνω μνήματα στοῦ συμφωνημένο μέρος. Περνοῦσε τὰ δρομάκια δροσερὰ καὶ νοτισμένα ἀπ' τὸ πότισμα καὶ τὸ κατάβρεμα. Κάτου, οἱ περβολάρηδες εἶχαν ἀνοίξει τις ἀμπολές, καὶ τὸ κελαρυστὸ νερὸ πότιζε τις ἀλτάνες καὶ τὰ πατέρια τῶν πλοῦσιων τάφων. Τὸ φῶς τοῦ ἡλιοῦ ποῦ ἄρχισε νὰ γέρνει στοῦ δρόμο του, κατασταλαγμένο, φιλτραρισμένο στίς φυλλωσιές, ἔπαιζε πλάγια μέ τοὺς σταυροὺς καὶ τις ταφόπλακες ποῦ σπιθοβολοῦσαν στοῦ χὰῖδεμά του· μέ τις ροδοδάφνες, τις πασχαλιές, τις βιόλες, τοὺς κρίνους καὶ τ' ἄλλα μυριστικὰ ποῦ στολίζαν τὰ μνήματα φυτεμένα, φροντισμένα ἀπ' τοὺς ἀγαπημένους τῶν νεκρῶν.

Τὰ τρελλὰ σπουργίτια δυὸ· δυὸ καὶ πιότερα μαζωχτὰ σκάλιζαν τὴν κοπριά, μύτιζαν τοὺς σπόρους, κάρφωναν τὰ σκουλήκια, κι ἄρπαζαν τὰ σκόρπια σιτάκια ἀπ' τὰ κόλυβα τῆς ἡμέρας. Μερικὰ νυναικοῦλες ξεφώνιζαν πιὸ πέρα σὲ νιοσκυμμένο τάφο, ξεφωνητὰ συμβστικά τῶν ζωντανῶν γιὰ ν' ἀκούσουν οἱ πεθαμένοι τους.

—Τι τοὺς φωνάζετε, μουρμούριζε ὁ φύλακας. Δὲν ἀκοῦνε. Δὲ ρωτᾶτε ἂν θένε καὶ ν' ἀκοῦνε; Σὰ νὰ μὴ τοὺς φτάνουν οἱ φωνές ποῦ ἄκουσαν στὴ ζωὴ τους!

Ὁ Θέμος, μέ κουμπωμένο τὸ σκάκι, μέ τὴ θλίψη πέντε δάχτυλα στοῦ ζερβὶ μανίκι, σὰν ἔφτασε στὴν ἀπάνω μεριά, στριφογύρισε τὴ ματιά του, καὶ λιγάκι ἀπόπερα ξεχώρισε τὸν τάφο τῆς γυναικὸς του. "Ἐναν ξύλινο μαῦρο σταυρὸ καὶ λίγο χαλικάκι στρωμένο ἀπάνω στοῦ στρογγυλεμένο χῶμα.

Ἄνατριχίασε σάν εἶδε τ' ὄνομά του γραμμένο στό σταυρό...

«Πόπη Καλιῆ . . εἴκοσι ἐτῶν» .

Ἐκεῖνο τό, Καλιῆ τοῦ χτύπησε ἄσχημα στό μάτι.

Πένθιμες σκηνές τοῦ σπιτιοῦ, εἰκόνες θλιβερές τοῦ ἦρθαν στή μνήμη . . . Τό τελευταῖο της, τ' ἀγκομαχητό, ἡ ἀγωνία, τό ξενυχτέρεμα, τὰ κεριά, ἡ ἄσπρη φορεσιά της, ἡ κερένια ὄψη της, τὰ πανιασμένα χεῖλιτ, τό τραβηγμένο πρόσωπο, ἡ σουβλερῆ μύτη καί τό σαγόνι, τὰ βαθουλωμένα μάτια . . . "Ὁ, τι εἶχε ἀγαπήσει ὁ, τι εἶχε ἀγκαλιάσει ζεστό καί σπαρταριστό, ἐκεῖ μπροστά του ἄψυχο κρῦο σά μάρμαρο νύχτα χειμωνιάτικη, ἀκίνητο κι ἀνέκφραστο.

Θυμῆθηκε τό φίλημα στό μέτωπο σά σέ μιὰ πλάκα παγωμένη. Κι ὄλα τοῦτα, ὄλα σέ μιὰ στιγμή, σ' ἕνα δευτερόλεπτο, ὡς πού ν' ἀπλώσει νά της φέρει τό φάρμακο . . . λίγο νερό νά πιεῖ πού τοῦ ζήτησε . . .

Ἐκεῖ ἀπάνω στό μνημα, ξεχώρισε τή στρογγυλεμένη ράχη, τή μεστή φόρμα, τὰ ξανθὰ μαλλιά χρυσοφέρνοντας στίς τελευταῖες ἀχτίδες τοῦ ἡλίου. Τό Μαράκι εἶχε ἀνάψει τό κερὶ του, εἶχε κάψει δυό κομάτια λιβά νι σέ κεραμίδι καί λιβάνιζε γιά τήν ψυχὴ τῆς ἄλλης.

Συγκινήθηκε μέ τό κίνημα τοῦτο τοῦ κοριτσιοῦ.

. . . "Ὁχι, δέν εἶχε κακὸ σκοπὸ γι' αὐτῆ. Ἡ ἰδέα του εἶταν ἀγνή. Τὴ φώναξε ἐκεῖ γιὰ νὰ τὰ ποῖνε ἦσυχια, μακρὰ ἀπ' τὴ στρίγκλα μάνα, τοῦς ὄκληροῦς γειτόνους, καί τ' ἀδιάκριτα μάτια τῶν κανῶν ἀνθρώπων. Θὰ τῆς ἔλεγε πῶς αὐτὸς κοιτάει τὸν ἴσιο δρόμο μπροστά του. Πῶς ἄνα βγεῖ ὁ χρόνος θὰ τὴ ζητοῦσε. Ναί . . . ἔχει τό κομπόδεμά του, θὰ στεριώσουνε τό νοικοκυριὸ τους ἀγάλι - ἀγάλι, καί θὰ τὴν πάρει, θὰ τὴ στεφανώσκει καμαρωτῆ καί τίμια νυφούλα.

"Ἔτσι εἶναι . . ἔτσι πρέπει νὰναι.

Σωστά καί τίμια πράματα!

Σιγοπατώντας ζύγωσε ἀπὸ πίσω καί ξαφνικά ἀκούμπησε τό χέρι στὸν ὦμο της.

— Μαράκι, σ' εὐχαριστῶ Μαράκι. Εἶσαι καλὴ καρδιά· κι ἐγώ, κι ἐγώ πάλι . . . θὰ ἰδεῖς, θὰ φερθῶ . . .

Δέν τὸν ἄφησε νὰ τελειώσει τό λόγο. Ἄνασηκώθηκε, πετάχτηκε μεμιάς ἐπάνω. Ἄπ' τοῦς εὐλαβητικούς, καί μυστικόπαθους κόσμους, ξεπήδησε στή ζωῆ.

Βρισκόταν ἐμπρὸς στὸν ἄντρα τὸν πολυπόθητο, στήν ἔλξη τὴν ἀδάμαστη, στό δεσμό τῶν αἰσθήσεων. Τό αἷμα δρομοῦσε μέσα της ὀρμητικό, ἀνέβαινε καί πορφύρωνε τὰ μάγουλά της. "Ἐνιωσε τὸν ἐρωτικό πόθο σ' ὄλο τό κορμὶ της, στήν καρδιά πού σφυροκοποῦσε ἀβάσταχτα, στὰ στήθια πού κολπώνονταν κι ὀρθώνονταν προκλητικά, ἴσαμε τίς ἄκρες στὰ δάχτυλα καί τ' ἀκρόνυχτα τῶν ποδιῶν της.

Τό σούρουπο ἔπεφτε. Ξάπλωναν οἱ ἴσκιοι τῶν στουρῶν μακραίνοντας ἀπέραντοι, μπλέκοντας ὁ ἕνας μέ τὸν ἄλλον κι ἔκσιναν ἕνα βαθὺ πηχτὸ μαῦρον ἴσκιο σάν τὴ μαυρίλα τῶν τάφων ἀπὸ κάτω. Τὰ κυπαρίσια μαυρίζαν χαράζοντας κατακόρυφα τὸ γαλαζομέλανον οὐρανό. "Ἐνα ἕνα τ' ἀστέρισα δυνάμωναν τό φῶς τους σέ μάτια περιέργα ἀπὸ ψηλά, ξετάζοντες τὰ βάθια τῆς ψυχῆς τῶν ζωντανῶν καί τοῦ μυστηρίου τῶν τάφων. Γιομάτη ἀπὸ κατάνυξη ἢ ὦρα, ὦρα φρίκης καί ἀνατριχίλας, ὦρα πού πρόβαλε χτυπητῆ, χειρωπιαστῆ ἢ δύναμη τῆς ματαιότητος καί τῆς πρόσκαιρης ζωῆς . . .

Τὸν ἄρπαξε γερὰ, σφιχτὰ ἀπ' τό μπράτσο, τὸν τραβοῦσε ὀπως τὴν τράβαγε κι αὐτὴν ἢ ἀμάχητῆ ἔλξη τοῦ πόθου. Ἐκεῖνος πάλευε νὰ τὴ σύρει στό δρομάκι γιά τὴ φυγὴ πρὸς τὰ δεξω, πρὸς τὴ μεγάλη θύρα τοῦ κοιμητηριοῦ.

“Ολα εΐταν ησυχια, γαληνια, σιωπηλά. Τό περβόλι εΐχε άδειάσει κι άπ’ τόν τελευταίο πια. ‘Ο φύλακας προσκαλούσε τούς άργοπορεμένους φωνάζοντας πώς θά κλείσει . . . Εΐδε από μακρυσά τό ζευγοράκι και δέν τούς μίλησε. Γνώριζε τό Θέμο και κουτσοπίναχ μαζί κάποτε, στην άπ’ δέω γειτονική ταβέρνα.

Τόν τράβαγε από δώ, τόν έσπρωχνε από κεί, παραλυμένον άβουλο σά βάρκα δίχως τιμόνι μέσ σέ πέλαγο φουρτουνιασμένο. Τόν έβγαλε άπ’ τό δρομάκι οδηγώντας τον άνάμεσα στά μνήματα, στά μισόσβηστα κανιήλια, τίς ταφόπλακες και τούς θλιβερούς σταυρούς.

Εΐχε κολλήσει άπάνω του, στό πλευρό του, τά στήθια της. “Αγγιζε μέ την άνάσα τό μαγουλό του, έφερνε τά χείλια της σιμά στό πρόσωπό του στρογγυλεμένα, μισοανοιχτα προκλητικά για φίλημα. Τόν δαιμόνιζε, τόν τάραζε, τόν ξάναβε. Τραβώντας τον έτσι, τόν έφερε πάλι πρόσ τό ίδιο μέρος, κατα τό μνήμα εκείνης, της άλληνης, της άλυωτης άκόμα μέσ στό χώμα εκεί άπό κάτω, πού τή λογάριάζε πάντα λιγοκι αντίμαχη στους πόθους της, στίς όρμές της, στά σχέδιά της.

Ξαναμμένος πιά, άλαφιασμένος, άλλόφρενος τρίκλιζε, παλεύοντας άνάμεσα στό θλιβερό αντίκρυσμα του θανάτου, και τό σπαρτάρισμα δίπλα του της ζωής πού σκίρταγε όρμητική και άνυπόμονη

Τόν τραβούσε από δώ τό ένα, να ξεφύγει, να μείνει στην πένθιμη και άνάμεστη με θλίψη κατάσταση· μά τό άλλο δυνατό κι άδάμαστο τόν άδραχνε στερεά κι άκλόνητα, χυνόταν στό αίμα του, δρομούσε στίς φλέβες του και τόν έφερνε σύγκορμο κι όλόψυχο ν’ άκολουθήσει τό δρόμο της ζωής, λαχταριστής, όρμητικής, άσυναίσθητα κυρίαρχης στό έγώ του, στη θέλησή του, και στα λίγα άπομεινάκια της σβημένης διαμαρτυρίας

μιās συνειδησης πού λίγο—λίγο σώνπαινε, λούφαζε, βουβαινόταν . . .

“Εκανε να την τραβήσει, να ξεμακρήνει άπ’ τόν τάφο της γυναίκας του.

—Πάμε . . . πάμε πιο πέρα . . . στην άλλη άκρη!

—“Οχι, όχι! Δέν καταλαβαίνεις έσύ, δε νιώθεις . . .!

Και σύγκαιρα τόν τραβούσε πρόσ εκείνο τό νιόχτιστο, μισοτελειωμένο μαρμαρένιο σπιτάκι, στό Μαυσωλειό με την πορτούλα του άνοιχτή, πού ν’ αντικρύζει τόν τάφο εκείνης της άλληνης!

“Αδύναμος να πολεμήσει, άπολησμόνησε τά πάντα.

Δόθηκε δάκερος με την ψυχή και τό σώμα στην προσιαγή πού του στέλνε ό άέρας περίγυρα, ή άνοιξιάτικη μαγεία. “Ανοιξε τά στήθια του διάπλατα και δέχτηκε την έαρινήν άνάσα γιομάτην ευωδιές, ύποσχέσεις μυστηρίων, ήδονικα γητέματα . . .

Τό νερό κελάρυζε στίς άμπολές, στα παρτέρια, ποτίζοντας τούς τάφους και κατοστάλαζε τίς δροσιές του στοός βαθιά θαμένους νεκρούς. “Από τά περίγυρα καπηλειά έρχονταν μακρόσυρτες ει νότες τραγουδιών για τή ζωή, για τό γλέντι, για τόν έρωτα, για τό χαρό!

Τυφλωμένος έσφιξε μ’ άκράτητο πόθο τό σπαρταριστό κορμί, πού παραδινόταν στ’ άντρικιο άγκάλιασμα. “Εσμιζε τά χείλια του διψασμένο, φλογερά, ύποταγμένος στην πρόκληση των άνοιγμένων σαν κάλυκας χειλιών της. . . .

“Από κείθε τό άνοιγμα του μνημείου άγνάντευαν τόν τάφο εκείνης της άλλης· λίγο λιβανωτό, άνέβαινε άκόμη σταχογάλαζο στον άέρα, και μια πτοή άνοιξιάτικης ούρας τόσπρωχνε ήρεμα και τ’ άνέμιζε σιγά - σιγά σ’ ένα σκίημα παράξενο, και τόφερεν κατά κείνους . . .

Τ’ άναμμένο κεράκι τρεμοπαίζοντας την κοκκινόθαμπη φλόγα του λύγιζε

καμπουρωτό, γυρνάει πρὸς τὸ ἴδιο μέ-
ρος, κατ' αὐτοῦς σταλάζοντας μιὰ
μιὰ τίς σταλλίδες του σάν καυτερὰ
δάκρυα. . . .

Γύρισε κατὰ τὸν τάφο ἐκείνης. Τοῦ
φάνηκε πῶς ὁ λιβανωτὸς καπνὸς
στριφογυρίζοντας ἔπαιρνε λίγο λίγο

τὴ μορφή, τὸ σκῆμα, τὴν κόψη ἐκει-
νῆς τῆς ἄλλης. Κι ἀνάμεσα στ' ἀνα-
στενάγματά του κλείστηκαν τὰ χέ-
ρια του σποσμοδικά, κι ἀγκάλιασε,
κι ἔσφιξε. . . κι ἔσφιξε δυνατὰ ὅσο
μποροῦσε, τὴ ζωή!

Ν. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ - ΛΑΥΡΑΣ

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

(1933 - 1943)

ΧΑΡΙΣΜΕΝΟ ΣΤΟ ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟ

— ΕΝΟΣ, και ξένος σου ἔφτασα στὸ ναὸ σου,
— στήν Πόλη τὴν κλειστή σου, σφαλιχτὰ
— καθὼς ἐξοῦσες, μὰ γοργὰ προσδιάβηκα ἀπ' τὸ λαὸ σου,
πὸν ἀζήλευτα προσκύναιγε γραφτὰ.

Και πέρασα. Και πέρασε ἡ γενεά μου
πέρα ἀπὸ τὰ «μαβιά» καὶ τὰ γδυστά,
τὰ «αἰσθητικὰ ἀγκαλιάσματα», μὰ σήκωσε ἀπὸ χάμου,
σὲ ὄρθριν ἀξία, τὰ σπάνια σου δητὰ.

Και εἶπα: Σοφὴ ἔπνεες προῆ καὶ πλέρια,
κάθε πὸν ἀνθρώπου πλείριον ἦταν προῆ,
κάθε πὸν ἀντίοικιο ἀνάδιναν ἰδρῶ τὰ καλοκαίρια
τοῦ σίχου σου, κι' ἀμόλευτη ζωή.

Κι' ἔτσι ἡ γενεά μου ἐπροσηκώθημέ σου,
καὶ οὐσιώσως χουσαῖ γιὰ νὰ διαβεῖς,
κι' ἐψήφισε ὕμνους καὶ τιμὲς καὶ τελετὲς δικές σου,
κι' ἀπὸ καρδιά σὲ πῆρε ν' ἀνεβεῖς.

Σὲ πῆρε καὶ σὲ βόηθησε γιὰ ν' ἀμπεῖς
στὴν ἱστορία, τὴ χώρα σου, σὰ νοῦς
μελωδικός, καὶ κυκλικὸν ἐπίγραμμα νὰ λάμπεῖς
σὲ πῶ ἀνοιχτούς, πῶ τέλειους οὐρανοῦς.

Καθὼς ξαστέρωσες μὲ τοὺς «Βαοβάρους»,
καθὼς σὲ πλούτηνε ἡ ἰθακήσια γῆ,
ἔτσι σ' ἐστήσαμεν ἐδῶ, κι' ἐλεύθερο ἄλλου βάρους,
σὲ προβοδήσαμε σ' ὠραία Φυγή. . .

Τί μέσα στὴ σκορὰ τὴ σερνική μας
σὲ χώρεσε καὶ σένα ἡ ἐποχή,
κι' ἐυπῆκες ὁμογράφεζος μέσ' στὴν Ἑλλάδα—Γῆ μας,
κι' ἄς σοῦ ἦτανε ἀμφίβολη ἡ ἀρχή.

Γιαντὸ σ' ἀπόμακρη ὥρα θὰ τὸ ποῦνε
τοῦ λόγου σου τὸ παίνεμα οἱ καιροί,
μὰ τῶρα ἐμέ, πὸν γύρω μου ὅλα μιὰ Ἑλλάδα ἠχοῦνε,
γιὰ σὲ ἡ φωνή μου πῶ δὲν εὐκαιρεῖ.

ΠΕΤΡΑ ΚΑΙ ΣΙΔΕΡΟ

ΠΕΤΡΑ και Σίδηρο, τὰ δυὸ σκληρὰ στοιχεῖα τῆς Φύσης,
 Τῆ' δύναμη και τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου δοκιμάζουν.
 Κι' ἢ στέκονται δεσποτικά και τότε γονατίζουν,
 Τῶνα δοθωμένο στὰ ψηλὰ τῆς γῆς, τ' ἄλλο χωμένο
 Μέσ' στὰ βαθιά, τὰ σκοτεινά, θανατερά της σπλάγνα,
 Ἡ σ' ἕνα ἀγῶνα ἥρωικό, πὸν ἴδρωτα κι' αἷμα σιάζει,
 Λυγίοντε μέ ὑποταγὴ στὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου.
 Και τῶνα γίνεται σκληρὸ τῆς δούλεψης σμιλάρι
 Πὸν γλύφει τ' ἄλλο μέ στοργὴ και τ' ἄγαλμα ἀνασαίνει,
 Εὐχαριστήρια προσφορὰ και νικητήρια ἀντάμα,
 Τοῦ ἀνθρώπου πὸν τὰ νίκησε, στῆ Φύση, ὄλων μητέρα.

Πέτρα και σίδηρο, τὰ δυὸ σκληρὰ στοιχεῖα τῆς Φύσης,
 Ἀνήμπορο κι' ἐκστατικό μέ κράτησαν μακρὰ τους,
 Ἐνα θλιμένο δουλεντὴ τῆς Σκέψης και τοῦ Λόγου
 Μέσα σ' ὀλάκερη μιὰ ζωὴ. Μ' ἀφόντιας ἦθε ἡ ὥρα,
 Μ' ἕνα μου γυιὸ και δεύτερο, τὸ χρέος τῆς ὑπαρξῆς μου
 Νὰ ξεπλερώσω πρόσβαρο στὸν κορβαῦ τοῦ Κόσμου,
 Εὐχῆθηκα στῆ μοῖρα τους ἄξιοι νὰ γίνουν ἔτσι,
 Πὸν νὰ ὑποτάξουνε τὰ δυὸ σκληρὰ στοιχεῖα τῆς Φύσης,
 Κι' ὁ ἕνας ἀπὸ τὸ σίδηρο νὰ καμινεῦει ἀτσάλι
 Κι' ὁ ἄλλος ψυχὴ στὸ μάρομαρο νὰ δίνει μέ τὴν τέχνη.
 Κι' ὁ, τι δὲν μπόρεσα τρανὸ, νὰ τὸ μπορέσουν τοῦτοι.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΟΞΑΣ

ΣΤΟΝ ΑΙΣΧΥΛΟ

ΣΕΝΑ, ΠΟΥ δούλεψες τὴν τραγωδία
 μέ τρόπο «ὑπέρογκο» και φοβερό,
 πὸν πάλαιψες μέ θεοὺς και μέ στοιχεῖα,
 νὰ σὲ ἰδῶ δειλιασμένο δὲ μπορῶ.

Και τι κι' ἄν εἶχες μιὰν ἀποτυχία;
 Και τι κι' ἄν ὁ ἄλλος προτιμάει τὸ νεαρό;
 Ὅχι δὲν τῶσκασες. Στῆ Σικελία
 πῆγες ν' ἀναπαυτῆς λίγο καιρό.

Τὸ ἐπίγραμμα γιὰ τὸ λαμπρὸ σου μῆμα
 δὲ βγῆκεν ἀπὸ τ' ἄξιο σου τὸ χέρι.
 Θᾶταν πολλὴ ντροπὴ, μεγάλο κοῖμα.

Κάποιος Γελῶος θὰν ἴδωραψε. Ποιὸς ξέρει...
 Στὸ Γέλα και στὴν ἄλλην Ἰταλία
 σκεπάζει ἡ «ἀλκή» τῆς Τέχνης τὴ μαγεία.

Χαλανδρι, 1942

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΠΟΥ ΠΕΘΑΝΕ

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΟΤΑΝ ὁ Ροΐδης στὰ 1879, θνητῶντος τὸ θάνατο τοῦ Βαλαωρίτη κ' ἐκφράζοντας λυπηρὰ γὰρ τὸ σῶπασμα τοῦ Παράσχου, μάταια ζητοῦσε γύρω του κόποιον ἄλλο πού νύ τὸν κρινεῖ ἄξιο, μ' ὅλη τὴ δυνατὴ συγκατάβαση, τοῦ τίτλου τοῦ ποιητῆ, ὁ Κωστής Παλαμᾶς δὲν ἔιχεν ἀκόμα δημοσιεῖν τὴν πρώτη ποιητικὴ του συλλογὴ.

Ποῦ νὰ φανταζοῦν ὁ θαυμάσιος συγγραφέας τῶν «Εἰδώλων» πὸς ὕψος ἂν τὸ λίγιστον νῦν ἀναδίδουνταν ἀπὸ τῆς Νεοελληνικῆς λύρου φωνῆς πού λές κ' ἦσαν πιστωσιμῆς σὲ τὴν ἀληθειᾶν τοῦ χρόνου κ' ἀναστήθουν, συνεχιζοντας, τοὺς Πινδαρικοὺς ὕμνους! Καὶ μαζί μ' αὐτοὺς ὅλο τὸ ἀρχαῖο κάλλος. Τὴν πηγὴν κάθε δημιουργίας πού πλούσια χύνεται στὴ γῆ τῶν θεῶν, ἐκεῖ ὅπου γεννήθηκε καὶ ὁ ποιητὴς μας, ὁ ὕμνητής καὶ λάτρης τῶν:

*Γεννήτρα γῆ, κυματιστὰ σ' εἶνα εἶν' ὅλα Ἑλλάδα!
Σ' εἶε πλωτοαναβρύσανε θεοὶ καὶ ἰσῶθεοι. Χάϊρε!*

Μὰ ἄς ἱκανοποιηθῆ σήμερα ἡ σκιά τοῦ Ροΐδη γιὰ τὴν ποιήσιν κατεῖχει ἀνεμφισβήτητη τὴν πρώτη θέσιν στὴν Ἑλληνικὴ διανοήσιν μ' ἓνα κορυφαῖον ἀντιπροσώπῳ τῆς, πού ὅσο περὶ ὁ καιρὸς, τόσο στερεώτερα θροναίεται στὴν ἐκτίμησιν, σὲ θαυμασμό, στὴν ἀγάπην μας.

Ὁ Παλαμᾶς ὡς ἄνθρωπος εἶναι ἀνώτερος: τίμιος, μ' ὅλη τὴν κυριολεξία, ὑπερφυγενικός.

Πιστὸς στίς φιλολογικὰς καὶ ἀρχαῖας καὶ γλωσσικὰς πεποιθήσεις, σὲ πολλὰς περιστάσεις ἐβροντοφώνησεν ἀπροχάλυπτα καὶ παλληναῖσια τὴν γνώμην του, μὲ κίνδυνον νὰ χάσῃ τὴν θέσιν του, ὅταν ἦταν ἀκόμα γραμματέας σὲ Πανεπιστήμιον.

Εὐσυνείδητος, πρόθυμος κ' ἀναγνωρίσας τὴν ὅποιαν ἀξία καθενός, καὶ ἂν ἀκόμα αὐτὸς ἔτυχε κάποτε νὰ τὸν πικράνῃ, μ' ἀσχηρὸς ἀπέναντι ἐκείνων, πού χωρὶς νάχουν κανένα φιλολογικὸν τίτλον, βγαίνουν, νομιζοντας πὸς θά ἐπιδειχθῶν, γὰρ νὰ ἐπικρίνουν ἢ νὰ κολακέψουν.

Ἄγαπᾶ τοὺς νέους λογιτέχνους μὲ τὴν μεγαλόκορδην στοργὴν πατέρα πού ποθεῖ νὰ δῆ ἴσα ἢ ἀνώτερα τὰ παιδιά του ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν, γιὰ τὴν ἀγάπην μ' ὅλη τὴν ψυχὴν τὴν πατρὶδα του, ἀγαπᾶ τὴ φυλὴν του καὶ λαχταρᾷ τὸ μεγαλεῖο τῆς.

Γι' αὐτὸ τοὺς ἐνθαρρύνει σὲ καλλιτεχνικὸν

τοὺς ξεκίνημα, ἂν βλέπῃ πὸς τὸ καρδίαν τοὺς εἶναι καμωμένο τέτοιο πού μὰ μέρος νύ γιὰ τὴν μετὰ πλοῦσιον φορτῶν σὲ κάποιον λιμάνι τῆς Ἰδανικῆς Πολιτείας.

Καὶ τ' ὁμολογεῖ μὲ τόση δίκαιη περηφάνεια: «Μ' ἀρέσει νὰ συλλογίζωμαι, πὸς πρώτος ἐγὼ χαιρέτισα μὲ τὸ πρεπούμενον στρατιωτικὸν — ἄς τὸ εἰποῦμε σχῆμα, στὴ δημοκρατία τῶν γραμματέων (στὴ βασιλευμένη, θά τοιροῦσε νὰ λέμε δημοκρατία), τοὺς ἀρχαιοτέρους ἢ νεώτερους, ἀδιάφορο, στρατιώτες τοῦ στίχου, κάποιος πρὶν ἢ ἄλλοι ἀρχίσουν νὰ ὑποπτεύωνται πὸς κάτι τρέχει».

Συμῶς, στὴν ὁμίλιαν του πού εἶναι καθαρὸ αἰσθητικὴ ἀπόλαυση, πολὺ σπάνια μιλά γιὰ τὸν ἑαυτὸν του.

Κι ἂν τυχὸν ἀναγκάζεται κομμὰ φορὰ ν' ἀπαντήσῃ ἀπὸ λεπτότητα πὲρ σχετικὴ ἐρώτησιν τοῦ ἐπισκέπτη του, μὲ πόση μετριοφροσύνη, μετὰ πόση, μπορῶ νὰ πῆ κανεὶς, οὐστολὴν, ἐκφράζεται!

Δὲ μένει ἀδιάφορος στίς αὐθόρμητες ἐκδηλώσεις ἐκείνων πού παρακολουθοῦν τὸ ἔργον του μὲ ἀληθινὴν ἀγάπην καὶ πού οἱ μεγαλόπρεπες στροφές του ξεπνοῦν μέσα στὴ ψυχὴν τοὺς ἀεισους κόσμου. Ἰδεῶν καὶ εἰχνοῦν μὲς στὴ φαντασίαν τοὺς τὸ σπῆρον μῦθς νέας ὥραιας βλάστησης.

Μὰ ἐξ ἄλλου ἀποστρέφεται τὸ θόρυβον, τὴς τρυπανοφρονίας, τὴς προπαγάνδης, τὴς κλίμας, τὴς ὄψης καὶ κατὰ συνθήκην φιλοφρονησεῖ καὶ τὰ διάφορα κόλπα γι' ἀνάδειξιν.

Ὁ Παλαμᾶς εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ποιητὴς τῆς ἰδέας, τῆς ἠλιωγέννητης, «τῆς χροιοπηγῆς ὄλων τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν μύθων», καὶ γι' αὐτὸ σὲ Νῆσον τοῦ εἶναι καλοπροσδεχτοὶ ὅσοι τὴ ζωὴν τοὺς ὁμοφρονῶν μὲ τὴν προσήλωσιν σὲ κάποια εὐγενικὸν Ἰδανικόν, ἢ ἐκείνοι πού τὴν ὑψοῦν σὲ μὴν ἀνώτερην ἰδέαν.

Καὶ τὸ ἀσχηρὸν κοίτημον τῆς τέχνης, σφραγισμένον πάνω σὲ ἀμόνι τῆς πέτρας, τῆς μελέτης καὶ τῆς ἀνταρμιβολῆς μὲ ἄλλους φημισμένους ἔνους συγγραφῆς—ἀνεπηρὶαστο ἀπὸ κάθε ἐθνικιστικὴν μεροληψίαν—ἀποκρυσταλλώθηκε στὴν πεποιθήσιν πὸς ὁ Παλαμᾶς στέκει ὄχι μόνον στὴν ψηλότερη κορυφὴν τῆς σύγχρονης Ἑλληνικῆς ποιήσεως, μὰ καὶ σὲ μὴν ἀπὸ τῆς ψηλότερας τῆς παγκόσμιος. Ἔχει ξεπεράσει καὶ τὰ Ἑλληνικὰ σύνορα καὶ τὰ ἔργα

του μεταφράζονται δλοένα από διαλεκτούς λογοτέχνες.

Πολύ κολακευτικά είναι τὰ λόγια πού του χάρισε πριν λίγα χρόνια ένας διαπρεπής Γάλλος διανοητής, ο Roumain Rolland: «Λυπούμαι πού ελεγκμένα στα ξέηητα τέσσερά μου χρόνια για νά γνωρίσω τὸ μεγαλύτερο ποιητὴ τῆς ἐποχῆς μας».

* *

Στὴν Πάτρα πρωτόνοιξε τὰ μάτια του στὴ μέρα, στὰ 1859. Δὲν ἐγνώρισε καλά-καλά γονεῖς. Τοὺς θυμάται σὺν δειροῦ τοῦ οὐνεῖρου. Ἐφτά χρονῶ πεντάχρονα παιδάκι τὸν ἐφεραν μιὰ νύχτα μέσα σ' ἕνα καϊκάκι, στὸ Μεσολόγγι, τοῦ θεοῦ του τὸ σπίτι. Ἐκεῖ, ἡ πρώτη του δουλειὰ ἦταν νά τραβηχτῆ στὸ τραπέζακι τῆς σάλας καὶ νά διαβάζη τὸ «Γερσοτάθη», πού εἶχε φέρει μαζί του ἀπὸ τὴν Πάτρα.

Αὐτὸ ἦταν τὸ χαρακτηριστικὸ φαινῶμα τῶν τάσεων τοῦ μελλοντικοῦ ἀνθρώπου τῆς σκέψης καὶ τῆς τέχνης. Μιάς βιθυστοχαστὸς σκέψης καὶ μεγαλόπνοης τέχνης πού ἦρθαν νά καθαρῶσουν καὶ νά τονώσουν τοὺς πνεύμονες τοῦ ἔθνους, τοὺς μολισμένους ἀπὸ τὸ σχολαστικισμὸ καὶ τὸ λογιωτατισμὸ.

Δεκάξη χρονῶ ἐγκαταστάθηκε ὁριστικὰ στὴν Ἀθήνα καὶ δημοσίεψε τὸ πρῶτο του ποίημα στὸ «Ἡμερολόγιον τοῦ Εἰρηναίου Ἀσοπίου».

Παρομειρίζοντας κάθε κακῶς ἐννοοῦμένη μετριοφροσῖνη, πρέπει νά τονίσω ὅτι ἡ Ἀλεξάνδρεια μὲ τὴ «Νέα Ζωή» πρωτοτίμησε τὸν Παλαμᾶ (στὰ πενήητα χρόνια ἀπὸ τὴν ἐπίσημη νά ποῦμε ἐναρξὴ τοῦ ποιητικοῦ του σταδίου), στὶς 13 τοῦ Φλεβᾶου 1926, μὲ σεμνὴ φιλολογικὴ γιορτὴ στὴν αἴθουσα τοῦ λιμπεροῦ σοματεῖου «Νιχόλος Ἀσίων», μὲ τὸ Παλαμικὸ συμπόσιο τὸ ἴδιο βράδυ στὴν «Ἑλληνικὴ Λέσχη» καὶ μὲ τὴν ἔκδοσή τοῦ πανηγυρικοῦ τεύχους (7 τ' Ἀπριλίου 1926), πού μέσα στὶς 130 σελίδες του συγκεντρωθῆκανε οἱ γνώμες διαπρεπῶν ξένων Ἑλληνιστῶν καὶ ὄλων σχεδὸν τῶν ἐκλεκτῶν λογοτεχνῶν τοῦ Πανελληνίου.

Στὸ ἴδιο τεύχος ἡ «Νέα Ζωή» πρωτοεπαλάθισε γιὰ τὴν ἀπονομὴ τοῦ Νόμπελ στὸν κορυφαῖο μας ποιητὴ. Κι ἂν ἀκόμα δὲν κατορθώθηκε νά τοῦ δοθῆ αὐτὸ τὸ βραβεῖο, μού φαίνεται πῶς μιὰ ἀπὸ τίς αἰτίες εἶναι καὶ ἡ μὴ συστηματικὴ ἐνέργεια γιὰ τὴν εὐρύτερη γνωριμία τοῦ κολοσσίου ἔργου του.

* *

Ὁ Παλαμᾶς ἐνεγράφηκε στὸ Πανεπιστήμιον γιὰ νά σπουδάσῃ νομικά, μὲ γρήγορα τὰ παρήησε γιὰ γ' ἀγκαλιῶση τῆ φιλολογίας, ἀντίθετα με τὸ σενά του φίλο καὶ ἀξέχαστο Νίκο Καμπᾶ, πού ἄφησε τὴν ποίηση γιὰ νά ἐγκολπωθῆ τῆ Θέμιδα.

Τὰ πρωτόλειά του φανήκανε στὴν καθα-

ρεύουσα. Δὲν ἄργησε ὁμως, ἀκολουθῶντας τὸ ἐπαναστατικὸ κήρυγμα τοῦ Ψυχάρη καὶ θαυμάζοντας τὸ Σολωμό, τὸ Βαλιωρίτη καὶ τὴ Δημοτικὴ Μοῦσα, νά δοκιμῶσῃ τὸ τραγούδι του πάνω σ' ὄργανο τὸ γεμάτο ἐκφραση, αἰσθημα καὶ μουσικότητα, στὴ λαϊκὴ μας γλῶσσα.

Μὰ κι αὐτὴ, μέσα στὸ ἀπέραντο ἔργο τοῦ Παλαμᾶ, σὰ μέση στὴν πιδ φιλόξενη καὶ γόνιμη γῆ, μπόρεσε νά δεῖξη ὅλες τίς ποικιλίες τῆς ὁμορφῆς ἀνθρώπης τῆς καὶ ν' ἀναπτυχθῆ καλλιτεχνικά.

Χρησιμοποιοῦντας μ' ἐκλεκτικότητα τὸ ἀφθονὸ ὄλιό της, ἐτόλμισε τὴ Νεοελληνικὴ Τέχνη μὲ τὴς ρυθμούς μιᾶς γοητευτικῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

Στὰ χέρια του ὁ ἐλεύθερος στίχος, ὁ πολύτροπος, ὅπως τὸν ὀνομάζει, γίνεται πλαστικώτατος κ' ὑποταχτικὸς στὴν ἀρμονία —χωρίς γι αὐτὸ νά λιγοστεύῃ τὰ κελαδίσματα τῆς Ρίμης, τῆς δέκατης Μούσας, τῆς «μόνης χορδῆς πού προσθέσαμε οἱ νεότεροι στὴ λύρα», γιὰ νά θρηνηθῶ καὶ τὸν Οὐάιλτ' καὶ γενικῶ ἡ μερική ἀποχτὰ ὄλο καὶ νέα λυγίσματα καὶ συνταιριάσματα.

Ὁ Παλαμᾶς μὲ τὸ νά περάσῃ τὰ παιδικὰ του χρόνια στὸ Μεσολόγγι, στὴν καρδιά τῆς παλληκαρίσας Ρούμελης, ἔκει ὄπου

...ἀπ' τῆς τρικορφῆς Βαράσθας τὰ ὕψη
σὺν ἀπὸ πύργου δῶμα δεσποῖνα ἢ Σελήνη
στὰ ὀλότροπα νερά τὴν ὄψη τῆς θά σκούψη,

ἦταν ἀδύνατο νά μὴ νοιώσῃ τοὺς πατριωτικούς παλμούς πού ἐξώηρεναν οἱ θρύλοι τῶν Ἀρματωλῶν καὶ τῶν ἀντρείων ἐλευθέρων **πολιορκημένων**, ὀλόγυρα στὴ δοξασμένη λιμνοθάλασσα, ὄπου

ἀπ' τὸ κανάλι οἱ πάσαρες μὲ τ' ἀπλωτὰ παντὰ γυρί-
ζουσι πρῶμα
κι ὁ ξακουσμένος Μπαταριάς ἐστρέλλαινε μὲ τὸ βιολί του.

Θὰ σὰς πῶ τὸ ἐγκώμιον τοῦ ποιητῆ πρὸς τὸ συμπατριώτη του βιολιτζῆ, γιὰ τὸ ὁμολογούμενος εἶναι ἀπὸ τὰ πιδ λεβέντικα Νεοελληνικά ποιήματα:

Γιὰ σου καμμένη Μπαταριά, τῆς δοξαριάς τεχνίτη
κι ἀπέντη τοῦ βιολιῦ!
Μ' ἔσενά Ρούμελη πλατεῖά τὸ στριμωμένο σπίτι
καὶ ζᾶγναντο ἀπὸ ψήλομα τοῦ ὀλόδροσου Ζηγοῦ.

Γιὰ σου, καμμένη Μπαταριά, τραγὸς εἶν' ὁ καμῶς μου,
καὶ πιδ τραγὸς εἶσ'·
μὲ τὸ βιολί σου εὔπνησε τὴ λεβεντιὰ τοῦ κόσμου
κ' ἡ Ρωμισσῖνη, μιὰ φωτιὰ, μὲς στὸ βιολί σου ζῆ.

Ἀπὸ τοὺς μάλλους τοὺς ρηζὸς ὡς τὰ βαθεῖα κανάλια
γυμνὰ, ἀμπερὰ νησιὰ,
πουλιὰ τῆς λιμνοθάλασας, βορριάσματα, μαϊστράλια,
τέτοια φωνὴ δοξάστε τὴν καὶ τέτοια δοξαριά.

Γιὰ σου, καμμένη Μπαταριά. Καὶ σὰ σβουστῆ, θ' ἀρπάξῃ
μὲς στὰ ταγγελωτὰ
νύχια του τὸ βιολί σου αὐτὸς καὶ θὰ τὸ πᾶν γ' ἀράξη
στὰ Μῆτσοβα, στὶς Λιάκωνες κι ἀκόμα πιδ ψηλά.

Ἡ πρώτη του ποιητικὴ συλλογὴ πού φάνηκε στὰ 1886 ἐπιγράφεται «Τραγούδια τῆς

πατρίδος μου», αξιοσημείωτη για τη γερή λυρική αντίδραση που έφερε στην καθαρουμενισιάνικη σχολή των 'Αθηνών.

Τρία χρόνια ύστερ' απ' αυτή τη συλλογή δημοσιεύθηκε ο «Υμνος εις την 'Αθηνάν», που άκολουθήσαν τα «Μάτια της ψυχής μου» κ' ένα σωρό άλλοι τόμοι ως το σήμερα, αντιπροσωπευτικοί όλων σχεδόν των κλάδων της λογοτεχνίας, έχτος από την άπειρη ανέκδοτη παραγωγή, βγαλμένη από τους κρουούς μιας άπειρευτής ευτυχώς μεγαλοφυΐας.

'Η ποίηση του Παλαμά είναι άρμενωπή, μεγαλόφρωνη, γεμάτη ύγεια, ποίηση άκμής, πλούσια σε ρυθμούς, σε μέτρα, σε μορφές, σε νοήματα, σε στοχασμούς, σ' αισθαντικότητα, σε φυσιοκρατία, σε φιλοσοφικό ληρισμό, σε δρματισμούς, σε πλαστική φαντασία· προικισμένη μ' άτίσια χαρίσματα στη ματιά και στο πέταγμα είναι

γραφή από πλάστη
που τό κοτύλι του έβαψε σε χρῶμα καμωμένο
από τού νού τ'ά τριήλα και τ' άλλα των αιδέρων.

'Η πολύφωνη λύρα του δονείται από τους εύγενέστερους πάλιους της ζωής. Είναι περιχυμένη από το φῶς του ήλιου.

'Η άρχαία 'Ελλάδα με τους θεούς και τους ήρώες της, τις μύσες και τις χάριτες, τους μύθους και τις παραδόσεις, τους σοφούς και τους τεχνίτες της, ξαναζή μέσα στις στροφές του Παλαμά κ' η ψυχή μας μαγεύεται σ' ό θεσπέσιο αυτό συγχρονισμό που μ'α μεταδίνει

*την ιερή φλόγα άρχαία σε νέο καλάμι κρυμμένη
και μ'α ανεβάζει
στις Παινασσούς του ιδανικού, στους "Ολυμπος της
[σκέψης.*

Μά κ' η Βυζαντινή εποχή με τους θοιάμβους των αυτοκρατοριών μας, με την άριστα στη δομή των 'Ακριτών, ανασταίνεται μεγαλόφωνα κ' ήμολογείται από την επική, μά τόσο μελωδική και βαθύφωνη «Φλόγα του Βισιληά» κ' η κλαβωμένη 'Ελλάδα, που μέσα στους συγχρινμένους στίχους του χύνει όλο τό μοιολόγι της. 'Η τόσο άδικα καταφρονεμένη που ζή και λιώνει μες στα

*Γιαννιώτικα, αμυνιώτικα, πολιτικά
μικρόνετρα τραγούδια, ανατολίτικα, λυπητερά.*

μά που της φανερώνει τόση αγάπη και στοργή ό ποιητής:

*'Ω Ρωμοσύνη, ό μίνα μου! και ό κόρη σου η;
[δυσωργης.*

*μέου στις όμορφες, Μητέρας! τα σιερά παιδιά σου,
για να σεπάσαν κάποιον τους άσκημα και ντροπή,
εσε έπαν άσκημη ντροπήκανε για τόνομά σου.
Μά πάντα έκείνο στις κορφές τό μελετάνε άπειραχτο
τρανά του 'Ομήλιου οι οργισθεί, και τ'άτια παλληκάρι,
κ' έργο τό γράσαν με χρῶνά από μέτωπό σου γράμματι
και τό φίλῶ στα ματωμένα σου ποδάσια!*

Καριμά σημαντική στιγμή της έθνικής μας ιστορίας, είτε θριαμβική, είτε δύστοχη— ως την τελευταία μας Μικρασιατική τραγωδία—δέν έμεινε άμεταλάβωτη από τό δισοκόπο-

τηρό του. Σά βάλαμο πάντα σιαλάζει, μες στην κορδιά της φυλής την έλλειδο για ένα καλύτερο αύριο:

*Όπτε τό ανάθεμα σκληρό, μήτε ό πικρμένο θρήνο,
'Α! και στο μάθρο Γολγοθά των έθνικών ταθών,
θετε "Άγγελε τού τραγουδιού,
βοήθα ν' άνθίσση ό κρίνος των Έθαγγελισθών!*

Είναι ή πρώτη στροφή του έξοχου τραγουδιού των προσφύγων για τό όποιον έγραψε μ' ένθουσιασμό στο πικρηγοικό της «Νέας Ζωής» ό άξέχαστος 'Ιταλός λόγιος Palmieri. «Είμ' ένας άνθρωπος, μ'α λέει, που με τό τραγούδι γεννήθηκε και με τό τραγούδι θά πεθάνη. Κ' έτσι με την τέτοια την άγίτη μου φτάνω για να κλείσω μέσα στην άγκαλιά μου, κι ως είναι στενή, την κατάπλατη ποτρίδα μου. Γιατί κ' ή ποτρίδα μου από τό τραγούδι βλάστησε, βλαστάνει και θά βλαστήση...»

Νά τό μεγάλο του Ηιστόριο! Τό γλυκυτό του ΙΔΑΝΙΚΟ! Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ!

Μέσα στο έργο του, σάν πολιικός ήλιος, άζινοβολά ή 'Ελληνική όμορφιά, από τό πιο άρχαιο φανέριμα ως τις σημερινές εκδηλώσεις.

Μά από τις τελευταίες κι ό συγκλονιστικός «Θάνατος του παλληκαριού». Γι αυτό και τό τραγούδι του ποθεί να ψάλλη μια νέα ιδανική 'Ελλάδα που ά συγκεντρώνη τις άμετες και τις δόξες όλων των εποχών, άληθινό καθήκμα μ'α πραγματικά πολιτισμένης άθροπότητας.

Μά μ' όλο που ό Παλαμάς είναι στέρεα στυλωμένος σε πανήγρο βάθρο στην 'Ελληνική γή, τό βέμμα του διαρκώς έρευνητικό, ξεπερνά τα σύνορα των πατριδών και ρίχνει τό φέγγος του στις παγώστικες διανοητικές σφαίρες κ' ή άπέρανη θάλασσα της ψυχής του όλοένα ταράζεται όμι μόνο από τα κύματα των έθνικών, μά και των άνθρώπινων συγκινήσεων.

Θεωρεί την ποίηση αυτόνομη, ελεύθερη από ποιογράμματα, συνταγές, καλοούπια, και μόνο άντιποκρινόμενη στην επιτυχητή φωνή της καρδιάς.

'Η αισθαντικότητά του έχει πλούσιες φλέβες έρωτισμού. 'Η σημαντικότερη και πιο άγαπημένη του έρωμένη είναι ή υπέρκαλη Μούσα 'Ιδέα.

Μά κ' ή γυναίκα που μ'α γλυκαίνει κ' ξευγενίζει τη ζωή, δέν αφήνει άσυγκίνητο τον ποιητή.

Τό αισθητά του μ'α παρουσιάζει πανώριο, σ' όλες του τις διαβαθμίσεις, σ' όλες του τις εκδηλώσεις.

Οι θύελλες της πατρίδος του και της ζωής του άκολουθούνται πάντα από ένα ούρινο τόξο κι όλες οι άγάπες του βλατίζονται μες στην κολυμβήθρα της τέχνης του και πίνουν τα μαγικά φίλημα της άφθαρτας.

Μελετώντας τον Παλαμά, νοιώθουμε να δυναμώνη μέσα μας τό αισιόδοξο αντίκρυσμα

της ζωής. Την αγαπούμε περισσότερο κ' η πίστη μας κρατύνεται για ό,τι ύψηλό κι ώραίο.

Η ποίησή του, βγαλμένη από **νοῦ πῖο δυνατὸ κι ἀπ' τοῦ πελάου το κῆμα**, εἶναι ἀγέμεστη. Ἔχει πάντα τὴν ὀλόδροση πνοή της νιότης. Δὲ διατάζει νὰ μᾶς τὸ πῆ κι ὁ ἴδιος.

*Σὰν τὸ κρασί και ὁ ποιητής
σοῦ παλιώνει, δυναμώνει.*

Ὁ Παλαμᾶς ἔχει τρανὸ καημό, γιατί δὲ χάριξε ὅσο λαχταροῦσε τὴ φύση· μὰ κάθε φορά πού μᾶς περιγράφει χαρακτηριστικὰ τοπία, μᾶς δίνει τὶς ἐκφραστικότερες συνθέσεις χρωμάτων και φωτισκίων, πρὸ πάντων ὅταν ἡ περιγραφή του δονῆται ἀπὸ ἀγαπημένες ἀναμνήσεις και πάλλεται ἀπὸ νοσταλγία:

*Φέρτε με σὶ κάλοϊσκίωτα τῆς νιότης μου λιστάωια
σὶ ὀλόχουσα σπάρτα κονιά, σὶ κά καταπράωια τ' ἀμπέλια,
νὰ εἰναῖδῶ σὶς κερσιές ἐπάνω τὰ κερσιώια
και οἱ λυγρὲς νὰ τὰ τρυγῶν, σὶ ἀντιὰ κερσιώνας τὰ
[ὅλες γέλια,*

Κι ἂν δὲν ζῆ σ' ἔκταση, ζῆ ὅμως σ' ἔνταση, μὲς στὸ «κελλί» του, ἀπὸ τὸν ἠθικὸ ἔσωτερικὸ του κόσμου και τὸν κόσμου τῶν βιβλίων του ἀντλῶντας τὴ δημιουργικὴ του δυναμικότητα.

Ἡ μόνωση τὸν εὐχαριστεῖ γιατί τοῦ δίνει καιρὸ νὰ σκύψη βαθύτερα στὸν ἑαυτὸ του, τοποθετημένο πάντα σ' ἀπόσταση ἀπὸ τὶς μικρότητες και ποταπότητες τῆς ζωῆς.

Ποτὲ δὲν κηλιδώνει τὸ ἰδανικὸ του. Εἶναι πάλλευκο. Τὸ συμβολίζουν οἱ πανέμορφες «Μιγδαλιές», πού πραγματικὰ μοσκοβολοῦν στὴ Νεοελληνικὴ ποίηση.

*Ἀφῶς κοπέλλες τοῦ σκληροῦ παιέου, τοῦ Γενάρη,
σὰς κλαῖω λυγρῶως, ὃ νυφοῦλες μιγδαλιές!
Νεκρικὰ θὰ σὰς γίνουνε σιντόνια
σὶ λυγρὰ σὰς τὰ κορμιά τὰ πέπλα τὰ λευκὰ
και θὰ σὰς κίψη ἡ παγωνιά,
κι ἄλλη νυφιάτικη στολή θὰ πάρετε ἀπ' τὰ χιόνια.
Και μ' ἀποκηθήκατ' »*

*«Μὴν κλαῖς τὸ ριζικὸ μας,
νὰ τὴν ποθῆς τὴ μοῖρα μας και νὰ τὴν τρυγοῦδᾶς,
χιοῦτες κι ἀπὸ τάνθισμα κι ἀπὸ τὸ θάνατό μας! »*

Ὁ Παλαμᾶς δὲν ἀγκαλιάζει μόνο τὰ μεγάλα κι αἰώνια θέματα τῆς ζωῆς και δὲ λατρεύει μόνο τὶς ὀμορφιές της και τὰ στολιδία τῆς φύσης, τὰ πουλιὰ και τὰ λουλούδια, πού τοὺς ἀφιερώνει λεπτοῦς, μὰ και μὲ βαθύ νόημα σιχούς.

Ἄγαπᾶ και τὶς πῖο ταπεινὲς κι ἀσημαντεσ ὑπάρξεις, τὶς πῖο ἀδικημένες και πῖο καταφρονεμένες και τὶς δίνει μιὰ ὑπόσταση στὴ ζωῆ.

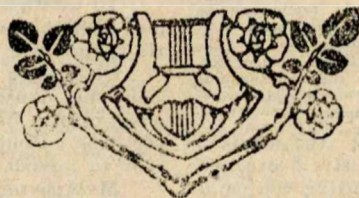
Μὲ τὴ χρυσόχορδη λύρα του θέλει νὰ τὶς ἀνωψώσει και τὶς χαρίζει μιὰ θέση μὲς στὴν καρδιά του, τὴ γεμάτη καλωσύνη και συμπόνια.

*Κάποιος, ἄχ! ποιεῖ,
πού γιὰ νὰ μὴν πονῆ, θάδωια τὴ ζωῆ μου...*

Ποιήματα, σὰν τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ πού ἀνάφερα, σὰν τὴ «Φοινικιά», τὴν ἀξιοθαύμαστη σὲ φιλοσοφικὸ βάθος και λυρικὸ ἦθος, μὲ τὶς τραγικὲς ἀμφιβολίες κ' ἐρωτήσεις τοῦ ἐφήμερου ὄνειροπόλου ἀνθρώπου πού σβύνει, μὰ πού ἀρῆνει σὰν ὀλόφωτο νέο **νεῦμα** γύρω στὸ γιγάντιο ἀλληγορικῆς ἔννοιας δέντρο τὴν ποίηση και τὴ σκέψη του· σὰν τὶς ἀσύγκριτες και πλημμυρισμένες ἀπὸ ἠλιοφωγίσματα μινιατοῦρες πού λέγονται «Ἰαμβοι και Ἀνάπαιστοι», σὰν τὸ δραματικὸ συμβολισμὸν και προφητικὸν δραματισμὸν γκεμιστὴ κι' ἀναδημιουργὸ «Ἐλληνα «Γύφτω», σὰν τὸν «Ἀσκραῖο», τὶς «Ἀλυσιδες», τὶς «Ἐκατὸ φωνές» τῆς ἀριστοουργηματικῆς «Ἀσάλευτης ζωῆς», σὰν τὰ μπιρλιάντια πού εἶναι φυλαγμένα μέσα σ' ὄλες τὶς συλλογές, μὰ πού μποροῦν νὰ ξεχωρίσουν μόνο τὰ ἐξασκημένα μάτια στὶς ώραίες ἐνατενίσεις και στὶς αἰσθαντικὲς βυθοσκοπήσεις, τέτοια ποιήματα εἶναι συγχρονισμένα μ' ὄλες τὶς ἐποχὲς και μ' ὄλους τοὺς αἰῶνες, ὅσο θὰ ὑπάρχουν κοινωνίες πού θὰ θεωροῦν τὴν ποίηση σὰν τὴν ἰδανικότερη ἐκφραση τοῦ πολιτισμοῦ των, ὅσο οἱ μεγάλοι Νόμοι πού κυβερνοῦν τὸ σύμπαν θὰ παραμένουν οἱ ἴδιοι κι ὅσο οἱ διαβιτάριχες αὐτὲς σκεπτόμενες ὑπάρξεις πού λέγονται ἀνθρωποὶ θὰ περιμένουν τὴ λύση στὰ σφιγγώδικα αἰγίματα πού τοὺς πιέζουν σὰν ἐφιτάτες.

Ὅταν ἡ Ἑλλάδα νοιώσει βαθιὰ τὸν Παλαμᾶ, θὰ δοκιμάσει ἕνα ρίγος ἀληθινοῦ μεγαλείου. Και πρέπει νὰ τὸ θεωρήσωμε ζηλευτὴ εὐτυχία, τὸ ὅ,τι ἡ ἐποχὴ μας συγχρονίστηκε μὲ τὸ φωτοβόλο ἀνέβυσμά του στὰ κορφοβούνια τῆς Τέχνης.

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Η ΕΠΟΠΟΙΪΑ ΤΟΥ ΓΡΕΓΟΥ

ΜΑΖΕΠΠΑΣ, Δόν Κιχῶτος κι' Ουγολί-
Με γέλοιο κρύο τὸν οὐρανὸ σαρκάζει
ἀνόσιος καὶ σαρθῶνιος Ἀρετίνος.

Στὴν ἔξαλλή του ὀργή πὸν μαστιγώνει
τὸν ὕπνο τοῦ Ὁκεανοῦ, τὴν τραγωδία
τῶν ναυαγίων σκηνοθετεῖ κι' ὑψώνει
τὸν κοπετιὸν ἢ Ἐκάβη τρικυμία.

Τὸ χαπνισμένο στέμμα του χιονίζει
μὲ τ' ἀφροκῦμα καὶ τὴν θαλασσάχνη,
ὁ Ὁρίων τὸν μαρδύα του ἀναροπίζει
κι' ὁ Γαλαξίας τὸν ραίνει ἀστρινὴ ἀχνη.

Μὲ χίλια στόματα καὶ χίλιους ἀδλοῦς
τὴν συμφωνία τ' ὀλέθρου ἐτροχρησιτώνει
ὁ ἐποποιῖτα τὴν θύελλ' ἀναοτηλώνει
καὶ γράφει μοιρολόγια καὶ σταυροῦς.

Μ' ἀνάερα κρούει δάκτυλα τὴν στέγη
κάλεσμα ἐρωτικὸ πικρὸ μαράζι
κι' ἀπὸ τὴν χαραμίδα λέει καὶ λέγει
τὰ μυστικά του κι' ὄλο ἀναστενάζει.

Ψέλνει τὴν προσευχή του δεητικὴ
ἐκλιπαρεῖ, σιωπᾶ, καὶ ψιθυρίζει
—πῶς κλαίει σὰν ἀνοιξιότικη βροχή—
ἀηδόνι μὲ φεγγάρι πὸν ὀλολύζει.

Μαζέππας, Δόν Κιχῶτος, κι' Ουγολίνος
τοῦ ἐννάτου κύκλου τρίμορφη ριπή
σιτὸ ἐξάδιπλο φτερό του ὁ Ουγολίνος
ὁ αἴγλη φωτιὸς σφραγίζει τὴν στροφή.

ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙΝΑΙΟΣ

ΣΕ ΤΑΦΟ Σ' ΕΙΔΑ

ΔΙΑΒΑΤΗΣ, σ' εἶδα νὰ περνᾶς
καβάλλα σι' ἄλογό σου
κι' ἔγινε ὁ δρόμος μου διπλὸς
κι' ἔγινε εὐθὺς ἐχθρὸς σου.

Ἐρημος, σ' εἶδα νὰ περνᾶς
μὲ τὸ γλυκό σου ταῖρι
κι' ἔγινε ἡ ζήλεια μου φωτιὰ
κι' ὁ πόνος μου μαχαῖρι.

Στ' ἀρχοντικό σου εἶχες γιορτὴ
βιολιά καὶ πανηγύρι
κι' εἶπα κατάρες, νησιτικός,
κάτω ἀπ' τὸ παραθύρι.

Σὲ τάφο σ' εἶδα νὰ θρηνηῖς
καὶ σβύσαν δια ἐντός μου
καὶ τόσο μοιάζαμε κι' οἱ δύο,
λὲς κι' ἦσουν ἀδερφός μου.

ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΜΑΡΚΙΝΑΣ

HENRI DE RÉGNIER

ΙΣΚΙΟΣ ΣΤΟ ΝΕΡΟ

ΤΙ ΟΜΟΡΦΟ ποῦναι ἐκεῖνο τ' ἄγαλμα
τῆς γυναικός, ποῦθεν ὑπάρξει,
ποῦν τὸ βουβδ νερό, τὸ μάγμαρο
τ' ὀλόγυμνό της καθρεφτίζει.

Μὰ σιτὸ νερό, ὅπου καθρεφτίζεται,
σιτὴν κυκλική, καθάγια στέγνα,
ἀπ' τῆς σαρκός της τὴν ἀνάμνηση
θαροῶ πὸν ἢ σκιά της ἔχει γίνει.

Κι' ἡ σκέπη μένει πάντα ἀβέβαιη,
πότε εἶσι, πότε ἀλλοιῶς, κι' ἀλλάζει,
μὲ τοῦ συντριβαριοῦ τὸν ψιθυρο
καὶ μὲ τὸ στεναγμὸ τ' ἀνέμου.

(La Cité des Haux)

MIX. A. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΟ ΚΑΙ ΤΗ ΦΥΣΗ

ΜΠΟΡΕΙ μέσα στο Σύμπαν ο άνθρωπος ν' αναδειχθή μιὰ μέρα κυριαρχικός άρχοντας των όσων τον άφορούν. Ποτέ όμως δε θάχρη τή δύναμη νά καταλύσει και νά μεταφέρει στην άπόλυτη άνυπαρξία τή γεγονός της κοσμικής οντότητας. Άπ' αυτό τον περιορισμό που μäs φαίνεται δικαιολογούμενος από κάθε δεδομένο λογικής κ' έπιστήμης πρέπει νά χαρακτηρίζεται τó πνεύμα κάθε προσπάθειας για τήν άνόψωση του ανθρώπου.

"Όλα μπορείς νά τά πετύχεις για τόν έκυτό σου μέσ' στους όσίζοντες της ύλης. Έξω άπ' αυτήν κι' αν υπάρχει κάτι μπορεί νά μη σέ άφορά κι' ούτε σέ μέλει. Κι' άκόμα πώς τίποτε δέν προφητεύει τήν κατάλυση του Κόσμου από μιὰ δύναμη δυνατώτερη άπ' αυτόν.

* *

ΜΙΑ άπόλυτη ιδεολογική θεωρία θάπρεπε νά μäs δώσει άποτελεσματικά τήν εξήγηση, του πρώτου ή κεντρικού φαινομένου, έξω από κάθε αντίστοιχία των νόμων της ύλης. Μά κάθε ιδεολογία που πλάθει τήν έννοια της Θεότητας για νά δικαιολογήσει σ' αυτό τó σημείο τήν άδυναμία μας, δεσπόζεται άπλούστατα από τήν έπήρεια του υλικού νόμου και της φυσικής συναρτήσεως του αίτιου και αίτιατου.

Μά τότε πέφτει στην πλάνη νά συγχέη τó αναπόφευκτα έξωτερικό και άπροσάρμοστο "Όν μιäs άπρόσιτης ύποστάσεως, που ύποθετικά μπορεί νά δεχτούμε, με τήν άπλη και περιορισμένη λειτουργία των φυσικών και άπτών νόμων.

* *

ΑΠΟΚΛΕΙΕΤΑΙ πάλι νά δεχτούμε μέσα στον κατηγορηματικό μηχανισμό του Κόσμου τήν κρυφή ύπόσταση ξένου στοιχείου, που ρυθμιστικά νά τον δημιουργήσει και νά έφεδρεύη στην κίνηση των

φαινομένων. Αντίληψη θεότητας συνυφασμένη με τήν κίνηση και τó ρυθμό του Κόσμου, είναι πλανερδ και άδικαιολόγητο άποκύημα, χωρίς άποτέλεσμα για τήν έρευνα μας.

Μόνο μιὰ ιδέα θεότητας, καθαρά ύπερφυσικής, αναφαίρετης, άνυπολόγιστης, άσύστατης, άδιάφορης και χωρίς προορισμό στα καθημερινά και τριχαίτα φαινόμενα της ζωής θά μπορούσε κανείς νά φαντασθή για νά καλύψη τά άγνωστα σημεία της Καθολικής ύποστάσεως.

Μά και μιὰ τέτοια Θεότητα πολύ μοιάζει με τήν άκατάλυτη έννοια της "Υλης στον άπόλυτο και αίώνιο προορισμό της.

* *

ΦΑΙΝΕΤΑΙ λοιπόν πιθανό πώς ή πραγματικώτερη έννοια ενός άπόλυτου "Όντος ή μιäs Θεότητας με τήν αντίληψη που εκθέσαμε, είναι τó όριο που θά σταματά για τήν κίνηση της ζωής τήν αναγκαιότητα ενός αίτιου. Κάπου πρέπει νά φαντασθούμε πώς ό νόμος της αιτιότητας θά σταματά. Κ' έκει άκριβώς θά εξηγείται ή θά μένη για πάντοτε άλυτο τó πρόβλημα της Δημιουργίας.

Δέν πρέπει όμως από σήμερα, με τις περιορισμένες σκοπιές που μεταχειρίζομαστε, νά υποτάσσουμε τά πάντα στην ανάγκη ενός αίτιου. Μπορεί κάλλιστα κάποτε, χωρίς έκπληξη και χωρίς άπορίες, ό νόμος που μäs καθοδήγησε ως τις άρχικές αιτίες νά καταύεται πιά και τó άρχικό φαινόμενο του Κόσμου νά εξηγείται χωρίς αυτόν, μ' ένα τρόπο έντελώς θειικό και έπιστημονικά προσορισμένο σέ στοιχεία και σχέσεις, που άδυνατούμε τώρα νά καθορίσουμε, μά που τó μυαλό μας δέν άποκλείει.

Μπορεί κάλλιστα κάποτε νά ένωθούν στην αντίληψή μας ή παντοδυναμία ενός Θεού με τήν αυτοδυναμία της "Υλης.

Γ. Κ. ΣΤΑΜΠΟΛΗΣ

ΒΡΑΔΥ ΣΤ' ΑΚΡΟΓΙΑΛΙ

Η ΝΥΧΤΑ ξαπλώνει γύρω μία γλυκύτατην ήρεμία που χαρίζει στην ψυχή το ποθητό ξεκούρασμα, γινόμενη λίκνο κι' άγκαλιά.

Τό βλέμμα, σά σέ όνειρο, βυθίζεται στους φωτεινούς κόσμους τών άστεριών, κόσμους τρεμάμενων ψυχών που καθρεφτίζονται μέσ' από άπισστες χρυσοκλωστές στο ήσυχά νερά, προσμένοντας το φεγγαριού τό ξύπνημα.

Στό μαλακό ανάσασμα της θάλασσας γλυστράνε κι' έρχοντ' ώς έδω οι παλμοί άπ'όνο μακρυνό βιολί, παλμοί ψυχής που μιλάει μέ τό άπειρο, ήχει τότε άπελπισμένης εομολόγησης, τότε τρεγοδι μακρυνής έλπίδας. "Ίδιοι μέ φωτιά λουλουδοπέταλα, σκορπιούνται στη γαλήνια θάλασσα. Είναι ή νύχια που άθόρυβα και σιωπηλά μās άνοίγει τις βαθύτερ-ς θύρες το έίναι μας σέ μιάν υπερκόσμια αίσθηση της ζωής. Μās συμβουλευεί την ούράνια αγάπη που ξεπερνάει τό όρια του ανθρώπινου για νά ύψωθή στις σφαίρες του ιδανικού. Κάποιες γλυ-

κόθωρες νεράιδες τών πιο εύγενικών μας στοχασμών, σά νάρχονται τώρα νά μās καλησπερίσουν. Και τό φεγγάρι που ξεπρόβαλε από τό βουνό μās δείχνει πιο διάφανα τά πέπλα τους, πιο γλυκογέλαστες τις μορφές τους.

Πάνω στ' άκίνητα νερά γλυστράει τώρα μι' άνάλαφρη άσπρη βαρκοβλα. Πηγαίνει άθόρυβα κατά τό φώς και ζωγραφίζει τό τριγωνικό πανάκι της, πάνω στην άρυτίδωτη θάλασσα, μέ δυό τρεις σκοθρες πινελιές. Ό άνάερος Ίσκιος της ξεδιπλώνεται άργά κι' έρχεται νά ξεψυχήση στην ήρεμη άμμουδιά που ξεκουράζουμαι. Σάν άύλη, σά φευγαλέα όπτασία όλο και ξεμακρύνει προς τό φώς. Πιστά την άκλουθάει στο γαλήνιο της ταξίδι ή ψυχή μου τυλιγμένη στους μαβιούς της νύχτας πέπλους, νανουρισμένη άπ' τούς ήχους του βιολιού σέ μιά άρμονία υπερκόσμια, ένώ τό χέρι χαΐδεύει τό διάφανο νερένιο κρούσταλλο παίρνοντας κάτι άπ' τή λευκότη, τή γαλήνη της, τή δροσιά της.

ΑΘΗΝΑ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

Ω Δ Η

Φ ΤΕΡΑ βοήκες και πέταξες μέχοι τ' άποόυτα ύψη
κι' έγινε κύμα τ' άπειρο π' άνάερα σέ δονεί
ποιός τ' ούρανοϋ τ' άπέραντο φώς σοϋ είχ' άποκαλύψει
και μέσ τά νέφη χάθηκες μ' άνέκφορασι' ήδονή.

Κι' έτσι καθώς σ' έπλάνεψεν ή μοΐρα σ' άλλες χώρες
κι' ή αγάπη σου εοτάθηκε στον κόσμο μας κλειστή
μās άφησες — χαμιά χαρά βαρειά κυλοϋν ή ώρες —
κι' όλα θαλά κι' ούτε ψαλμός για μās δέν ή' άκουστέϊ.

ΜΙΜΗΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΑΣ

ΣΤΑΜΑΤΗΜΕΝΟ ἀχνὸ πιδὸ πένθιμο κι ἀπὸ τῆ θάλασσα διαν βραδιάζει
τὸ χειμῶνα κλαίει τὸ πληγωμένο φεγγάρι. Ἀπὸ τὰ κρινοδάχτυλά του δὲ
μᾶς μείνανε παρὰ οἱ αἱμάτινοι θρόμβοι τοῦ ἔρωτά του. Ὅταν θὰ περά-
σει ὁ ἄθλιος αὐτὸς καιρὸς ἢ στρατιὰ τῶν συνέφων θὰ τ' ἀγκαλιάσει. Ξημερω-
μένοι σὲ πρωτογνωρίστη ἐρημικὴ νταβέρνα θὰ βγοῦμε μαζί του στὸ ὑπαιθρο
ἀγκαλιασμένοι κι' ἄγνωστοι σὰ χειμωνιάτικα ὄλοφυρόμενα δέντρα.

Ἡ κόκινη ζώνη στὸ μαῦρο φόρεμα
ποῦ ἡ γυναῖκα θὰ βάλει
μὲ τσαμπιά ὠχροροδίνα
οἱ πιπεριές δὲν θὰ κλαῖνε στοὺς δρόμους
οἱ κοράλλινες ντάλιες τὰ αἱμάτινα φούλια
κ' ἡ ἀνάβρα τοῦ κήπου σὰν ὁ ἥλιος θὰ πέφτει
μὰ ἐσὺ πιδὸ φαιδρὸς σὰν ἰάκινθος
θὰ καπνίζεις ἀναμνήσεις καὶ πάθη.

Ξεφτισμένο τὸ σύνεφο
ἀκατοίχητο τὸ σπῆτι τοῦ ἡλίου.

Ἡ ἀγροτική δαντέλλα ἢ σκιά τοῦ ἄθλανθου
παραλληρεῖ σὰν ἄμμος τῆς ἐρήμου
ὁ πεινασμένος σκύλος
καὶ τὸ παιδί ποῦ ἔφυγε μὲ τὸ παιχνίδι του
ἓνα καλάμι
κι' ἐγὼ νὰ κοιτάζω νὰ βρῶ σημεῖα τῆς ἐπιστροφῆς σου
ἀπὸ τῆ ράχη τῆς σφαγμένης γῆς.

Νὰ μὴν ἔχεις οὔτε φύλλο τῆς ἀνοιξῆς: τὴ δροσιά τοῦ ζῶου τὴ φωλιά τ' αἰδο-
νιοῦ: στερημένος ὅπως κι' αὐτὸς ὁ ἔρημος ἄνθρωπος, ποῦ ξημερώθηκε στὸ
λιθόστρωτο, χορτασμένος ἀπὸ τὸ πέτρινο ὄνειρό του, σὰ χρυσαλλίδα εὐτυχι-
σμένη ἀπὸ τὸν ἥλιο.

Ἐγείρε τὸ κεφάλι της νὰ κοιμηθεῖ νὰ χορτάσει τὸν ὕπνο τοῦ κτήνους. Σ' ἓνα
κρεβάτι πεινρὸ σὰν τὸ σῶμα της θὰ ροκανίσει τὸ ξερὸ χωμάτινο ψωμί της. Τὸ
πρωτὶ δὲ θὰ ξυπνήσει. Τὸ πουλί θὰ πετάξει στὴν αὐλή της θὰ κελαϊδήσει—μὰ δὲ
θὰ ξέρει περισσότερα ἀπ' ὅτι ξέρει ὁ ἥλιος γιὰ τὴ σελήνη.

Ἐφθιρες τὸ σῶμα σου πάλιωσες τόσα ροῦχα. Εἶσαι πάντα ὁ ξένος ποῦ κοι-
μήθηκε σ' αὐτὲς τίς ραγισμένες πλάκες. Ξέχασε. Λυπήσου τὸ λυγρὸ τὰ δάκρυα
τὴν ὀρφάνια—ὅταν θὰ χάσουν πιά τὰ βήματά σου.

Ἦχοι ἀπὸ τὸ παρελθόν σου χρώματα λησμονημένα πιά. Ἀκούμπησε πάνω στὸ
μάγμαρο τὸ πρόσωπό σου. Ἡ ἀναίσθητη ὁμορφιά τὸ φέρετρο ἢ τωρινὴ ζωὴ
σου.

Ὅξυ μολυσματικὸ φθινόπωρο
ὄσμη ἀπὸ γαζίες
ἀγκυλωμένο

μέ κοκινάδι τριανταφυλλί στο μάγουλο
 στα δάχτυλα στο γόνατο πληγές
 μάθημα ἀνατομίας
 ἀνάλυση
 διέγερση
 ζωή φυματική.

† ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΔΡΙΒΑΣ

Α Γ Α Π Η

ΜΕΣΑ ΣΤΟ μισοχείμωνο, ἦρθε κι' αὐτὴ ἡ ἀγάπη,
 ἔτσι χαρούμενη κι' ἀπλή, σὰν ὄμορφο προῶνό.
 Γιὰ τὴ θλιμμένη μου μορφή, καθόλου δὲν ἐντρῶπη
 κι' ἔτσι ἀπαλὰ μοῦ φόρεσε διάδημα φωτεινό . . .

Σιγὰ σιγὰ μὲ σίμωσε, μὲ πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι
 κι' ἀγάλια-ἀγάλια μ' ἔφερε στὸ μακρινὸ γυαλό.
 Κοιτώντας τοὺς δορίζοντες, ἐσιτήσαμε καρτέρι
 μὴν τάχα δοῦμε τὴ χαρὰ στὸ κύμα τ' ἀπαλό.

Κι' ἔτσι ἄξαφνα βρεθήκαμε στὸ πέλαγός μιὰ μέρα,
 μὲ τὸ "Ονειρο γιὰ σύντροφο, μὲ τὴ χαρὰ—σοκοπὸ . . .
 Οἱ σίφουνες μουγκρίζανε στὰ βόθρη μὲ φοβέρα,
 μὰ ἐγὼ δὲν τοὺς φοβήθηκα. — Καλέ μου, σ' ἀγαπῶ . . .

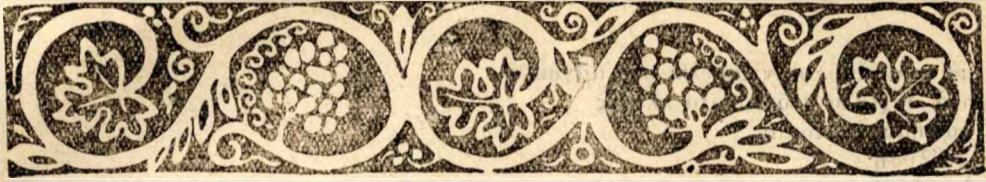
Τὸ θεότρολλο ταξίδι μας, ποῦ τάχα θὰ μᾶς φέρη ;
 Σ' ἕνα νησάκι μὲ βαρειά τ' ἀμπέλια ἀπ' τὸν καρπὸ ;
 Στις ἐρημιές, σιὴν καταχνιά, στὸ παγωμένο ἀγέρι ;
 Δὲ θέλω νὰ τὰ σκέφτομαι . . . — Καλέ μου, σ' ἀγαπῶ . . .

Μέσα στὸ μισοχείμωνο, ἦρθε κι' αὐτὴ ἡ Ἀγάπη,
 σὰν φωτεινὸ ξεγέλασμα, μαρτυρῆτικῆς ἀγῆς,
 ποῦ κρούβει κάτω ἀπ' τὸν γλανκὸ τὸν οὐρανὸ δροσάπι,
 Ἀγάπη, κι' ἂν μὲ γέλασες, δὲν θὰ τὸ ἴδῃ κανεὶς.

Φτάνει ποῦ ξάφνου μ' ἀνοιξες τὰ οὐράνια μιὰν ἡμέρα
 καὶ τῆς ἀγῆς τὰ θάμματα ξεπρόβαλλαν, γυμνὰ
 τὶ τάχα κι' ἂν ἀπόμεινα σπασμένη πιά γαλέρα ;
 Φτάνει ποῦ εἶδα στὰ κύματα, τὸ Φῶς Σου νὰ περνᾷ ! . . .

ΛΙΛΑ ΚΑΡΑΚΑΛΟΥ - ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ

ΞΑΝΑΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗ "ΓΑΛΗΝΗ,"

Ο ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΩΝΑΣ ήταν στο δρόμο τους. Οι ρίζες φυτευτήκανε. Ο Δημήτρης Βένης πιστεύει πια πως θα πιάσουν. Μά αυτό είναι μόνο στο χέρι του Θεού του τόπου. Μόνο :

— Ναι, παιδί μου, καταλαβαίνω, είπε σιγανά ο Βένης. Μά θα σου μιλήσω σαν ηλικιωμένος άνθρωπος, όχι σά' γυατός. Βλέπεις τι κάνω ἐγώ ἐδῶ, ἀφότου ἤρθαμε ;

— Ναι, κύριε Βένη, τὸ βλέπω. Προσπαθεῖτε . . .

— Έμενε δισταχτικός, σά νά μὴν ἤθελε νά δώσει μιὰ καθαρὴ ἀπάντηση.

— Μίλησε, μίλησε καθαρά ! τὸν ἐγκαρδίωσε ὁ γυατός.

— Θαρῶ . . . θαρῶ . . . πὸς κυνηγᾶτε χίμαιρες . . ., λέει ὁ νέος χαμηλώνοντας τὰ μάτια. Τοῦτες οἱ βέργες καὶ τὰ τριαντάφυλλα . . .

Τὰ ἄλλα ἀγαθὰ μάτια τὸν κιντίζουν, τώρα, καταπρόσωπο.

— Ὅχι αὐτό, ὄχι μόνο αὐτό, παιδί μου, εἶπε ἤρεμα. Δὲν εἶναι μόνο γιὰ τίς βέργες καὶ τὰ τριαντάφυλλα . . .

Κι ἔπειτα σὲ λίγο :

— Γιὰ τὴ γαλήνη, εἶπε σιγὰ.

• Ἐκεῖ εἶναι ὁ σκοπός. Ὁ τελευταῖος. Καὶ τυραννεῖ γι' αὐτὸ τὸ σῶμα του.

— Ὅμως, πιστεύω, μουμολούησε πάλι σὲ λίγο. Κι ἂν εἶναι αὐτὸ ἡ χίμαιρα . . .

Τὴ γαλήνη ! Μὲς στὴν ἡσυχία καὶ μὲς στὴν ταραχί, στὸ νερὸ τοῦ ἤρεμει ἐνῶ γίνεται σύννεφο, σὰ σύννεφα ποῦ χτυπιοῦνται τὴν ὥρα τῆς θύελλας γυροῦντας νά ριξοῦν τὸ νερὸ καὶ νά ἡσυχιάσουν, σὰ πᾶνη τῶν ἀνθρώπων

ποῦ παλεύουν καὶ ἀγωνίζονται, στοὺς ἀνθρώπους ποῦ πάχουν γιὰτὶ δὲν τοὺς προορίστηκε νά κάμουν τίποτα, σὰ κορμιά ποῦ μάχονται γιὰ τὸν ἔρωτα, στ' ἄστρα ποῦ κατακυλοῦν τὴ νύχτα καὶ πέφτουν, στὴ γῆ ποῦ γυρίζει, σὰ ὄνειρα καὶ σὰ ἔργα, σ' ὄλα ἡ ἀναζήτηση τῆς ἰσορροπίας ποῦ χάθηκε, ἡ ἀδιάκοπη ἀνασύνθεση . . .

— Καὶ τυραννῶ τὸ σῶμα μου, καὶ πιστεύω . . . εἶπε πάλι ὁ Δημήτρης Βένης.

— ὦ ! ἂν δὲν ἔχω τυραννήσει ἐγὼ τὸ δικό μου . . .

— Δὲν τὸ εἶχες, ὅμως, προσφέρει μονάχος σου . . . Ὑπάρχει μιὰ διαφορά.

Ὁ ἥλιος βασιλεύει πέρα ἀπ' τὰ βουνα τῆς Αἴγινας.

— Ἐχεις ὄλο τὸ διάστημα μπροστά σου ἀνοιχτό, παιδί μου, εἶπε πάλι ὁ Βένης. Πρέπει νά τὴν ἀναζητήσεις τὴν τελευταία ἀκοή. Έμένα, τώρα, ἡ ζωὴ μου τελειώνει, καὶ ὅμως δὲν ἀφήνομαι νά μὴν πιστεύω . . . Νά μὴ προσκαθῶ . . ., πρόσθεσε σὲ λίγο.

— Τὸ κατὸ εἶναι τοῦτος ὁ κλειστός μικρὸς τόπος, εἶπε ὁ νέος. Τοῦλάχιστο ἂν ἤμουνα στὴν πόλη . . .

— Τώρα, ἐκεῖ θά ἦταν πιὸ εὐκόλο, νά χαθεῖς, εἶπε ὁ Βένης. Ὁ τόπος εἶναι ἐδῶ ! καὶ ἄγγισε μὲ τὸ δάχτυλο τὸ μέτωπό του . . .

ΒΡΙΣΚΩ ἐλέγκληρη αὐτὴ τὴ σελίδα, σημαδεμένη ἀπὸ μένα τὸν ἴδιο μὲ μολόβι, στὴν πρώτη ἐκδοσὴ τῆς «Γαλήνης» τοῦ Ἡλία Βενέζη. Τὴ μεταφέρω αὐτοῦσια στὸ σημεῖωμα πᾶν ποῦ γράφεται σήμερα ἀπ'

ἀφορμή τὴν κυκλοφορία τοῦ βιβλίου σὲ τρίτη ἐκδοση. Ὅχι γιατί εἶναι ἡ ὑφαί-
τερη σελίδα μέσα στο βιβλίο. Στὸ βιβλίο
αὐτό, πού ἀφθονοῦν οἱ ἁμωφες καὶ δυνα-
τές σελίδες, ὁ ἴδιος προσωπικά ἐξαικολου-
θῶ, μέσα στὰ τέσσερα σχεδὸν χρόνια πού
μεσολαβοῦν ἀπὸ τὴν πρώτη μέχρι τὴ ση-
μερινή τρίτη ἐκδοσή του. νὰ μένω δεμέ-
νος ψυχικά ἰδιαίτερα μὲ τὸ πρῶτο μέρος
τοῦ βιβλίου. Ἐκεῖ πού τὸ κοπάδι τῶν
ξερριζωμένων Φωκικανῶν κατασταλάζει
καὶ δένει τὴν πιγρή του μοῖρα στὴν ἀγορῆ
γῆ τῆς Ἀναβύσσου, στὸν κόρφο τοῦ Σα-
ρωνικοῦ.

Ὁ πίνακας, μικρὸς στὴν τυπική του
μορφή, παίρνει διαπισώσεις τεράστιες μὲ
τὸ ἐξαντλητικὸ μάτωμα τῶν φτωχῶν, δυ-
στιχησμένων αὐτῶν ἀνθρώπων, πού,
μπλεγμένοι στὸν σκληρὸ καὶ ἀδυσώπητο
ἀγῶνα τοῦ Ἀνθρώπου μὲ τὴ Μοῖρα του,
πολεμοῦν νὰ στεριώσουν ξανά, νὰ φτιά-
ξουν ἄλλη μιὰ φορά ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴ χα-
λασμένη ζωὴ τους. Ὅλοι τραβοῦν τὸ δρό-
μο τους ὀδηγημένοι ἀπὸ τὸ ἔνστικτό τους.
Αὐτὸ τὸ ἔνστικτο, ἀλάθευτο ραβδί σὲ χέ-
ρια ραβδόσκόπου, τοὺς ὀδηγεῖ στο ἔργο
τους. Μονάχα ἕνας, ὁ γιατρὸς Δημήτρης
Βένης, ἀγκαλιάζει τὴ Χίμαιρα. Αὐτὴ
πού τοῦ ἔχει σταθεῖ ἀπὸ τὴν πρώτη
στιγμὴ ραβδί καὶ σκοπὸς στὴ ζωὴ του.
Στὴν ἀγορῆ καὶ πετριωτῆ γῆ τῆς Ἀνα-
βύσσου, ἐκεῖ πού δύσκολα θὰ φουτρώσει
στάρι, αὐτός, ὁ γιατρὸς Βένης, θὰ φυτέψει
τριαντάφυλλα. Στὸ ψυχικὸ κλίμα τοῦ Δη-
μήτρη Βένη αὐτὴ ἡ χίμαιρα παίρνει μιὰν
ἀφάνταστη γονιμότητα. Γίνεται δεύτερο
ἔνστικτο. Πού ἀντί, ὅμως νὰ τὸν ὀδηγεῖ,
τὸ ὀδηγεῖ αὐτὸς μονάχος του ἐκεῖ πού
θέλει. Καλύτερα ἐκεῖ πού πρέπει. Εἶναι
μιὰ χίμαιρα πού τοῦ τυρχνιεῖ τὸ σῆμα
καὶ κάθε φορά πού δὲ φτάνει στο τέλος
τῆς καὶ δρίζεται στὴν κρίσιμη καμπὴ
ἐνὸς ὀδονηροῦ ἀπολογισμοῦ πάνω στὴ
χρησιμότητά της, δὲ διατάζει κάθε φορά
νὰ τῆς δίνει ὁ ἴδιος τὴν πρέπουσα προέ-
κτασή της στο χρόνο πού ἀκολουθεῖ.

Σκοπὸς τελικὸς ἡ Γαλήνη. Αὐτὴ πού θὰ
μᾶς περιμένει, ἂν θὰ μᾶς περιμένει, στο
τέρμα τοῦ δρόμου μας, ὕστερα ἀπὸ μιὰ
ὀδονηρὴ ἀγκαθερὴ ὀδοπορία, πού ἔξέ μᾶς
ἔπρωξε, ὅμως, σ' αὐτὴν καμιά μοῖρα —
ἔτσι τοχναίνει πάντα στοὺς πολλοὺς—ἀλλὰ
πού τὴ διαλέξαμε μοναχοί μας—ἔτσι πού,
σπάνια συμβαίνει στοὺς λίγους.

Στὸ ἴδιο ψυχικὸ κλίμα καὶ μὲ τὴν ἴδια
ψυχικὴ ἀρματωσιά, πορεύεται πλάι του
κι' ἡ μικρὴ Ἄννα, ἡ κέρη του. αὐτὸ τὸ
γλυκὲ μὰ τραγικὸ κορίτσι τῆς «Γαλήνης».
Ὅταν, ὕστερα ἀπὸ μιὰ ὕσκληη πορεία,
φτάνει στὴν κορφή ἐνὸς βράχου καὶ μπο-
ρεῖ νὰ χαρεῖ ἀπὸ κεῖ τὴ θάλασσα μὲ τὸ
δάσος τῶν καταρτιῶν ἀπ' τὰ καράβια πού
πλημμυρίζουν τὸν ἕρμο τοῦ Ἀη Νικόλα
ἕνα αἰσθημα θριαμβοῦ ἔλαμπε μὲς στὰ
καθαρὰ μάτια τῆς.

«Καὶ εἶδε ἄξαφνα ἐκεῖ, ἡ Ἄννα Βένη,
τυλιγμένη ἀπ' τὸν ἄνεμο πού τὴν ἔδανε
στὴν κορφή τοῦ ταξιδιοῦ, τὴν ἔδερνε καὶ
βουίξε σὰ νὰ ἤθελε νὰ τὴν πάρει μαζὶ του,
εἶδε ἄξαφνα πόσο ἦταν ἡσυχη, πόση ἦταν
ἐκεῖ μέσα στο τέλος τοῦ σκοποῦ, στο δά-
θος τοῦ κορμιοῦ, πόση γαλήνη...»

* *

Καὶ τοῦτο τὸ κομμάτι, σημαδεμένο μὲ
μολύβι στὴν πρώτη ἐκδοση τοῦ βιβλίου,
καθῶς καὶ τὸ ἄλλο, τὸ μεγαλύτερο, πού
ἀντιγράφω ἀτόφιο στὴν ἀρχὴ. Ἐπαναλαμ-
βάνω. Μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι οἱ πιὸ ὕφαιτες
σελίδες τοῦ βιβλίου, μένουν, ὡστόσο, οἱ
πιὸ χαρακτηριστικὲς. Γιὰ μένα τουλάχισ-
στο, πού, ὕστερα ἀπὸ τέσσερα σχεδὸν
χρόνια, ξεφυλλίζω ξανά τὸ ἴδιο βιβλίο,
χαίρομαι γιὰ δεύτερη φορά τὶς σελίδες
του. Ἀνανειώνω σήμερα τὴν πρώτη ἐκεί-
νη χαρὰ, γράφοντας ἕσα ἔγραψα παρα-
πάνω γιὰ τὸ «τελευταῖο ἑλληρικὸ μυθι-
στόρημα πού βγήκε ὅταν ἔκλεινε ἡ περίο-
δος τοῦ μεσοπόλεμου». Ἐνα χρέος ἀγά-
πης—ἂν εἶναι ἡ ἀγάπη χρέος—γιὰ τὸ
βιβλίο καὶ τὸ συγγραφέα του.

ΛΑΚΗΣ ΤΡΟΠΑΙΑΤΗΣ

ΕΛΛΕΝ ΝΤΡΑΪ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΝΧΑΤΤΑΝ

ΑΦΟΥ άσκοπα έπλανήθη με τὸ γῶτι «Imperial Striking»
κι' έσυρε τὴν πλούσια άνία σιὰ πελάγη καὶ σιτὴ γῆ,
σις μοντέρες πολιτείες άφοῦ έπληξε ὄσο νάταν
καὶ δέν εἶχε ἄλλο νὰ κάνη ἢ "Ελλεν Νιράῦ άπ' τὸ Μανχάτιαν
σιὰ νησιὰ τῶν Μαοκεζάνων βρέθη ξάφνου μιὰν αἰγῆ.

Χίγα-Οῦα, Ταουτάτα, Φάτου-Ίβα, Οῦα-Οῦκα
Νούκου Χίβα, Οῦα-Πούα, ζάλη τῶν ματιῶν, τοῦ νοῦ...
Στὸ ἀρχιπέλαγος τοῦ δνειρου σκόρπια ιὰ νησιὰ άπλωνόνταν
κι' άγκαλιῖζαν τῶνα τἄλλο καὶ σιτὸν "Ερωτιαν
ένα σύμπλεγμα ρουμπίρια μεσ' τὸ μπλε τοῦ ὠκεανοῦ.

Κι' ὡς έπάτησε τὸ πόδι σιτὴ στεργιά ἢ "Ελλεν Νιράῦ
λές κι' έσειόθη ὄλος ὁ τόπος σ' ένα ὄγγο έρωτικόν.
Κι' έτρεξαν οἱ Μαοκεζάνοι—με τὰ μάτια ὀρθὰ ένα πῆχυ
νὰ θανυμάσουν—σειόντας τόξα—νὰ κραυγάσουν γιὰ τὴν τύχη
τὴ Ξανθὴ Θεὰ ποῦ ἤρθε άπ' τὰ λιμάνια τῶν Λευκῶν.

Κι' έτοι ὡς πάντα έπλανήθη σέροντας ζωπίσω πλήθη
κορμασμένα άπ' τὰ μαλλιὰ της, τὴ φωνὴ της, τὴ ματιὰ.
"Οπου ξάφνου ένα βράδυ μεσ' τὸ γῶτι καὶ πάλι έχάθη
κι' άνοιξε πανιὰ σιτὸ Νότιο—στοῦ ὀρίζοντα τὰ βάρη
πίσω άφίνοντας τὸ κῦμα σιὰ κοράλια νὰ ξεσπᾶ.

Κι' ὦ! Έκδικητὴ μεγάλε τῶν κακῶν—θεέ Ατανούα!
Λῶσε ὥστε ἢ "Ελλεν Νιράῦ νὰ μὴ βρῆ χαρὰ καμμιά
ποῦ φοριτὰ κνηγημένη—άπ' τῶν κακῶν τὴν ἄγρια δύνη
τῶν φτωχῶν Τατούα ἤρθε νὰ ταράξη τὴν γαλήνη
καὶ νὰ κλαῖνε τώρα ὀμάδι—με τὸ μάτι σιτὸ Νοτιὰ! . . .

ΣΤΑΘΗΣ ΑΝΑΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΑΤΡΕΙΑ

ΚΥΜΑΤΙΣΕ σιὰ μαλλιὰ σου
ἢ άναπνοὴ τῶν ὀδῶν.
Ἡ γαλήνη τῶν ματιῶν σου
νιτύθηκε τὸ φῶς τῶν άστεριῶν.
Ἄπ' τ' άνοιξιὰτικα χεῖλη σου
έτρεξεν ὁ γυμὸς τῆς γῆς.
Ἰκανοποιήθηκε σιτὸ κορμί σου
ἢ άνάταση τῶν κυπαρισσιῶν.

Μέσα σιτὴν άγκαλιὰ σου
μάζεψες ὄλη τὴ νύχια
καὶ τοὺς Θεούς.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ

ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΝ ΠΕΙΡΑΪΚΟΝ ΕΜΠΟΡΙΟΝ

• Ἐμπόριον γὰρ ἐν μέσῳ τῆς Ἑλλάδος, τὸν Πειραιᾶ κατοικήσατε, τρεῖς τὴν ἕχονθ' ὑπερβολὴν, ὡσθ' ἔκ παρὰ τῶν ἄλλων ἐν παρ' ἐκείσῃν χαλεπὸν ἐστὶ λαβεῖν, ταῦθ' ἅπαντα παρ' αὐτῆς βαδίων εἶναι περίσσομαι.

ΟΥΤΩΣ ὁ Ἰσοκράτης εἰς τὸν ὑπέροχον ῥητορικὸν λόγον του, τὸν Πανηγυρικόν, (§ 14') γράφει περὶ τοῦ Πειραιῶς, διὰ τὰ νὰ καταδείξῃ τῆς ἀκμῆς καὶ τοῦ μεγαλείου αὐτοῦ τὴν ὑπερτάτην δύναμιν, εἰς ἣν εἶχεν οὗτος φθάσει ἐν τῇ ἀρχαίότητι, διότι ἐν αὐτῷ εἰσῆγοντο παντὸς εἶδους, ἐμπορεύματα ἀπὸ πάσης γνωστῆς τότε χώρας, καὶ εἶχε καταστῆ οὗτος ὁ μεγαλύτερος ἐμπορικὸς λιμὴν, εἰς ὃν ἠδύνατό τις νὰ εἴρῃ πᾶν ὅ,τι ἠθέλεε ζητήσει καὶ ἐν ἀφθονίᾳ, καὶ ταῦτα ἔνεκεν συνέρρεον εἰς Πειραιᾶ, πρὸς προμήθειαν τῶν ἀναγκασιούτων αὐτοῖς, ἀγορασταὶ ἐκ πάσης γῆς καὶ χώρας.

Τὸ προαίδειγμα τῶν ἀρχαίων κατοίκων τοῦ Πειραιῶς ἠκολούθησαν καὶ οἱ νέοι οἰκισταὶ καὶ πρῶτοι κάτοικοι τοῦ ἀναθεμελιωθέντος νέου Πειραιῶς μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν Παλιγγενεσίαν καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς Ἑλλάδος ὡς Κράτους, ὡς κείμεται τις ἐκ τῆς μελέτης τῆς ἱστορίας τῆς ἀναθεμελιωθείσης πόλεως. Κατὰ τὸ ἔτος 1827 ὁ Πειραιεὺς ἦτον ἔρημος τόπος, πλήρης τεματίων καὶ ἐλῶν, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἐν αὐτῷ οὐδὲν ἔχνος σχεδὸν ἐκ τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου του, καὶ οἱ μόνοι κάτοικοι αὐτοῦ ἦσαν οἱ δώδεκα καλόγηροι τῆς μικρᾶς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Στυριδῶνος, ἐλάχιστοι ἄλιεῖς μετρούμενοι εἰς τὰ δάκτυλα καὶ ὑπῆρχεν εἰς μικρὸς οἰκίσκος τοῦ γάλλου Καυθῶνα, εἰς ὃν διέμενον οὗτος μετὰ τῆς ἀδελφῆς του (οἱ ἀδελφοὶ Καυθῶνα ἐγκατεστάθησαν ἐν Ἀθήναις, ὡς γράφει ὁ σοφὸς ἱστοριοδίφης ἀκαδημαϊκὸς κ. Δ. Κιμπούρογλους, κατὰ τὸν τρίτον τῆς Τουρκοκρατίας αἰῶνα, ἐξ ὧν ὁ εἰς παρέμεινεν εἰς Πειραιᾶ, κτίσας μικρὸν οἰκίσκον παρὰ τὴν νῦν πλατεῖαν Καραϊσκάκη) κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1834 οἱ κάτοικοι τοῦ Πειραιῶς ἀνῆρχοντο εἰς 600 ἐν ὅλῳ, κατὰ τινὰ στατιστικὴν, ἦσαν δὲ

ἐγκατεστημένοι εἰς ἑξήκοντα πρῶτα ἔτη, ἐμειψθέντα εἰς τὸν περὶ τὴν νῦν δημοτικὴν ἀγορὰν χώρον, καὶ ἐν αὐταῖς διετηγνῆτο τὸ πτωχὸν ἐμπόριον τοῦ Πειραιῶ. Κατὰ τὸ ἔτος 1852, ἦτοι μετὰ δέκα ὀκτὼ μόνις ἔτη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1834, ὁ ἀλλοτε ἔρημος τόπος ἠρῆθη, κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ τότε φρουροῦ Πειραιῶς Ἰλαρχοῦ Γ. Ἀγγελοπούλου, 5526 κατοίκους, καὶ εἶχε πολὺν κελὸν ἐπιτόμιον καὶ βιομηχανίαν ἐν σχέσει πρὸς τε τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων του καὶ τὸν ὀλίγον διαρρέουσαν χρόνον ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του, καὶ ἐδείκνυε ἀπὸ τότε τὸ μέγα αὐτοῦ μέλλον. Κατὰ τὸν τότε φρούραρχον, ὁ Πειραιεὺς εἶχεν ἐν μεταξουργεῖον, ἰδρυθὲν ἀπὸ τὸν ἀείμνηστον Λουκᾶν Ράλλη, τὸν κατόικον δήμαρχον Πειραιῶς, ἐν ποτοποιεῖον τοῦ βαυροῦ Στάπ, ἐν σχοινοπλοκείον τοῦ γάλλου Κλεμᾶν εἰς τὴν Πειραιϊκὴν Χερσόνησον παρὰ τὸν Ἄλκιμον (Ἀκτὴν Ξιβερίου), τρία σαπωνοποιεῖα, τρία μακαρονοποιεῖα (μανεστροποιεῖα, ὡς τὰ ὀνομάζει) ἐν ἀμυξοποιεῖον, βαυροῦ τινός, ἐν ἀγορᾷν ὑελουργεῖον, ὅπερ εἶχεν ἰδρύσει ὁ μακαρίτης Ἀριστείδης Σκυλίτης, ὡς γράφω ἐν τῷ ἔργῳ μου «Ὁ Πειραιεὺς καὶ οἱ Δήμαρχοι τῆς Ἀ' ἑκατονταετηρίδος», ἕνα ἀτιμόμυλον ἀγορῶντα καὶ διάφορα ἄλλα μικρὰ βιοτεχνικὰ ἐργαστήρια.

Ἐκτὸς οὖμος τῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας ταύτης, ὁ μικρὸς καὶ μόλις ἀναγεννώμενος Πειραιεὺς, κατὰ τὴν ἀνω ἐποχὴν, λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς αὐτοῦ θέσεως, τοῦ ἀσφαλεστάτου λιμένος του καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως ἐν αὐτῷ τῶν ζώων καὶ ἄλλων ἐξ ἄλλων μερῶν ἐμπόρων, ἐχόντων ἐμφυτον τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ δουλεόντων εἰς τὸν Κερδῶον Ἐρμῆν, εἶχεν ἀρκετὰ κελὸν ἐμπόριον, καὶ πρῶτιστως εἶχε κα-

τορθώσει να αποσπάση ἐκ τῆς Σύρου τὸ ἐμπόριον τῶν σιτηρῶν καὶ νὰ τροφοδοτῇ αὐτὸς πλέον οὐ μόνον τὰς νήσους τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ Ἀργολικῆς κόλπου, ἀλλὰ καὶ τὴν Πελοπόννησον καὶ ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν Ἀστικοβοιωτίαν. Ἐπὶ πλέον εἶχε συγκεντρώσει καὶ τὸ ἐμπόριον τῆς ξυλείας, διότι καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν Ἀθήναις ἀνηγείροντο νέαι οἰκοδομαί, ὡς ἐκ τῆς ἐγκαταστάσεως πλείστον νέων οἰκιστῶν εἰς ἀμφοτέρως τὰς πόλεις ταύτας, μετὰ τὴν μεταφορὰν τῆς προτετυπώσης ἐν Ἀθήναις. Ἐκτὸς οὖν τούτου ὁ νέος Πειραιεύς, κατὰ τὴν ἄνω ἐτοχὴν, εἶχεν ἀρχίσει ν' ἀναδεικνύεται ὡς ναυτιλιακὸς λιμὴν, ἀπὸ τοῦ λόγῳ τῆς προνομιοῦχου θέσεώς του καθίστατο ὁ κόμβος ἕως τῶν θιασπιῶν συγκοινωνιῶν καθ' ἧλας τὰς διευθύνσεις, καὶ οὕτω ὁ πρὸ 18, τότε, ἔτῶν ἔρημος Πειραιεύς ἤρξεν νὰ ἀναδεικνύεται ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς, βιομηχανικὸς καὶ

ναυτιλιακὸς λιμὴν τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος.

Τὸ ζήτημα οὖν τούτου, τῆς ἀναπτύξεως κατὰ τὴν διαρρεύσαν ἐκατονταετηρίδα μέχρι σήμερον λεπτομερῶς τοῦ ἐμπορίου, βιομηχανίας καὶ ναυτιλίας, ὅπερ ἀληθῶς προκαλεῖ τὸν θαυμασμὸν τοῦ μελετῶντος τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ γίνῃ διὰ τοῦ παρόντος ἀρθροῦ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐκτεθῇ εἰς ἴδιον τόμον ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Ἐλπίζω δὲ καὶ ἀδιστακτικῶς πιστεῦω ὅτι οἱ πλήρεις σφίγγουσι, πνεύματος, καὶ ζωῆς νέοι τοῦ Πειραιεύς, οἱ ἔχοντες καὶ τὴν νεότητά καὶ τὸν χρόνον καὶ τὴν πρὸς μελέτην ἔφεσιν, δὲν θέλουσι διατάσει νὰ ἐπιληφθῶσι τοῦ ὠραίου τούτου θέματος, διὰ νὰ συμπληρωθῇ οὕτως ἡ ἱστορία τοῦ ἀναθεμελιωθέντος Πειραιεύς κατ' ὅλας τὰς πλευρὰς αὐτῆς.

† ΔΗΜ. Θ. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΥΡΙΣΜΟΣ

ΑΥΓΗ περῶ, βραδυνὰ κυλᾶ καὶ δὲν τὴ βλέπω νὰ γυρίζῃ,
μὲς σ' τὴν ψυχὴ γλυκὰ μιλᾶ τὸ κάθε τι ποὺ τὴν θυμίζει.

Ἦσὸν γλυστοῦ, σκιὰ πετᾶ ἢ ἀνάμνησός της καὶ μ' ἀγγίζει,
ὅδῳ τὰ χεῖλη της δετὰ κι' ὁ χωρισμὸς της τὰ φλογίζει.

Γιὰ κείνη κλαῖν τ' ἄστρα δειλὰ τὰ γιασεμιά ἔχουν ἀνθίσει,
ἀδγὴ περῶ, βραδυνὰ κυλᾶ καὶ περιμένω νὰ γυρίσῃ.

N. ΝΤΑΛΙΑΣ

ΤΡΙΟΛΕΤΤΟ

ΝΤΥΘΗΚΑΜΕ νωρίς τὴν αγωνία
καὶ τῆς οδύνης τὴ στολή
— μάταια ἢ ἐλπίδα μας καλεῖ.
Ντυθήκαμε νωρίς τὴν αγωνία
στὴ ζήση-μας ποὺ ἀνάτειλε δειλὴ
καὶ τὴ χαρά-μας ἐπνίξεν ἡ ἀνία,
ντυθήκαμε νωρίς τὴν αγωνία
τ' Ἀγνώστου σα μας εἶρθε ἡ ἀπειλή...

ΜΗΝΑΣ ΜΑΤΣΑΚΗΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ εκλέγει ὁ Θεῖος Πλάτων ὡς τόπον εἰς τὸν ὁποῖον ἐξε- λίσσεται ὁ ὑπερβατικὸς διάλογος τῆς «Πολιτείας» του μεταξὺ τοῦ Ἰωκρά- τος, τοῦ Πειραιέως Ἀγάθωνος καὶ τῶν ἄλλων φιλοξενομένων—διάλογος ποῦ ἐπέφρωτο κατὰ τὴν γενικὴν κρίσιν ὄλων τῶν διαφορολογώσεων Ἐθνῶν νὰ ἐπι- βληθῇ ὡς τὸ τελειότερον ἀριστοῦργημα τῆς τέχνης τοῦ πεζοῦ λόγου εἰς πᾶσαν γλῶσσαν καὶ εἰς πᾶσαν ἐποχὴν.

Ἡ παγκόσμιος αὐτὴ ἐπιμηγορία διὰ τὸν ἐν Πειραιεὶ ἐξελεξιόμενον διάλογον τῆς «Πολιτείας» πρᾶξει νὰ εἶναι τὸ ἔμ- βλημα τῶν καιαγινομένων μὲ τὰ γράμ- ματα Πειραιωτῶν καὶ εὐχομαι ν' ἀπο- τελῆσθαι τὸ πρωτότυπον πρὸς τὸ ὁποῖον νὰ ὑψωθοῦν οἱ πειραματικοὶ ἠγήτορες τοῦ Πειραιῶς.

Ἄλλὰ καὶ ἡ σύγχρονος ἱστορία τοῦ Πειραιῶς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἀριστεῖς καλ- λιτέχνους τοῦ λόγου, πεζοῦ καὶ ἑμετροῦ: τὸν Π. Νιοβάναν, τὸν Ρῶμον Φιλύραν καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν νῦν ἐπιζώντων δια- νοουμένων, Ν. Χατζάραν, Γ. Ἀναγνω- στοπούλου, Δ. Βουτυράν, Ν. Μαράκη, Χ. Λεβάνταν κλπ.

Γενικῶς ἡ σημασία τοῦ Πειραιῶς κει- μένου πλησίον τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐν ὄψει τοῦ βόρηνος τῆς Ἀκροπόλεως ἔχει ἐπι- σκιασθῆ ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ δαιμονίου Πτολιέθρου τοῦ ὁποῖου ἡ λάμψις καλύ- πτει πάντα τὰ ἐντὸς τῆς Ἀττικῆς ἀρ- χαῖα καὶ νέα κτίσματα.

Ἐρευνῶντες ἐν τούτοις, ἐφ' ὅσον ἐπι- τρέπει τὸ θάμβος τῆς λάμψεως τῶν Ἀθηνῶν ἀνευρίσκομεν μέσα εἰς τὴν ἱστορίαν ὅτι ὁ Πειραιεὺς ἐσφυρηλάτησε τὴν ναυτικὴν ἐκείνην δύναμιν τῶν Ἀθη- ναίων ποῦ συνέτριψε τὴν Ἀσιατικὴν ἐπιδρομὴν εἰς τὴν Σαλαμίνα καὶ ἐθεμε- λίωσε βραδύτερον ἐπὶ Κίμωνος καὶ τῶν ἄλλων ναυάρχων τὸ πανίσχυρον θαλάσ- σιον κράτος τῶν Ἀθηναίων.

Τῆς ναυτικῆς αὐτῆς ἰσχύος καὶ τοῦ θαλασσίου αὐτοῦ κράτους προϋπόθεσις ἦτο ὁ Πειραιεὺς μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ἐναυπηγοῦντο αἱ τριήρεις, συνεκροτοῦν- το καὶ ἠσχοῦντο τὰ πληρώματα καὶ ἤκ- μαζον τὰ νεώρια τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν τὰ ὁποῖα ἦσαν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πα- ραλίαν τοῦ λιμένος τῆς Ζέας καὶ ὑπῆρ- ξαν πρόδρομοι τῶν σημερινῶν ναυστάθ- μων ὄλου τοῦ κόσμου.

Ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἐξεπέμποντο τὰ οι- ταγωγὰ φορτία καὶ ἐκόμιζαν ἐκ τῆς Κολχίδος τῆς Χερσονῶνος καὶ τῆς Σικε- λίας τὰ ἀναγκαζοῦντα διὰ τὴν συντήρη- σιν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἀθηνῶν οἰτο- φορτία.

Ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἐξεπέμποντο οἱ πανίσχυροι στόλοι ποῦ συνέτριψαν τὴν ναυτικὴν ἰσχύν τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, Αἰγυπτίων καὶ Φοινίκων καὶ ἐπέβαλλαν τὴν κυριαρ- χίαν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Μεσόγειον.

Τὴν παράδοσιν αὐτὴν συνέχισεν ὁ Πειραιεὺς καὶ ἐπὶ τῶν νεωτέρων χρόνων καὶ ἀπέκτησεν ὄχι μόνον τὸν μέγιστον τῆς Ἑλλάδος λιμένα, ἀλλὰ ἕνα ἐκ τῶν 50 μεγάλων λιμένων τοῦ κόσμου.

Ἡ πόλις τοῦ Πειραιῶς εἰς τὸν λιμέ- να της ὀφείλει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν μεγίστην ἀνάπτυξίν της.

Κέντρον ναυπηγικὸν καὶ ναυτικὸν ἐκ τῶν πρώτων ἐν τῇ Μεσογείῳ συγχροτεῖ τὰ νέα πληρώματα καὶ ἐξαποστέλλει τὰ ἀτμήρη πλοῖα του εἰς ὅλας τὰς θαλάσ- σας τῆς ὑδρογείου, κατώρθωσε νὰ ἐπι- βάλῃ πραγματικὴν κυριαρχίαν, εἰρηγι- κὴν αὐτὴν τὴν φορὰν, ἐν ἀνταγωνισμῷ πρὸς ὅλας τὰς σημαίας τοῦ κόσμου εἰς τὰς εὐθείας ἐκβολὰς τοῦ Νοτιοαμερικανικοῦ ποταμοῦ Δαπλάτα διὰ τῆς ὑγρᾶς οὐραίας τοῦ ὁποῖου διοχετεύονται τὰ Ἀμερικανικὰ σιτηρὰ πρὸς ὅλα τὰ ση- μεῖα τῆς γῆς.

Ἡ σημαία τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος ἀν-

τιμετωπίζουσα ἐκεῖ τοὺς πικροσμίους θάλασσοκράτορας ἤρχετο προπολεμικῶς πρώτη ἢ δευτέρα.

Ἡ διαίταξις τῶν ναυτικῶν σημαίων τοῦ κόμπου περιλαμβάνουσα τὴν ἐπιχορηγομένην ὑπὸ τῶν κρατῶν ἐπιβιτηγὸν ναυτιλίαν ὧς καὶ τοὺς ἀλιευτικoὺς στόλους ὀδηγεῖ εἰς ἄδικα καὶ πεπλανημένα συμπεράσματα ὧς πρὸς τὴν πραγματικὴν δύναμιν τῆς ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς ναυτίας περὶ τῆς ὁποίας ὁ πολὺς κόμπος δὲν γνωρίζει ὅτι ἢ εἰς μὴ δρομολογημένα φιορτηγὰ δύναμεις του ἦτο προπολεμικῶς ἢ δευτέρα ἐν τῷ κόσμῳ.

Καὶ τὸ θαῦμα αὐτὸ ὀφείλεται εἰς τὸν Πειραιᾶ ὃ ὁποῖος διὰ τῶν θαλασσίων του μεταφορῶν ἐκίλυπτεν ἐτησίως σημαντικὸν μέρος τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἐμπορικοῦ μας ἰσοζυγίου καὶ ἐπεδείκνυε τὴν γραμμόλεκτον εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ κόσμου.

Ἄλλ' ὅπως καὶ εἰς τὸ παρελθὸν ἔτσι καὶ εἰς τὸ παρὸν ἡ γεινίασις τῆς πρωτεοῦσης ὑπῆρξεν ἐπιβλαβὴς εἰς τὸν Πειραιᾶ διότι πάντες οἱ μοχλοῦντες καὶ σφυρηλατοῦντες τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τοῦ λιμένος ἐνεφανίζοντο μᾶλλον ὧς μέλη τῆς κοινωνίας τῶν Ἀθηνῶν ὧς ἐκ τούτου δὲ ἡ κοινωνικὴ πολεοδομικὴ καὶ πνευματικὴ κίνησις τοῦ Πειραιῶς ἐξημώθη.

Δὲν ἀνεπτύχθησαν εἰς τὸν Πειραιᾶ ἄλλα, λαμπρὰ κτίρια, ἔργα νεωτέρας γλυπτικῆς, ἐμπορικαὶ συνοικίαι, οὔτε εὐδοκίμησαν μεγάλοι ἡμερήσιοι ἐφημερίδες, ὑποληφθείσης τῆς πόλεως κατὰ πολὺ καὶ τοῦ λιμένος Θεσσαλονίκης ὃ ὁ τοῖος δὲν ἔχει οὔτε πολλοστημόριον τῆς βιομηχανικῆς καὶ ναυτικῆς δραστηριότητος τοῦ Πειραιῶς.

Διότι καὶ ἀπὸ βιομηχανικῆς ἀπόψεως

ὁ Πειραιεὺς μὲ τὰς παραλιακὰς ἐκτάσεις του συγκεντρώνει περίπου τὰ 50% τῆς Πανελληνίου βιομηχανίας.

Ὅλοι αἱ μεσημβριναὶ ἀκταὶ τῆς Ἀτικῆς αἱ βορροόμεναι ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ ἀπὸ τὸ Πέλοπος τὸ πρὸς τὴν Σαλαμίνα μέχρι τοῦ Σουνίου, ἔχουν τοποθεσίας ἀπὸ τὰς ὠριμότερας τοῦ κόσμου.

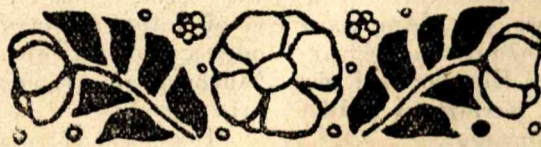
Ἀπὸ τούτης σκοπιᾶς ἐπιθεωροῦντες τὸ παρελθὸν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῆς πόλεως καὶ ἀφοῦ ἀνεγείρωμεν ἐν κιορῷ μνημεῖα ἐκ Πεντελησίου μαρμαροῦ ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸν Θεμιστοκλῆ(1), τὸν θεμελιωτὴν τῶν ὀχυρωματικῶν Μακρῶν Τειχῶν τοῦ Ἄστεως ὧς καὶ τῆς Ναυτικῆς δυνάμεως Πειραιῶς καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸν Πλάτωνα, τοποθετήσαντα τὸν ἀριστογυρηματικώτερον διάλογόν του τῆς «Πολιτείας» εἰς τὴν πόλιν τοῦ Πειραιῶς, ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι διὰ τῶν ἀόκνων προσπαθειῶν ὅλων μας θέλωμεν δημιουργήσει πόλιν ἀνταξίαν τοῦ ὀνόματος καὶ τῶν βαρυτάτων παραδόσεών της.

Γ. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ

(1) Ἐτεισε δὲ (Ἀθηναίους) καὶ τοῦ Πειραιῶς τὰ λοιπὰ ὃ Θεμιστοκλῆς οἰκοδομεῖν, νομίζων τὸ τε χωρίον (τὸν Πειραιᾶ) καλὸν εἶναι λιμένιος ἔχων τρεῖς αὐτοφρεῖς καὶ αὐτοὺς (τοὺς Ἀθηναίους) ναυτικούς· γεγενημένους μέγα προσφέρειν εἰς τὸ κτήσασθαι δύναιμι. (Θουκυδίδου Α'—93).

Ἐξ δὲ τούτου τὸν Πειραιᾶ κατασκευάσει τὴν τῶν λιμένων εὐρύτην κατανοήσας (Πλουτάρχου Θεμιστοκλῆς 10').

Τοῦ γὰρ καλουμένου Πειραιῶς οὐκ ὄντος λιμένος κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀλλ' ἐπιτείφω χρωμένων τῶν Ἀθηναίων τῷ προσαγορευομένῳ Φαλήρῳ, μικρῷ παντελῶς ὄντι, ἐπένοησε τὸν Πειραιᾶ κατασκευάζειν λιμένα, μικρῶς μὲν προσδεόμενον κατασκευῆς, δυνάμενον δὲ γενέσθαι κάλλιστον καὶ μέγιστον λιμένα τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα. (Πλούταρχου ΙΑ'—41).

ΓΙΟΥΓΚΕΡΜΑΝ!

Στὸ φίλο Μ. Μ.

ΤΗΣ ἀσυνάρτητης φαντασίας σου
τὰ ξεχαλίνωτα ὕνειρα μάταια θά κν-
[νηγᾶς!

Δὲν συναντᾷς στὴ ζωὴ σου δυὸ φοβῆς
τὴ Βούλα Παπαδέλλη!

Κι' ὅστερα

γιατί νὰ ζητᾷς τὸ μοιροαῖο
στὸ Βουνὸ τῶν Λύκων
καὶ νὰ θέλῃς τὸ θάνατο
κοντὰ στὴ Λίμνη Ναιζιγέροβι;

Καὶ ἡ Καστέλα; τὸ Τουροκολίμανο;

Γιατί νὰ χαθοῦν τόσο ἄδοξα ὄλα;

—Lacrimae rerum—

ἓνα κρεββάτι, μερικὲς σταγόνες αἵμα
γιὰ σπονδὴ στὴν Κύπρι.

Πόση εὐτυχία!

Μὰ εἶναι δυνατὴ τόση εὐτυχία;

ὁ Καραμᾶνος μὲ τὸ σαρκαστικὸ χαμόγελο
ὡς ἀπαντήσῃ.

ΠΑΝ. Φ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ

ΠΑΡΗΓΟΡΙΑ

III

Σ' ΕΠΙΝΙΞΕ πολὺς ομάδι
γύρω σου ὁ εγωισμὸς;
Σὰ στημόνι με το φῶδι,
σαν κλαδί με παρακλιδί
στη θυσία πᾶνι αφιός:

*Γω νὰ παίρνω, συ νὰ δίνεις...

ἔτσι θάναι ἡ Ζωή.

Συ πα στὴν κορφή της δίνης,

*γω στο χάος της οδύνης

ἄλλος βάση, ἄλλος κορφή.

IV

ΝΟΜΙΣΕΣ ἀλλιῶς τὴ ζήση
καὶ τὴ βροίσκεις τῶρ' ἀλλιῶς;
Δε μπορεῖ χωρὶς νὰ ζήσει
ὅποιος νάναι νὰ γνωρίσει
τί σκληρὰ γυρνά ὁ τροχός.

Πρώτα: φουσκομεῖνα στήθη

*Ἐπειτα: μεστή ψυχὴ.

— Πάντοτε: ἀπὸ πόνοους πλήθη—

Τέλος: κάλεσμα στὴ λήθη

κι' ὄλα πάλι ἀπ' τὴν ἀρχή.

ΑΡΗΣ ΒΕΝΕΤΗΣ

ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΟΥ Κ. ΜΠΩΝΤΛΑΙΡ

ΠΑΡΑΠΟΝΙΑΡΙΚΟ παιδί με τα σφιγμένα χεῖλη
με τα σαρκαστικά, καφτά, βαθουλωμένα μάτια,
εσύ που δε γονάτισες ποτέ μπρος σε καντήλι
μα για θεό-σου λίτρεψες το σατανά μονάχα, .

ας ζούσες τούτη τὴ νυχτιά

να μου κρατούσες συντροφιά.

Ας μου μιλούσες για βαριές, για κούες αλυσίδες
που σ' αλισσόδεσαν μ' αὐτὴ τὴ μαύρη σου Αφροδίτη,
α; με φωτίζαν οἱ ψυχρὲς τοῦ ἡλίου-σου ἀχτίδες,
ὦ Σατανά Δημιουργέ, ὦ Αλήτη, Καταλύτη...

ΝΙΚΟΣ ΧΛΟΗΣ

ΘΛΙΨΗ

ΟΛΑ μελάγχολά ναι τούτη τὴ βραδυά
σάν ἡ χαρὰ νᾶχει γιὰ πάντα λείψει
καὶ νοιώθω τὴν ψυχὴ τόσο βαρειά
ὄλης τῆς γῆς σὰ νὰ βαστάει τὴ θλίψη

ΛΑΜΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

ΑΝΤΙ ΓΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Η ΡΙΖΙΚΗ βελτίωση της ύλης που παρουσιάζει το φύλλο αυτό, οφείλεται στην επιθυμία μας να δώσουμε, όχι μόνο στον Πειραιά, (γιατί το περιοδικό παραμένει Πειραιϊκό) αλλά κι όπου διαβάζεται ο ελληνικός περιοδικός τύπος, ένα περιοδικό σύγχρονο, παλλόμενο από ζωή και σημερινή πραγματικότητα, εκφραστικό της εποχής και των τάσεων της, αντιπροσωπευτικό της τεχνολογίας των νέων και νεωτέρων προς τους οποίους δημιουργία πραγματικότητας σύγχρονα μ' ενδιαφέρον κι αγάπη μα και με δίκαιη επιείκεια την έργοσία τους. Στην απόρρησή μας αυτή βρίσκουμε πρόθυμο φίλο κι υποστηρικτή το «Πρακτορείο Πνευματικής Συνεργασίας», ειδικόν όργανισμόν γνωστό σ' όλους που αρχολογείται με τα Γράμματα και την Καλλιτεχνία, στού οποίου τα στελέχη ἀνήκουν τὰ γνωστότερα ὀνόματα τοῦ πνεύματος, καὶ τὸ ὁποῖο δέχτηκε όχι μόνον ἀφιλοκερδῶς τὴν ἠθικὴ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου μας γιὰ τὴν πραγμάτωση τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ἐκδόσεώς μας, ἀλλὰ καὶ ἠλικὰ νὰ τριττέρει ὅτι τοῦ εἶναι εὐκόλο καὶ μὲ τὰ πνευματικὰ μέσα που διαθέτει γιὰ τὴν παρουσίαση τῶν νέων καὶ νεωτέρων ὡς καὶ γιὰ τὴν ἐπιβολή τους. Ἔτσι, μετὸ πρόγραμμα αὐτὸ σιγχίζουμε τὴν ἀγῶνα μας γιὰ τὴν ἀναγνώριση τοῦ Πειραιᾶ ὡς πνευματικῶν κέντρον. — ἰσχύει ἄλλωστε ἔχει νὰ ἐπιδείξει τόσους πνευματικὸς ἔργατες ἀξιόλογους, — καὶ τὴν ἐπιβολὴ τῶν νέων ὡς τῶν ἀριμῶν διαδόχων στὴ θέση τῶν σημερινῶν τοῦ τόπου μας πνευματικῶν παραγόντων.

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

Η «ΑΡΓΩ» δὲν ἔρχεται νὰ ἐπιβάλλει τὸν Πειραιᾶ, ἔρχεται νὰ διεκδικήσει τὴ θέση που τοῦ ἀξίζει καὶ που κατέχει στὴ λογοτεχνία τοῦ ἔθνους. Γιατὶ ἡ πόλη μας ἔχει λογοτεχνικὴ παράδοση ἀπὸ ἔτων. Ὁ Βουτυράς, ὁ Μελάς, ὁ Νιρβάνας, ὁ Χατζάρης κ. ἄ. ἀπὸ τοὺς παλαιούς εἶναι πνευματικοὶ ὁδηγοὶ τῆς χώρας.

Σ' αὐτοὺς σήμερα προσετέθησαν πολλοὶ καὶ μεταξὺ ἄλλων οἱ: Λεβάντας, Μαράκης, Χαλδαῖος, Στάλας, Λιαροῦτσος, Θεοχάρης, Ἀλεξίου, Λαμπρολέβιος καὶ ἄλλοι που πλουταίνουν ἔτσι τὴν πνευματικὴν Ἑλλάδα μετὶς δημιουργίας τῶν. Γ' αὐτὸ, νομίζουμε πως ὁ Πειραιᾶς πρέπει νὰ λογαριάζεται. Τώρα μάλιστα που ἡ Δημοτικὴ μας ἀρχὴ (χάρη στον Γεν. Γραμματέα της κ. Ἐπ. Μπούφαλη) καταλαμβάνει ἀπὸ διανόηση, περιμένομε πολλὰ Ἀλλὰ γι' αὐτὸ θὰ μιλήσουμε στὸ προσεχές.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΠΟΙΗΤΕΣ

ΓΙΑ ΤΟΥΤΟ, προκηρύσσουμε σήμερα ἕνα διαγωνισμό, εἰδικὰ κατωμένο γιὰ τοὺς νέους ποιητές, που θὰ γίνῃ ἀφορμὴ, ὅσοι ἀπ' αὐτοὺς ἔχουν πραγματικὴν ἀξία, νὰ δικαιωθοῦν καὶ νὰ ἐπιβληθοῦν πέρνοντας μὴ θέση στὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία. Εἶναι γνωστὸ πως ἀπὸ τῆς διαγωνισμοῦ τοῦ εἶδους αὐτοῦ που προκηρύσσονται κάθε φορὰ, φανερόνεται τὰ νέα ταλέντα καὶ δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ κριθοῦν καὶ νὰ βαθμολογηθεῖ ἡ ἀξία τους. (Διαγωνισμοί: ἐκδοτικοῦ οἴκου Μιχ. Ζηκάκη, περιοδικοῦ «Νέα Ἑστία» κ. ἄ.) Μετὶς προϋποθέσεις αὐτὲς καθ' ὅσον κάθε νέο ποιητὴ νὰ στείλῃ ἀπὸ μὴ συλλογὴ τραγουδιῶν του, κάνοντας μίαν ἐκλογὴ τῶν καλλιτέρων του καὶ νὰ μᾶς τὰ στείλῃ. Ζητοῦμε περισσότερα ἀπὸ πέντε, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ βροῦμε μέσα σ' αὐτὸ το ὀλίγιστον ἕνα καλὸ,

γιά να τὸν βαθμολογήσουμε. Μπορεῖ σὸ διαγωνισμό νὰ λάβει μέρος ὁποιοσδήποτε ἔτσι κι' ἂν ἔχει βγάλει ἓνα βιβλίο ποιημάτων. Τὰ ποιήματα αὐτά, χωρὶς τὸν ὄνομά του ὁ ἀποστολέας ποιητής, θὰ μᾶς τὰ στείλει βάζοντας στὴν πρώτη σελίδα τους καὶ πάνω ἀπὸ τὸν τίτλο ὁποιοδήποτε ψευδώνυμο ἢ ρητό, πού θὰ τὸ ἐπαναλάβει πάλι γγράφοντάς το σ' ἓνα φάκελλο μέσα στὸ ὁποῖον θὰ κλείσει καθαρογραμμένο τὸ πραγματικὸ του ὄνοματεπώνυμο καὶ τὴ διεύθυνσή του μαζί μὲ 1000 δοχ. ὡς δικαίωμα συμμετοχῆς. Τὰ ποιήματα θὰ διαβαστοῦν καλλίτερα ἂν εἶναι γραμμένα στὴ γραφομηχανή καὶ καθένας μπορεῖ νὰ στείλει πολλές σ' ἄλλους του μὲ διάφορα ψευδώνυμα ἢ ρητά. Τελευταία προθεσμία γιὰ τὴν ὑποβολὴ τῶν ποιημάτων, ὡς τὰ τέλη Νοεμβρίου. Ἡ «ΑΡΓΩ» πού μπαίνει τότε στὸ β' χρόνον, θ' ἀναγγελεῖ τ' ἀποτελέσματα τοῦ διαγωνισμοῦ στὸ πανηγυρικὸ της αὐτὸ φύλλο καὶ τὰ βραβευμένα θὰ δημοσιευθοῦν στὸ εἰδικὸ πανηγυρικὸ τεύχος πού θὰ βγάλει τὴν Πρωτογεννά.

Θὰ βραβευσθοῦν 3 ποιήματα: α') μὲ 30.000 δοχ ἀπὸ τὸ περιοδικὸ π. ε. β') μὲ 20.000 δοχ. καὶ ἀθλοθέτη τὸ ΠΡΑΚΤΟΡΕῖΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ καὶ γ') μὲ 10.000 δοχ. πάλι ἀπὸ τὸ περιοδικὸ μας.

Ἀκόμα θὰ ἐπαινεθοῦν 5 ποιήματα τὰ καλλίτερα ὄλ' αὐτά, μὲ φωτογραφίες καὶ βιογραφικὰ σημεῖώματα τῶν ποιητῶν τους θὰ δημοσιευθοῦν στὸ εἰδικὸ πανηγυρικὸ μας τεύχος τῆς Πρωτογεννάς, πού θὰ ἔχει θέση Ἀνθολογίας τῶν νεωτέρων ποιητῶν μας μαζί μὲ ἄλλα εἶδη καὶ περιεχόμενα. Ἡ ἐπιτομή πού θὰ βραβεῖται τὰ ὑπὸ κρίσιν ποιήματα, εἶναι γνωστοὶ λογοτέχνες καὶ πηιητές, ἀπὸ τοὺς συνεργαζομένους μὲ τὸ «Πρακτορεῖο Πνευματικῆς Συνεργασίας», θ' ἀναγγελθοῦν δὲ τὰ ὄνόματά τους στὸ προσεγὲς φύλλο μαζί μ' ἄλλες συμπληρωματικὲς πληροφορίες πού μελετοῦμε, γιὰ νὰ δοθεῖ σοβαρὴ σημασία στὴν ἐργασίαν αὐτή.

ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Τὸν ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ καιρὸ δημιουργήθηκε ἀπὸ τοὺς νέους ἀξιόλογη κίνηση πού συνεχίζεται σχεδόν, — μὲ τὴν ἐκδόσιν στὴν Ἀθήνα, στὴν ἐπαρχία κι' ἐδῶ, λογοτεχνικῶν περιοδικῶν στὰ ὅποια πρωτοστατοῦν ὄνόματα νέων καὶ νεωτέρων ποιητῶν καὶ λογοτεχνῶν. Τὰ περιοδικὰ αὐτά («Νέα Λογία», «Νεοελληνικὴ Μοῦσα», «Νεότης» τοῦ Περιοιαιῶ, «Ὀδυσσεύς» τοῦ Πύργου, «Βιβλικὰ Γράμματα» τῆς Χαλκίδος, «Καλλιτεχνικὰ Νέα» καὶ «Ἐκκίνημα τῆς Νεότητος» τῆς Ἀθήνας) μὲ τοὺς πρωτοπορευτικοὺς τῶν σκοπῶν καὶ τὸ νέο τους πρόγραμμα, τὰράξιν τὰ νερά πού λήιναζαν τοῦ τόπου μας κι' ἔκαναν καὶ τοὺς παλαιότερους νὰ κινήθουν καὶ νὰ τυτώσουν μαζί μὲ τοὺς

ἄγνωστους πού περιεῖχαν νέους, καινούργιες συνεργασίες τους, πολλές ἀπὸ τίς ὁποῖες δεῖχουν πὼς ζοῦν καὶ κινῶνται μέσα σὲ νέο πνεῦμα καὶ τεχνοτροπία. Οἱ ἀναγνώστες τῶν περιοδικῶν αὐτῶν θὰ διαπιστώσουν καλλίτερα καὶ θὰ καταλάβουν τὸ κέρδος ν' ἀντιδράσει κανεὶς στὶς παλιές σχολιὲς καὶ τῶσεις καὶ θὰ ἐνισχυσοῦν, ὅπως ἀξίζει σ' ὅλους μας τὴν ἐργασίαν αὐτὴ γιὰ τὴ βελτίωση τοῦ λογοτεχνικοῦ τύπου καὶ τὴ διάσπαση τοῦ μονοπολίου πού νομίζουν πὼς ἔχουν τὰ πολλὰ περιοδικὰ μὲ τίς σαβοῦρες τῶν ἀναγνωρισμένων τους. Κι' ἔτσι μὲ τὸ πνεῦμα αὐτὸ θὰ δώσουν σ' αὐτὰ τὸν τρόπο μὰ καὶ τὰ μέσα νὰ συνεχίσουν τὴν ἐκδόσιν τους μέσα στὶς νέες ἀπαιτήσεις τῶν πραγμάτων καὶ τοῦ κόσμου πού ἔρχεται.

Ἡ «ΑΡΓΩ», ΚΑΙ ΤΟ «ἘΚΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ ΝΕΙΟΤΗΣ».

Τὸ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ μας, μαζί μὲ τὸ «Ἐκκίνημα τῆς Νεότητος» τῆς Ἀθήνας, ἀπὸ τὸ φύλλο τοῦτο δεμένα μὲ τοὺς δεσμοὺς τῆς φιλίας καὶ στενῆς συνεργασίας καὶ συναδελφότητος γιὰ τὴν ἀνίκων στὴ δύναμιν τοῦ «Πρακτορεῖου Πνευματικῆς Συνεργασίας» μπαίνουν σὲ καινούργια περίοδο πνευματικῆς δράσεως γιὰ τὴν ὁποία προσητεύομε πλούσιους καρπούς καὶ πλουσιότερα ὠφέλη ὄλων — ἀπὸ τὸν ἄλλο ἀναγνώστη ὡς τὸ νεαρὸ ποιητὴ πού πρωτογραφεῖ καὶ στέλνει δεῖλὰ τὰ πρωτόλειά του γιὰ κρίσιν καὶ δημοσίευση. Στους τελευταίους αὐτοὺς κάνομε ἰδιαιτέρη σύσταση νὰ μᾶς ἐμπιστεύονται τὰ γραφὰ τους μὲ τὴν πιὸ μεγάλη βεβαιότητα πὼς θὰ τὰ κοιτάζομε μὲ ἀγάπην καὶ θὰ τοὺς γράφομε δίκαιη κρίσιν πού θὰ εἶναι ἢ πιὸ ἀληθινὴ ἐκδήλωση τῆς συμπάθειάς μας γι' αὐτοὺς.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΦΥΛΛΑ

ὍΠΩΣ καθένας εἶναι εὐκόλο νὰ δεῖ, ὄχι μόνον οἱ ἔκτακτοι συνεργάτες μας εἶναι ἀπὸ τοὺς καλλίτερον καὶ στὸ εἶδος του καθέναν, ἀλλὰ κι' οἱ ταχτικοὶ γιὰ τὰ βιβλία, γιὰ τίς τέχνες, γιὰ ὅλα θὰ ὑπάρχουν εἰδικὲς στήλες πού θὰ τίς μεταχειρίζονται οἱ ἀρμοδιότεροι καὶ μαζί μὲ τίς συνεργασίες τῶν νέων καὶ νεωτέρων, κάθε τεύχος μας μήνα μὲ τὸ μήνα θὰ εἶναι ὄχι μόνον καὶ πιὸ καλλίτερον, ἀλλὰ ἓνας πανηγυρικὸς ἀριθμὸς τοῦ περιοδικοῦ μας, ὅλος ζωὴ κι' ἐνδιαφέρον.

Ἡ «ΕΤΑΙΡΕΙΑ», ΚΑΙ Ὁ «ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ».

Ἡ ΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ ἢ ἴδρυση τοῦ «Συνδέσμου Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν». Μᾶς εὐχαριστεῖ κυρίως πού αὐτὲς τίς δύσκολες στιγμὲς τῆς δοκιμασίας τῶν πάντων, ἡ Τέχνη δὲν κοιμάται, παρὰ ἀγρυπνᾷ. Περιμένομε μόνον νὰ

δοῦμε τὴν ἔξω ἀπὸ τοῦ θυρόβουου δράση του, μέσῃ σὺ ἀναγγελλθὲν πλαίσιο τοῦ προγράμματος του. Κι' ἔτσι νὰ συντελέσει κι' αὐτὸς παράλληλα μὲ τὴν «Ἐταιρεία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν» στὴ δημιουργία σύγχρονης πραγματικότητας γιὰ τὰ Γράμματα καὶ τὴν Τέχνη, ὥστε νὰ ἀνακουρισθοῦν καὶ αὐτὰ μὰ κι' οἱ ἐργαίτες τοῦ πού αὐτὸ τὸν καιρὸ δεινοπαθοῦν μὲ τίς τόσες ἀνάγκες τῆς ζωῆς τους. Ἰδιαίτερα νομίζουμε πὼς ὁ «Σύνδεσμος Ἑλλήνων

Λογοτεχνῶν» μὲ τὰ νέα στελέχη πού ὅπως εἶδαμε ἔχει, μπορεῖ νὰ δημιουργήσει γιὰ τοὺς νέους μιὰ πιὸ συνειδητὴ πραγματικότητα.

Ὅσο πάλι γιὰ τὴν «Ἐταιρεία» μὲ τὸ νέο της προεδρεῖο, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Ἄγγελος Σικελιανός, ὁ Κ. Ουράνης, ὁ Ἡλ. Βενέζης καὶ μερικοὶ ἄλλοι, ἐλπίζουμε γρήγορα νὰ κάνει ὅτι δὲν ἔκανε τὸ 4—5 τελευταῖα νεκρὰ χρόνια μὲ τὸ τῶς συμβούλιό της...

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Λίγα εἰσαγωγικὰ λόγια.—Ἡ «Μυρτώ» τῆς κ. Μπουκουβάλα· Ἀναγνώστου. Ἡ «Γαλήνη» τοῦ κ. Ἡλ. Βενέζη.

ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ—καὶ μάλιστα ὅταν περιορίζεται στὰ στενὰ ὄρια ἑνὸς σημειώματος—γιὰ νὰ εἶναι σεβαστὴ, γιὰ νὰ εἶναι «κριτικὴ» καὶ νὰ μὴν εἶναι κουτομπολιό, πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ ἔχη δυὸ προσόντα: νὰ εἶναι εὐλικρινὴς καὶ νὰ εἶναι γραμμμένη μὲ καλὴ πίστη.

Εἶπα πὼς ὅταν λείπουν τὰ προσόντα αὐτὰ, ἡ κριτικὴ μετοβάλλεται σ' ἕνα κουτομπολιό. Προσθέτω: σ' ἕνα κουτομπολιό κακόπιστο, κακεντρεχὲς, φθονερό, ταπεινό. Τὸ κριτικὸ σημείωμα, στὴν περίπτωσιν αὐτῆ, ἀποτελεῖ ἀπλοῦστα μιὰ κακὴ πράξη. Δὲν ὑπάρχει λογοτέχνης, δὲν ὑπάρχει δημιουργός—μικρῆς ἢ μεγάλης ὀλκῆς, ἀδιάφορο—πού νὰ μὴ δοκίμασε τὴν πικρία, πού νὰ μὴ ποτίστηκε ἀπὸ τὸ δηλητήριο τῆς κριτικῆς τοῦ εἴδους αὐτοῦ.

Μιὰ ἐξαιρέση ὑπάρχει μόνο: ὅταν, ἀντὶ κουτομπολιό ἢ «κριτικῆς» εἶναι λιβανωτός. Ἀλλὰ ἡ πράξη τότε εἶναι ἀκόμη πιὸ ταπεινὴ, ἀφοῦ ἔχει τὸ συμφέρον καὶ τὸν ὑπολογισμό ὡς μόνον κίνητρα.

Καὶ προχωρῶ ἀκόμη περισσότερο. Κριτικὴ δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξη χωρὶς ἀγάπη. Ἀγάπη πρὸς τὸ κρινόμενον ἔργο, ἀγάπη πρὸς τὴν Τέχνη. Δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξη, δηλαδὴ, κριτικὴ χωρὶς αὐστηρότητα, ἀλλὰ καὶ χωρὶς κατανόηση τῶν πραγματικῶν προθέσεων καὶ ἱκανοτήτων τοῦ συγγραφέα.

Κάθε βιβλίον μοιάζει μ' ἕνα παιδάκι. Ὁ πατέρας του, πού τὸ ἔφερε στὸν κόσμον, μᾶς τὸ παρουσιάζει καὶ περιμένει μὲ λαχτάρια τὴ γνώμη μας γι' αὐτό. Τὴ γνώμη μας ζητοῦν ν' ἀκούσουν κι' ὅσοι δὲν τὸ εἶδαν ἀλλὰ ἀκούσαν ἀπλῶς νὰ γίνεταί λόγος γιὰ τὴν ἐμφάνισή του στὴν κοινωνία, Ἡ θέσις μας εἶναι λε-

πτῆ. Πρέπει νὰ προσέξωμε πολὺ. Κάθε πατέρας βρίσκει πὼς τὸ παιδί του ἔχει χίλιες δυὸ κρυφές καὶ φανερές χάρες. Τὸ πονεῖ, βλέπετε... Δὲν πρέπει νὰ τὸν πληγώσωμε. Πρέπει νὰ ἐξετάσωμε μήπως πραγματικὰ τὸ μικρὸ πλάσματάκι ἔχει καμμιά χάρι πού ἐξέφυγε ἀπὸ τὴν ἀντίληψή μας. Μὲ στοργὴ θὰ σκύψωμε πλάι του, θὰ τὸ φέρωμε κοντὰ μας, θὰ τὸ ἐξετάσωμε, θὰ ἐμβαθύνωμε στὸ νόημά του. Κι' ἀναλαμβάνωμε μεγάλη εὐθύνη γιὰ ὅσα θὰ ποῦμε στοὺς ἄλλους. Γιατὶ ὁ «σημειωματογράφος» δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἕνας καθοδηγητής. Καθοδηγητὴς τοῦ συγγραφέα—πού δὲν βλέπει, ἴσως, τυφλωμένος ὅπως εἶναι ἀπὸ τὴν ἀγάπη, μερικὰ μικροελαττωματάκια τοῦ παιδιοῦ, τὰ ὁποῖα ὡς τόσο πρέπει ὀπωσδήποτε νὰ διορθωθοῦν γιὰ νὰ μπορέση τὸ παιδί νὰ ἀνδρωθῆ—καὶ, γενικότερα, καθοδηγητὴς τοῦ κοινού, τοῦ κοινού πού αἰσθάνεται συνήθως χωρὶς νὰ μπορῆ καὶ γὰ ἐξήγησιν.

Τὰ λίγα αὐτὰ λόγια ἐθεώρησα χρέος μου νὰ τὰ προτάξω στὸ σημειώμα μου αὐτό, μὲ τὸ ὁποῖον ἐγκαινιάζω τὴν στήλη τῆς «κριτικῆς τοῦ βιβλίου». Ἀποτελοῦν μιὰ πίστη. Ἄς θεωρηθοῦν ὅμως καὶ ὡς «τρογραμματικὲς ἀρχές» τῆς στήλης.

Ἡ κυρία Ἰωάννα Μπουκουβάλα· Ἀναγνώστου εἶναι καιρὸς τώρα πού ἔχει κατακτήσει τὸ εὐρύτερον ἀναγνωστικὸ κοινόν. Καὶ δικαίως. Γράφει ἀνετα, τὰ μυθιστορηματὰ της ἔχουν συνεχῆ δράση, ἡ πλοκὴ τους ξετυλίγεται γοργά, ὑπάρχει συγκρατημένος λυρισμὸς στίς ἐκφράσεις της. Στὸ τελευταῖόν της μυθιστόρημα, τὴν «Μυρτώ», ὅλ' αὐτὰ τὰ προσόντα παρουσιάζονται ἀκόμη πιὸ χτυπητὰ. Ἐλάχιστες εἶναι οἱ σελίδες πού «πηδαεῖ» κανεὶς γιὰ νὰ ἰδῆ «τι γίνεται παρακάτω». Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστη παραμένει ἀμείωτο ἀπὸ τὴν πρώτη σελίδα ὡς τὴν τελευταία. Τὸ ἐν-

διαφέρον, βλέπετε, αυτό προκαλείται κυρίως από το ζετύλιγμα του μύθου, της υποθέσεως. Και τὰ έπεισόδια διαδέχονται με κινηματογραφική ταχύτητα τὸ ἓνα τὸ ἄλλο.

Έχει καὶ μερικούς πολὺ ζωντανούς, πολὺ ἀληθινούς «χαρακτήρες» τὸ μυθιστορημα: τὴ μητέρα τῆς Μυρτῶς, π. χ., πὺ δὲν κοιτῶζει παρὰ τὸ συμφεροντακι τῆς μονάχα, παντοῦ καὶ πάντοτε· τὸν γέρο-Βρανᾶ, τὸν σύζυγο πὺ δταν μετὰ τὴν ὁμολογία τῆς Μυρτῶς, ἀναγκάζεται νὰ χωριση ἀπὸ αὐτὴν, δὲν συλλογίζεται τὸ ρεζιλῆκι πὺ ἔχει πάθει, δὲν γίνεται ἔξω φρενῶν γιὰ τὸν ἐγκληματικό χαμὸ τοῦ παιδιοῦ του, δὲν νοιώθει τὸ αἶμα τῆς ὄργης νὰ τοῦ ἀνεβαινη στὸ κεφάλι γιὰ τὸ στραπατσάρισμα τῆς συζυγικῆς του ἀξιοπρέπειας, ἀλλ' ἀπλοῦστατα, ἂν καὶ «τιμιώτατος» στὸ βάθος ἀνθρώπου, στενοχωριέται κυρίως γιὰτὶ «πρέπει νὰ ξαναρχισῶ με κόπο μιὰ ζωὴ πὺ τὴν εἶχε ξεσυνηθίσει: τὰ βράδια τὰ ἔρημικά... τὰ ξενοδοχεῖα...»!

Έχει πολλὰ προτερήματα, λοιπόν, τὸ βιβλίο αὐτό. Τὸ μικρότερο δὲν εἶναι, βέβαια, ὅτι πινᾶ κανεὶς μιὰ εὐχάριστη ὥρα διαβάζοντάς το. Θὰ ἦταν μάλιστα πρότυπο στὸ εἶδος του, ἔαν δὲν εἶχε καὶ μερικές ἀδυναμίες, ἀδυναμίες σημαντικές ὅμως. Καὶ οἱ ἀδυναμίες αὐτές ὀφείλωνται, πολὺ τὸ φοβοῦμαι, στὴν προσπάθεια πὺ καταβάλλει ἢ συγγραφεὺς γιὰ νὰ κατατίθῃ τὸ μεγάλο κοινόν, καὶ πὺ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς πρέπει νὰ τίς προσέξῃ.

Εἶπα στὴν ἀρχὴ ὅτι ἡ «Μυρτῶ» ἔχει συνεχῆ δράση κι ὅτι ἡ πλοκὴ τῆς ζετυλίγεται γοργά. Τὰ μυθιστορήματα πὺ δημοσιεύονται, σὲ συνέχειες, στὰ περιοδικὰ τῆς μεγάλης κυκλοφορίας, πρέπει ἀπαραίτητως νὰ ἔχουν τὴν ἀκόλουθη «ιδιότητα»: Κάθε συνέχεια εἶναι ἀπαραίτητο νὰ περικλείῃ ἓνα αὐτοτελές κομμάτι δράσεως, ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ ἔλκεται ἀπὸ αὐτὸ καὶ νὰ ἔχη τὴν ὑπομονὴ νὰ περιμένῃ ὡς τὴν ἄλλη συνέχεια. Προσόν, λοιπόν, ἢ συνεχῆς δράσις, καὶ τὸ γοργὸ ζετύλιγμα τῆς υποθέσεως. Προσόν, ὅμως, πὺ μοιάζει με δίκωπο μαχαίρι. Ὅπου οἱ χαρακτήρες δὲν ζωγραφίζονται με ἀδρές πινελιές, ἀτονοῦν, γίνονται χαώδεις. Ὁ χαρακτήρας τῆς Μυρτῶς τῆς ἴδιας γίνεται ἀνεξήγητος, ἀντιφατικός πολλές φορές. Ἀπόδειξη: ὁ Κλαδῖας γίνεται αἷτιος τοῦ θανάτου τοῦ παιδιοῦ της. Αὐτὸ ὅμως τὸ ξεχνᾶ ὄχι μόνον ἢ ἴδια ἀλλά... καὶ ἡ συγγραφεὺς ὕστερ' ἀπὸ μερικά

κεφάλαια. Ἀρχίζουν ἔτσι καὶ οἱ ἀπιθανότητες. Παρεμβαίνουν—ὡς ἀπὸ μηχανῆς Θεός—καὶ οἱ συμπώσεις. Ὅταν ἢ δράση, κυλώντας με ἀφάνταστη ταχύτητα, σκοντάφτει πουθενά, ἐμφανίζονται ξαφνικά, χωρὶς καμμιά προειδοποίηση, χωρὶς καμμιά λογικὴ σειρά, τὴν στιγμὴ ὅμως ἀκριβῶς—τί σύμπτωσης, ἔ!—πὺ χρειάζονται, διάφορα γεγονότα, διάφορα πρόσωπα... Ἡ ψυχολογία, ἢ ἀλήθεια, ἢ ποίηση, ἢ τέχνη πᾶνε περίπατο. Τὸ μυθιστορημα ὅμως παραμένει «ἄκρως συναρπαστικόν», γιὰ τὸ πολὺ κοινόν τουλάχιστον.

Μεγάλος μαῖτρ στὸ μυθιστορημα δράσεως—καὶ μαθήτριά του νομίζω μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἢ κ. Μπουκουβάλα—εἶναι ὁ κ. Ξενόπουλος. Στὸ εἶδος αὐτὸ τὸν θαυμάζω ἀνεπιφύλακτα. Ἀπόδειξις, ὅτι εἶμαι ἓνας ἀπὸ τοὺς φανατικώτερους ἀναγνώστες του. Παρακολουθῶ ὄλα τὰ μυθιστορηματά του, καὶ αὐτὰ ἀκόμη πὺ δημοσιεύονται σὲ ἐπιφυλλίδες, στίς ἔφημερίδες Ἄς τὸν μελετήσῃ ἢ κυρία Μπουκουβάλα, Θὰ διδαχθῇ πολλὰ ἀπὸ αὐτόν. Στὸ τελευταῖο του μυθιστορημα—τίς «Περιπέτειες τῆς Μαρίνας» πὺ δημοσιεύονται στ' Ἀθηναϊκά Νέα—ὑπάρχουν ἓνα σωρὸ ἀπιθανότητες. Με πόση μασεστρία ὅμως, ἢ πόση τέχνη, τίς παρουσιάζει ὁ κ. Ξενόπουλος ὡς... τὰ φυσικώτερα πράγματα τοῦ κόσμου! Τίς μεταβάλλει σὲ ζωὴ, τίς μεταβάλλει σὲ πραγματικότητα! Τὸ βρίσκεις φυσικώτατο, π. χ. ὁ Γερομιχάλης, ἓνας πλουσιότατος «καθῶς πρέπει» κύριος, νὰ θέλῃ νὰ δώσῃ ὡς γυναικα στὸ γαμβρό του τὴν... καμαριέρα τῆς μακαοίτισσας τῆς κόρης του καὶ νὰ τὴν υἱοθετήσῃ τρόπον τινὰ κι αὐτὴν!... Ἐ, αὐτὰ κατορθώνει ἢ τέχνη!... Κι' ὁ κ. Ξενόπουλος εἶναι ἀσφαλῶς τεχνίτης στὸ εἶδος τοῦ μυθιστορηματος με τὸ ὁποῖον ἀσχολεῖται.

* *

Ἔργο Τέχνης εἶναι ἢ «Γαλήνη» τοῦ κ. Βενέζη. Κυκλοφόρησε, τελευταῖα, σὲ τρίτη ἔκδοσις, ἐξαιρετικὰ ἐπιμελημένη, καὶ με ὠραιότατες ξυλογραφίες τοῦ κ. Γραμματόπουλου. Δὲν μοῦ εἶχε δοθῇ ἢ εὐκαιρία νὰ μιλήσω γιὰ τὸ ὠραίο αὐτὸ ἔργο ὅταν εἶχε πρωτοφανῆ. Καὶ εἶμαι εὐτυχῆς πὺ μοῦ δίδεται τῶρα ἢ εὐκαιρία αὐτὴ. Εἶναι πάντοτε εὐτυχῆς κανεὶς ὅταν ἔχει νὰ μεταδώσῃ τὸν ἐνθουσιασμό του καὶ στοὺς ἄλλους.

Στὴν «Γαλήνη» δὲν διαβλέπετε καμμιά προσπάθεια τοῦ κυκλοφοριακῆ... Ὁ συγγραφεὺς, ἀπλοῦστατα, σοῦ μεταδίνει τὸν πυρετὸ τῆς τέχνης πὺ κατεῖχε τὸν

ίδιο όταν έγραφε τὸ ἔργο του. Οἱ ἥρωες εἶναι ὅλοι ζωντανοί, πραγματικά δημιουργήματα. Τὸ μυθιστόρημα εἶναι γεμάτο ποίηση. Τι ἄλλο σημαίνει, ἄλλως τε, ἡ λέξη ποίηση παρά δημιουργία;

Τελευταῖα ἐπλάσθηκαν μερικοὶ ὄροι ποῦ μοῦ φαίνονται κάπως ἐπιπόλαιοι. Ὁ ὄρος «ξεπερασμένος», π. χ. Ὑπάρχουν ἔργα Τέχνης ποῦ νὰ εἶναι ξεπερασμένα; Οἱ «Ἀθλοὶ» τοῦ Οὐγκώ δὲν διαβάζονται πάντοτε—καὶ σήμερα ὅπως καὶ χθές μετὸ ἴδιο ἐνδιαφέρον; Ἡ λογοτεχνία, φυσικά, κατακτᾷ διαρκῶς νέους ἐκφραστικούς τρόπους. Δὲν σημαίνει ὅμως αὐτὸ ὅτι σὰν νεόπλουτος μαυραγορίτης περιφρονεῖ τοὺς παλιούς, ὅταν αὐτοὶ εἶναι εἰλικρινεῖς, πηγαῖοι, πρωτότυποι... «Ξεπερασμένη» ἀρχίζει νὰ θεωρεῖται ἀπὸ μερικοὺς ὄλη ἡ φιλολογία τοῦ «μεσοπολέμου»—ἄλλος παράξενος ὄρος κι αὐτός...—Ὡσὰν ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ εἶναι πάντα ὁ ἴδιος.

Ἡ «Γαλήνη», ὅσο κι ἂν ἀνήκει στὴ λογοτεχνία τοῦ «μεσοπολέμου», θ' ἀργήσῃ πολὺ νὰ θεωρηθῇ «ἔργο ξεπερασμένο». Κοντὰ στ' ἄλλα γιατί ἔχει καὶ μεγάλη πρωτοτυπία.

Ὁ ἀγαπητὸς μου κ. Μυριβήλης ἔγραψε κάπου, τώρα τελευταῖα: «Ἡ πρωτοτυπία δὲν ὑπάρχει ἀντικειμενικά στὸ ἔργο τῆς Τέχνης. Ὑπάρχει μῆστ στὸν τεχνίτη. Ὁ πρωτότυπος ἄνθρωπος κάνει τὰ πρωτότυπα ἔργα ὁλότελα φυσιολογικά, ὅπως ἡ μηλιά τὰ μῆλα». Σωστὸ αὐτό. Μὲ μιὰ διαφορά: Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι πρωτότυποι. Δὲν τὸ ξέρουν, ὅμως, καὶ δὲν τὸ ὑποψιάζονται. Ὅσοι κατορθώνουν νὰ ἀπομονώσουν τὴν ψυχὴ τους ἀπὸ τίς γύρω ἐπιδράσεις, ὅσοι ἐσεκεπάσουν τὴν θεία φλόγα ποῦ κρύβεται μέσα τους ἀπὸ τὴν χόβολη τῆς ρουτίνας, τῆς φθοροποιῦ καθημερινότητος, εἶ, εἶναι καλλιτέχνες. Καλλιτέχνες ἀληθινοί. Ματῶνει ἡ ψυχὴ τους, ἐκφράζονται ὅμως πρωτότυπα. Κοὶ τὰ ἔργα τους εἶναι ἔργα τέχνης, ἔργα πρωτότυπα ποῦ βρίσκουν ἀνέση ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ κόσμου. ἔργα ποῦ μᾶς δίνουν τὴν χαρὰ τοῦ ἀληθινοῦ καὶ τοῦ ὠραίου, ἔργα σὰν τὴ «Γαλήνη» τοῦ κ. Βενέζη.

Γ. Σ. Δούρα: «Ὁδὲς» Ἀθῆναι 1948.

Ὁ κ. Δούρας συνεχίζει, χρόνια τώρα, τὴν ποιητικὴν του προσπάθεια ἐπάνω στὴν ἴδια γραμμὴ. Εἶναι ὁ μόνος ἴσως στὸν τόπο μᾶς θρησκευτικὸς ποιητῆς—πραγματικὰ θρησκευτικὸς καὶ πραγματικὸς ποιητῆς.—Στὸν στίχο του ἀφογος. Ἄλλὰ καὶ οἱ ἐμπνεύσεις του εἰλικρινεῖς, κα-

θαρές, πηγαῖες. Μόνο κ α θ ρ ἄ, νομίζω, μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑμῆ τὸν Θεό. Μανιερισμὸς καὶ θρησκευτικὴ ποίηση δὲ μποροῦν νὰ ταιριάσουν. Γι' αὐτό, ὁμολογῶ ὅτι δὲν βρίσκω καμία ποίηση στίς ἔμμετρες καὶ ἐξεζητημένες ἀπεραντολογίες τοῦ κ. Παπατσῆνη: οἱ δῆθεν μυστικιστικὲς αὐτὲς ἀκροβασίες μπορεῖ νὰ ἐθελγαν ὅταν πρωτοφανῆκαν ὡς κάτι τὸ παράδοξο, σήμερα ὅμως οὔτε διαβάζονται κἂν. Δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο μετὸν κ. Δούρα: μέσα στοὺς στίχους του διαβλέπετε τὴν πίστη, μιὰ τέτοια θερμὴ πίστη ὥστε ἐπιβάλλεται καὶ σὲ μᾶς τοὺς κάπως ἀπιστους μετὴν ὁμορφία τῆς καὶ μετὴν εἰλικρινείᾳ τῆς ποῦ ἀποκλείουν κάθε τάση ἀρριβισμού.

Τάσου Ἀθανασιάδη: «Θαλασσῖνοι Προδκυνητές».

Ἡ μανία τῆς πρωτοτυπίας εἶναι ἴσως τὸ κυριότερο σημάδι τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ γενικὴ αὐτὴ τάση μᾶς κάνει, μοιραῖα, ἐπιφυλαχτικούς. Σὲ κάθε τέτοια ἐκδήλωση, ἀναρωτιόμαστε ἀναγκαστικά: ὁ συγγραφέας μᾶς μιλάει ἔτσι πρωτότυπα ἐπειδὴ ἔχει πραγματικὰ κάποιο καινούργιο μήνυμα νὰ μᾶς φέρῃ; ἢ μήπως «μανιερίζει» μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ κινήσῃ τὴν προσοχή μας, νὰ ἀκολουθήσῃ τὴ μόδα ἢ καὶ νὰ σκεπάσῃ τὴ γύμνια του; Μὲ ἄλλα λόγια: ἡ πρωτοτυπία αὐτὴ εἶναι ἀναφαίρετο σημάδι τῆς τέχνης τοῦ συγγραφέα, ἢ ἀπλῶς μιὰ «ἐθελμημένη», κατὰ παραγγελίαν (τοῦ συγγραφέα, φυσικά) ἀπομίμηση τεχνωτοπιῶν τοῦ Χάμσου, τοῦ Ντελτέιγ ἢ ἄλλων παράδοξων «στουλιστ» πρὸς κατάπληξιν τῆς γαλαρίας; Γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ξεκαθαρίσουμε τι ἀπὸ τὰ δυὸ συμβαίνει πρέπει νὰ θέσουμε τὸ βιβλίον σὲ δυὸ δοκιμασίες. Δοκιμασία 1η: Ἐάν, μετὰ τὴν ἀνάγνωσθ μᾶς εἶναι ἀπαραίτητη μιὰ ἀσπυρῖνη Μπάγερ, γιὰ νὰ συνέλθουμε ἀπὸ τὸν ποнокέφαλο, ἡ πρωτοτυπία τοῦ βιβλίου εἶναι ἀσφαλῶς... κακῆς ποιότητος. Ἐάν ὅταν διαβάσουμε τὸ μισὸ μυθιστόρημα ἢ τὰ μισὰ διηγήματα τῆς συλλογῆς δὲν ἔχουμε καρδιά νὰ συνεχίσουμε, ἔάν τὸ βιβλίον δὲν μᾶς ἐγοήτευσεν τόσο ὥστε νὰ λαχταράμε νὰ φθάσουμε ὡς τὸ τέλος, ἡ πρωτοτυπία εἶναι φτιαχτή, ψεύτικη, τὸ βιβλίον ψυχὴ δὲν ἔχει, στὸ ἔργο τέχνη δὲν ὑπάρχει. Δοκιμασία 2η: Ἐάν φαντασθούμε πὼς διαβάζουμε τὸ βιβλίον μετὰ πενήντα, μετὰ ἑκατὸ χρόνια, πὼς ἡ τεχνωτοπία ποῦ μᾶς ξαφνίζει σήμερα εἶναι κάτι «ξεπερασμένο» πιά, ἔνα στυλ ποῦ παρήκμασε: οἱ εἰκόνες, οἱ συγκρούσεις, ἡ ψυχὴ τοῦ ἔργου, ἡ ποίησός του, μᾶς συγκινοῦν; Ἐξω ἀπὸ τὸ ὠραῖο, τὸ

περίτεχο έστω ξάφνισμα, ουσία υπάρχει;

Όταν περάση νικηφόρα τις δυο αυτές δοκιμασίες το βιβλίο, θά πεί ότι κάτι έρχεται να μάς πεί πραγματικά. "Ότι έκτελεί τον προορισμό του. "Ότι άνήκει στην περιοχή της Τέχνης. Δοκιμάστε την μέθοδό μου. Θά δήτε ότι είναι άλάνθαστη...

Στις δοκιμασίες αυτές υπέβαλα και το βιβλίο του κ. Άθανασιάδη. Θέλετε τώρα και το αποτέλεσμα; Την πρώτη μέ κόπο την πέρασε. Δισταχτικά προχωρούσα στο διάβασμα. Ήταν στιγμές που νόμιζα πώς διάβαζα συνέχεια των «Μυστηρίων» του Χάμσον—όπως όταν ο ήρωας στέλνει ο ίδιος ένα γράμμα στον έαυτό του στο Πόστ Ρεστάντ π.χ.—Την πέρασε όμως τη δοκιμασία...

Ευχερέστερα πέρασε τη δεύτερη. Υπάρχουν σίθεις μέσα στο βιβλίο που δείχνουν ότι ο συγγραφέας έχει φωτιά μέσα του.

Ό κ. Άθανασιάδης εάν από «πρωτότυπο» κατορθώσει να γίνει προσωπικός, θα μάς δώσει ασφαλώς έργα άρτια, έργα με ποιηση και συγκίνηση που θά μάς Ικανοποιήσουν άπολύτως.

Νότη Κ. Ρυσσιάνου: «Η πορεία του Σάλιαγκα, κι' άλλα διηγήματα».

Είναι πραγματικά περήγορο για μάς τους κάπως εκλιότερους, όταν βλέπουμε να προβάλλουν νέοι λογοτέχνες με τα προτερήματα που φανερώνει στο έργο του ο κ. Ρυσσιάνος.

Αυτό σημαίνει ότι η έντελώς νεώτερη γενιά θά ξεπεράση έσφαλώς την άμείσως προηγούμενη από αυτήν. Ό κ. Ρυσσιάνος έχει παρατηρητικότητα, σίσημα ποιηση... Ξέρει ν' άφηγείται άπλά και υποβλητικά. Μερικές σελίδες του βιβλίου του μεταδίδουν έντονη συγκίνηση. Άλγα είν' αυτό;

N. ΧΑΓΕΡ ΜΠΟΝΟΓΙΔΗΣ

●●● ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΑ ΠΑΛΛΗΑ

X. Γαλατοπούλου, «Μίλτωνος, ο χαμένος παράδεισος» (μετάφραση)

Υπάρχει, όσο ξαίω, μιá παλιά και δυσέρετη μετάφραση του κλασσικού αυτού βιβλίου, γραμμένη στην καθαρεύουσα. Ήδη ο κ. Γαλατόπουλος μάς δίνει σε δημοτική μετάφραση του α' άσματος

Στην άρχή του έργου μεταφράζει μιá εισαγωγή που υπάρχει στην κλασσική άγγλική έκδοση του «Χαμένου Παραδείσου». Άκολουθούν σημειώματα του μεταφραστή γύρω από την προσωπικότητα του Μίλτων και τη ζωή του. Έπειτα, δίδεται άνάλυση των 12 άσμάτων του

μεταφραζομένου βιβλίου, και άντικρύζεται αισθητικοκοιτικά το α' άσμα.

Το κείμενο διαφωτίζεται από έκτενη έρμηνευτικά σχόλια.

Πιο πέρα ο κ. Γαλατόπουλος μελετά τις έπιδράσεις και τις μιμήσεις τις σχετικές με την ουσία και την πλοκή του ποιήματος, τους ύπαινιγμούς που περιέχει, το έλατόματά του, και προχωρεί στο πιο ενδιαφέρον άπ' όλα μέρος, τη συσχέτιση του «Χαμένου Παραδείσου» με την προφητική ποιηση Ό κ. Γαλατόπουλος άναφέρει τη γνώμη που επικρατεί σήμερα, του Η. Grierson, ο οποίος άρνείται τον Μίλωνα ως ποιητή προφητικό και τον θέλει άπλάως διδακτικό.

Και φρονεί, ότι ο χαρακτηρισμός αυτός είναι άπόρροια της σφιγμένης έρμηνείας που δόθηκε στην έννοια του «Προφητικού» βασισμένη στο μυστικισμό.

K. M. Μιχαηλίδη, «Συμβολή στην Αιολική βιβλιογραφία».

Η έργασία αυτή είναι με τον όγκο της έμπροσθη άπόδειξη της υποδειξιας που κάνει ο κ. Μιχαηλίδης, στον κ. Γ. Βαλέτα σχετικά με τον τίτλο της «Αιολικής βιβλιογραφίας» του, ότι δε θά έπρεπε να είναι τόσο εγωϊστικά πεπεισμένος ο κ. Βαλέτας ότι έξηγείτο το πάν σχετικά με το θέμα του και θά έπρεπε να έχη τόση μετριοφροσύνη, ώστε να όνομάση την έργασια του «συμβολή» ή «προσφορά» και όχι να μεταχειρισθή τον υπερφίλο τίτλο «Αιολική βιβλιογραφία».

Ό κ. K. M. Μιχαηλίδης στον πρόλογο του βιβλίου του έλέγει με μιá καταπλήσσοσα άκριβολογία και άτάθεια τα τρωτά της έργασίας του κ. Γ. Βαλέτα «Αιολική βιβλιογραφία». Δείχνει με άμειλικτη ήρεμία ότι στο βιβλίο του 1) ύπάρχουν όνόματα που δεν έχουν καμμιá σχέση με τη Λέσβο και την Αιολίδα, 2) ύπάρχει σύγχυση και ταύτιση άσέχτων όνομάτων 3) καταχωρίζονται λόγιοι Ίωνες που τους εκλάμβινει ως Αιολείς 4) άναφέρονται λόγιοι ξένοι όλοτετα προς τη Λέσβο. Άλλά θά ήταν μακρόδε ο κατάλογος των παρατηρήσεων του κ. M. Και ο κ. Μιχαηλίδης δεν άρκείται στον έλεγχο της άκριβειας των πληροφοριών προχωρεί πιο πέρα στον έλεγχο εκείνου που πιστοποιεί ή απορρίπτει τη βιβλιογραφία σαν έργασία σθηγιμένη σε έπιστημονικές άπαιτήσεις. Και βρίσκει ότι ή Αιολική βιβλιογραφία ούτε το ύλικό της εξαντλεί, ούτε είναι καρωμένη με άκριβεια ούτε εύκολομεταχειρίσιμη είναι. Και γενικά παρατηρεί πώς όλο το έργο έγινε βιαστικά και άμελέτητα, χωρίς ο έκδότης να λογαριάση τις τρωτίες ε υ θ υ ν ε σ που δημιουργεί όταν ένα έργο καθαυτό «έθνικό» το παρουσιάζει χωρίς στερεά θεμέλια (σ. 25).

Γ' αυτήν άκριβώς την έλλειψη του αισθηματος εθόντης από μέρος του κ. Γ. Βαλέτα θά ήθελα να μιλήσω κ' έγώ άπρβλέποντας στο

τελευταίο έργο του κ. Βαλέτα, τὸ δύσμοιρο Παπιδιαμάντη, όπου ὁ κ. Β. χάνοντας πιά τὴν συναισθησὴ τῶν δυνάμεών του, μεθυσμένος ἀπὸ ἕνα ἀνεξήγητο ἐγωϊσμό, ἐρ-θισμένος, καὶ σὰν ἀμυνόμενος σὲ κάποιους ἀνυπάρχτους ἀπειλητικούς κινδύνους, ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου, διασπαθίζοντας ἀλύπητα τὸ κενό.

Εἶναι λυπηρό, ὅτι ὁ νέος φιλόλογος πῆρε ἕνα τόσο στενὸ δρόμο. Εἶναι ὀδυνηρό, ὅτι λείπει ἀπὸ τὸν κ. Βαλέτα — γιὰ τὸν ὁποῖο εἶχα ἄλλην ἰδέαν καὶ ἐκφρασθῆ με τὴν ὀσυχασίαν καὶ φιλίαν σὲ σημειωσιά μου στὴ «Νέα Πολιτικὴ» τοῦ Ἰουνίου 1940 — ὅτι λείπει ἀπὸ τὸν κ. Βαλέτα σ' ἕνα προχωρημένο σημείο ἢ δύναμη τῆς αὐτοκριτικῆς καὶ ἢ πολιτισμένη ἀναγνώριση τῆς σημασίας πού ἔχει κάθε ἐργασία, κάθε προσφορά, καὶ λείπει ἀκόμη ἀπὸ τὸν κ. Βαλέτα ἡ ἴσχυρις, ὅτι εὐρίσκειται σὲ πλήρη ἀδυναμία νὰ κατανοήσῃ ὠρισμένα πράγματα, ὅσα τοὐλάχιστον βρισκονται ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς βιβλιογραφίας. Ἄλλωθς δὲ θὰ δημοσιεύει καὶ τὸ μὴ βιβλιογραφικὸ μέρος τοῦ «Παπιδιαμάντη». Ἄλλὰ ἴσως ἤθελε νὰ μᾶς δώσῃ νὰ ἐννοήσουμε τί σημαίνει «παρὰδεισος ἀγρίων θηρίων πλήρης».

Π. Σαμαρᾶ, «Στο ἕς τροπικοῦς» (μυθιστόρημα).

Εἶναι τὸ τρίτο, μυθιστόρημα πού δημοσιεύει ὁ συγγραφέας, μετὰ τὸ «Στὸν ἄγνωστο δρόμο» καὶ «Στὸ βόλι». Τὸ μυθιστόρημα αὐτὸ, ἐνθυμίζει σὲ προχωρημένο βαθμῶ, τὸν συγγραφικὸ τρόπο τοῦ Γ. Σκαρίμπα. Ἡ συγγείνεια δὲν περιορίζεται μονάχα στὴ γενικὴ θέση, ἀλλὰ ἐκτείνεται καὶ στὶς λεπτομέρειες πολλῆς φορῆς. Εἶναι δὲ φανερὴ ἡ προσπάθεια γιὰ ρυθμικὴ πρόζα, ὅπως βλέπουμε στὴ λογοτεχνικὴ δημιουργία τοῦ Γ. Σκαρίμπα.

Ἡ ὑπόθεση δὲν εἶναι κίτρι τὸ ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρον. Ὅ,τι ἐνδιαφέρει εἶναι τὰ πρόσωπα καὶ μάλιστα, τὸ ἕνα καὶ μοναδικό, πού ἐμφανίζεται μετὰ διάφορα ὀνόματα. Τὸ πρόσωπο αὐτὸ κατέχεται ἀπὸ ὠριμένη ψυχικὴ ἀρρώστεια: ἔχει διαπράξει ἕνα ἔγκλημα καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του τὴ δικαίωση. Καὶ ζητεῖ νὰ λησμονήσῃ μέσα στὴν ἀγάπη.

Εἶναι φανερό, ὅτι ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ συμπαθῆσῃ τὸν συνάνθρωπό του καὶ ἔμεις τὸν ἤρωα, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ μιὰν ὠριμένη προϋπόθεση, τὴν προϋπόθεση ὅτι αὐτὸς ὁ διπλάνος μας εἶναι καλὰ στὰ μυαλά του καὶ θὰ μπορῆ μετὰ τὸ βάλσαμο τῆς συμπάθειάς μας νὰ αἰσθανθῆ κάποιαν ἀνακούφιση. Μὰ ἕνας τρελλὸς πού τυραννιέται καὶ ριπτάζεται μέσα στὸ πάθος του, ποτε δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ μᾶς ἐνδιαφέρῃ, ἀφοῦ ἡ ἐπίδραση τῆς συμπάθειάς μας ἀπάνω του θάβει, μηδαμνῶ. Ὁ

ἤρωας εἶσι κλεισμένος στὸν ἑαυτὸ του καθὼς εἶναι, μᾶς ἀφήνει ψυχρούς.

Θὰ μπορούσε νὰ λεχθῆ, ὅτι ἔμεις θὰ ἔπρεπε νὰ μετατεθῶμε στὴν κατάστασή του καὶ νὰ τὸν δοῦμε ἀπὸ μέσα του καὶ ὄχι ἀπὸ τὴ δική μας σκοπιὰ, νὰ γίνουμε δηλ. κ' ἔμεις τρελλοὶ γιὰ τοὺς ὁποίους καμμιά διέξοδος δὲν ὑπάρχει, κανέναν τρόπο νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὸ βῆσανό τους, καμμιά δυνατότητα ἐξόδου. Ψυχολογικὰ γιὰ μένα αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀσπράδεχτο καὶ γιὰ τοῦτο ἄσχημο λογοτεχνικὰ. Δὲν ἀναπνέω καλὰ μέσα στὴν ψυχὴ ἐνὸς τρελλοῦ. Καὶ ὁ «Ἑρμῆκος Δ'» τοῦ Pirandello εἶναι ἕνας τρελλὸς, ὅμως αὐτὸς ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ διχάξῃ τὸν ἑαυτὸ του καὶ νὰ βλέπῃ τὴν τρέλλα του μετὰ τὰ lucida intervalla τῆς συνείδησής του. Ἔτσι ἀποβαίνει ἕνας ἀνθρώπος, ἔτσι μᾶς γίνεται συμπαθής.

Ἐπάρχει ἴσως στὸ μυθιστόρημα αὐτὸ ἡ πλευρὰ τῆς τέχνης ἢ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐλκύσῃ τὸ ἐνδιαφέρον μας. Ὁ κ. Σαμαρᾶς γνωρίζει τί εἶναι λογοτεχνικὸ ὕφος καὶ αὐτὸ εἶναι κίτρι ἀρκετὸ. Βέβαια, σύμφωνα μετὰ τὸ περιεχόμενο πού εἶναι μιὰ πολλὴ συνείδηση, κάνει νὰ πηγαινῆ καὶ ὁ μῦθος ὁ ὁποῖος εἶναι συγχευμένος καὶ ἀσαφής, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἀσάφεια διὰν δὲν ἐσπερνᾶ τὰ ὄρια καὶ δὲν γίνετ' ὀλικὴ σκοτεινότητα, ἀφίνει νὰ διδῶμε λογοτεχνικὲς ἀρετὲς ἀξιοπρόσεχτες. Ὅ,τι μάλιστα μᾶς σταματᾶει κάποιες φορῆς εἶναι ἕνας λυρισμός, μιὰ ποιητικὴ θέουρη πού μᾶς ἀρέσει σὰ νὰ μᾶς χαϊδεύῃ. Ἐδῶ ποῦπε νὰ ἐπανολόβουμε ὅτι ὅλα μᾶς θυμίζουν Σκαρίμπα, ὁ ὁποῖος ὅμως, μολονότι μᾶς ἀναγκάζει νὰ περπατοῦμε μετὰ χέρια, καὶ μᾶς μεταφέρει ἔτσι πρὸς τὸ λοξό, τὸ ἀναποδογυρισμένο, τὸ παραμορφωμένο, τὸ grotesco, εἶναι ἕνας συγγραφέας ἱκανὸς νὰ μᾶς κἀνῃ νὰ ζήσουμε εὐτυχῆς λυρικῆς στιγμῆς, μέσα στὴ χαριτωμένη τραγικότητα τῆς ἀνατοπῆς τῶν πάντων. Τέτοιο κάλλος δὲν ἔχει ὁ Σαμαρᾶς ἄν μπορεῖ νὰ ὑψώσῃ ὡς τὸν οὐρανὸ τὰ γαῖδουράγκαθα πού θὰ μᾶς βλέπουν μετὰ ἀπ' τὴ φωλιὰ τῶν ἀστρων.

Ν. Σ. Βραχίμης, «Μεταπτώσεις» (ποιήματα-πρόζες).

Μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς ὅτι δὲν ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ ἀνάμεσα στὰ ποιήματα καὶ στὰ πεζογραφήματα τοῦ τόμου αὐτοῦ. Καὶ στὰ δύο ὁ γράφων ζητεῖ νὰ ἀνικαταστήσῃ τὴ συγκίνησιν μετὰ τὴ σκέψιν. Μιὰ σκέψιν ἀρκετὰ καλλιεργημένη, ἀλλὰ τόσο πολὺ γενικὴ καὶ πλατειά, ὥστε νὰ γάνῃ ἀπὸ δύναμη. Ἐκεῖνο, πού ἰδιαίτερα θὰ ἤθελα νὰ σημειώσω στὸ βιβλίον αὐτὸ καὶ τὸ ὁποῖο φέρνει μιὰ θετικὴ ἀρέσκεια εἶναι κάποια Καθαφικὰ στοιχεῖα, ὅπως π. χ. τὸ προσποιητὰ περίφροντι ὕφος ἢ ἕνα ὕφος Causerie, ἢ μιὰ σκέψιν πού προσπαθεῖ νὰ διατυπωθῆ ἐπιγραμματικὰ.

ΠΕΤΡΟΣ ΣΙΑΝΔΡΩΝΙΔΗΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

[*Ἡ καθυστέρηση τῆς κυκλοφορίας μας πού ὀφείλεται ἀποκλειστικὰ σέ λόγους τεχνικούς μας ἀνάγκασε νά συμπιέξουμε τὰ τεύχη Ἰουλίου καὶ Ἀγούστου, σὲ ἓνα (Ἰουλίου—Ἀγούστου, ἀρ. 8-9). Τὸ φύλλο Σεπτεμβρίου θά εἶναι 32σέλιδο.]*

Γ. Μ. ΠΡΩΤ. Ἀθήνα. Τὸ τελευταῖο σας διήγημα, παρὰ τὸ στρωτὸ γράφημά του, ἀτονεῖ σὲ πολλὰ σημεῖα. Κι' ἡ ἀφήγησις δὲ γίνεται πάντα διαιτά.—ΒΥΡ. ΡΩΜ. Ἀθήνα. Σημειώνετε αἰσθητὴ βελτίωσις. Τὰ τελευταῖα σας δείχνουν πὺς γρήγορα θά πετύχετε κάτι ἄριστο καὶ, συνελῶς, δημοσιεύσιμο.—Ν. ΞΥΣΤ. Ἀθήνα. Ὁ περιορισμὸς τοῦ στίχου σὰς ἀνάγκασε νά στεινωθῆτε τὰ νοήματα σὲ τρόπο πού ὀλάκαυρο τὸ ποίημα νά γίνεται γριφός.—ΣΤ. ΠΑΠ. Ἀθήνα. Ἄν ἔλειπε ἡ «περιφάνεια τοῦ...Κροίσου» ἀπὸ τὴν «προσμονή» καὶ τὸ «ἀγκάλιασμα» τῆς ἀγκυλίδος ἀπ' τὰ τετράστιχα δὲ θάχαμε χαμηλὸν ἀντίρρηση. Ὁ «πόθος»

καλλίτερος, μὰ παρ' ὅλη τὴ μουσικότητα καὶ τὴ χάρι του δὲ βγαίνει τίποτα.—ΝΙΚ. ΜΠΑΤ. Πειραιᾶ. Περᾶστε χαμηλά μέρη ἀπ' τὸ τυπογραφεῖο μας.—ΦΡ. ΣΟΦ. Μὲ χροῖά βλέπουμε τὴν πρόοδον πού σημειώνετε. Στείλτε μας κι' ἄλλα.—ΣΟΦ. ΒΑΛ. Ἐσφίς γράφετε καλὰ. Γι' αὐτὸ ἔχουμε πιότερες ἐξιώσεις ἀπὸ τὸ ταλέντο σας.—ΝΙΚ. ΠΑΡΑ. Δυστυχῶς τὸ πεζογράφοδός σας δὲ λέει τίποτε. Τὸ εἶδος αὐτὸ ἀπαιτεῖ πείρα καὶ τέχνη πού φαίνεται νά λείπει ἀπὸ σὰς.—Λ. ΝΟΤ. Ἀθήνα. Θυσιάζετε τὸ στίχον στὴν ἔμπνευση. Κι' ὡστόσο δὲν ξεκαθαρίζετε τὰ νοήματά σας παρ' ὅλα τὰ 8 τετράστιχα πού ἀποτελοῦν «τὰ δύο κομπολόγια».—Σ. Δ. ΓΕΩΡ. Ἀθήνα. Κρατᾶμε τίς στροφάς. Τέλλα ὄχι τόσο καλὰ.—Μ. ΤΡΙΑΝ. Καλλιθέα. Ὅλα τὰ τραγούδια σας εἶναι γιομάτα συγχίνηση. Μὰ φτάνει μονάχα αὐτό; Προσέξτε καὶ τὸ τεχνικὸ μέρος.

Ἡ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΓΛΑΡΟΣ ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ :

- 1) Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗ: «ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ» Τόμος ἀπὸ νέα διηγήματα
- 2) ΤΑΤΙΑΝΑΣ ΣΤΑΥΡΟΥ: «ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΠΕΡΑΣΕ» Νέα διηγήματα

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ἢ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΚΔΟΤΕΣ ΤΩΝ:

Σανταροῦζα 5 (5ο πάτωμα) — Πραξιτέλους 44

ἩΛΙΑ ΒΕΝΕΖΚ: ΓΑΛΗΝΗ

(Τὸ μόνον Ἑλληνικὸ μυθιστόρημα νέου συγγραφέα πού σημείωσε τόσην ἐκδοτικὴ ἐπιτυχία).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: "ΑΛΦΑ,,

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: Α. ΓΡΑΜΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

Τελευταῖα ἀντίτυπα

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΠΑΠΥΡΟΣ

ΛΕΩΦ. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 46, ΤΗΛ. 30232

•
Ὅλα τὰ στερεότυπα ἀρχαῖα κείμενα μὲ μετάφραση παραλλήλως ἐκάστης σελίδος μὲ ἀναλυτικὴν εἰσαγωγή καὶ σημειώ

σεις.

ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ ΤΟ "ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ ΝΕΙΟΤΗΣ,,

Μηνιαῖο φιλολογικὸ περιοδικὸ γιὰ τοὺς Νέους καὶ Νεωτέρους. Συνεργάζονται οἱ καλλίτεροι κι' οἱ γνωστότεροι ποιητές, λογοτέχνες κι' ἐπιστήμονες.—Γραφεῖα: Χάνσεν 20 Ἀθήνα.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

(ΥΠΗΡΕΣΙΑΙ: ΤΥΠΟΥ, ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑΣ)

- **ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΙ:** τήν ἐπιμέλεια περιοδικῶν καί βιβλίων, τήν εἰκονογράφησιν ἐξωφύλλων καί κειμένων, τήν προμήθειαν κάθε παραγγελίας βιβλίων ἢ ἄλλου πράγματος πνευματικοῦ περιεχομένου.
- **ΠΡΟΜΗΘΕΥΕΙ:** στίς ἐφημερίδες τῶν ἐπαρχιῶν, στά περιοδικά καί γενικά στον Τύπον ὅτι ὕλη τοὺς χρειάζεται γιά τή συμπλήρωσίν τους (ἀνταπόκριση, ἄρθρον, χρονιογράφημα, τηλεγραφήματα, ρεπορτάζ, — μυθιστόρημα, διήγημα, ὡς καί κάθε ἄλλου εἴδους συνεργασίας).
- **ΔΙΑΦΗΜΙΖΕΙ:** βιβλία καί περιοδικά, διαλέξεις, ἐκθέσεις, συναυλίες καί ἐν γένει κάθε πνευματικό δημιούργημα, ὁργανώνει καλλιτεχνικά προγράμματα καί στέλνει ἀποκόμματα γιά κάθε ζήτημα πού θά τοῦ συστηθῆ νά παρακολουθήσῃ.

[Ρωτήσετέ μας γιά ὅτι ἐνδιαφέρεστε καί ζητήσετέ μας πληροφορίες γράφοντάς μας: Γραμματοθυρίς 320, Ἀθήνα]

ΤΥΠΩΝΟΜΕ ΚΑΙ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ:

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

(Πανηγυρικό τεύχος ἀφιερωμένο στήν ποίησιν πού δίνει στόν βιβλιόφιλον ἀναγνώστην καί μελετητήν μιᾶ εἰκόνα τοῦ Λυρικοῦ Λόγου τοῦ καιροῦ μας μέ ποιήματα δείγματα ἀνεκδοτῆς ἐργασίας 40 συγγραφέων καί κατ' ἐκλογήν ποιητῶν μας — παλαιῶν καί νέων — μέ βιογραφίες καί ἄλλα στοιχεῖα τους).

ΕΤΟΙΜΑΖΕΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ:
Ο ΝΕΟΣ Γ' ΤΟΜΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝ. ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

(Οἱ συνεργασίες τοῦ νέου τόμου, ἐκλεκτές καί διαλεγμένες ἀνάμεσα στούς εἰδικώτεροους ἀπό τὰ Γράμματα, τίς Καλῆς Τέχνης καί τίς Ἐπιστήμης, θά δίνουν τό ἅπαντον καί τό ἀντιπροσωπευτικότερον τῆς τελευταίας τῶν δημιουργίας).

ΠΟΛΥ ΓΡΗΓΟΡΑ ΠΕΡΙΜΕΝΕΤΕ ΤΟΥΣ:

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ, ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑΣ
ΜΕ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥΣ ΑΡΙΣΤΕΙΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ